

Høgskulen på Vestlandet

ØMF190 Bacheloroppgave - Økonomi og administrasjon

ØMF190

Predefinert informasjon

Startdato:	29-04-2022 09:00 CEST	Termin:	2022 VÅR
Sluttdato:	13-05-2022 14:00 CEST	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Bacheloroppgave		
Flowkode:	203 ØMF190 1 MA1 2022 VÅR		
Intern sensor:	Tom Skauge		

Deltaker

Naun:	Torbjørn Synnøve Berg
Kandidatnr.:	412
HVL-id:	586590@hvl.no

Informasjon fra deltaker

Egenerklæring *: Ja
Jeg bekrefter at jeg har Ja
registrert
oppgavetittelen på
norsk og engelsk i
StudentWeb og vet at
denne vil stå på
vitnemålet mitt *:

Gruppe

Gruppenaun: (Ikke satt)
Gruppenummer: 11
Andre medlemmer i gruppen: Kristine Hisdal Nautnes, Malin Bartun Söderstrøm, Caroline Bao Han Vo

Jeg godkjenner avtalen om publisering av bacheloroppgaven min *

Ja

Er bacheloroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved HVL? *

Nei

Er bacheloroppgaven skrevet ved bedrift/virksomhet i næringsliv eller offentlig sektor? *

Nei

BACHELOROPPGAVE

Bank- og finansnæringen som bærekraftig aktør
– En casestudie av Fana Sparebank

The banking and finance industry as a sustainable
operator
– A case study of Fana Sparebank

Caroline Bao Han Vo

Torbjørn Synnøve Berg

Kristine Hisdal Nautnes

Malin Bartun Søderstrøm

Økonomi og administrasjon

Fakultet for økonomi og samfunnsvitenskap

Veiledere: Atle Nyhagen og Tom Skauge

13. mai 2022

Bacheloroppgave / Hovedprosjektoppgave - Referanseside

<i>Tittel:</i> <i>Norsk:</i> Bank- og finansnæringen som bærekraftig aktør – En casestudie av Fana Sparebank <i>Engelsk:</i> The banking and finance industry as a sustainable operator – A case study of Fana Sparebank	<i>Dato:</i> 13.05.2022
<i>Forfatter(e):</i> Kristine Hisdal Nautnes, Torbjørg Synnøve Berg, Malin Bartun Søderstrøm og Caroline Vo	<i>Antall sider u/vedlegg:</i> 74 <i>Antall sider vedlegg:</i> 13
<i>Veileder:</i> Atle Nyhagen og Tom Skauge	<i>Institutt/Campus:</i> Institutt for økonomi og administrasjon
<i>Fordypning:</i> Internasjonal ledelse	
<i>Merknader:</i>	
<i>Kontaktvirksomhet (evt. anonym)</i> Høgskulen på Vestlandet, Avdeling Bergen	

Sammendrag

Tema for denne bacheloroppgaven er bærekraft i bank- og finansnæringen. Denne næringen besitter store summer kapital, og har svært mange kontaktpunkter mot forbrukere. Det er dermed avgjørende at næringen er delaktig for å oppnå Norges overordnede mål om et lavutslippssamfunn. Finans Norge er et rådgivende organ som veileder hvordan aktører kan lykkes med en bærekraftig drift, og samtidig opprettholde lønnsomhet. En grønn aktør i bank- og finansnæringen kan bidra ved å tilby grønne produkter og tjenester, samt omstille sin interne drift i samsvar med den grønne omstillingen. FNs globale initiativer innen finans, gir muligheter for bank- og finansaktører til å aktivt delta i verdens arbeid mot det grønne skiftet.

Oppgaven er en kvalitativ casestudie av Fana Sparebank, en lokalbank i Bergen.

Kjernevirksomheten til banken består primært av rådgivning og tilbud av produkter innenfor finansiering, forsikring og sparing. Sekundært er banken delaktig i globale bærekraftsnettverk, og jobber tett med Finans Norges anbefalinger innen ansvarlig bankdrift.

Formålet med oppgaven er å drøfte hvordan Fana Sparebank arbeider, som en grønn finansiell aktør, for å bidra til et lavutslippssamfunn. Dette vil vi drøfte gjennom hovedtemaene for oppgaven: forventninger om bærekraft, samfunnsansvar, bankaktørers bidrag for redusert klimafotavtrykk og finansielle verktøy. Vi benytter primært dybdeintervju, og sekundært dokumentanalyse som metode for å innhente og analysere relevant datamateriale.

Våre funn indikerer at Fana Sparebank i stor grad har møtt næringen og samfunnets forventninger vedrørende deres bidrag til det grønne skiftet. De startet tidlig med bærekraftsarbeidet ved å innovere og implementere grønne produkter, og å engasjere seg i bærekraftige initiativer. Videre bidrar de til et lavutslippssamfunn ved å aktivt kartlegge og redusere sitt klimafotavtrykk gjennom sin interne drift, og ved å tilby grønne produkter og tjenester til kunder.

Stikkord:

Bærekraft	Samfunnsansvar	Fana Sparebank	Bank- og finansnæringen
-----------	----------------	----------------	-------------------------

Summary in English:

The objective of this bachelor thesis is sustainability in the banking and finance industry. This industry controls large amounts of capital, and have many points of contact with the consumers. Therefore, it's crucial that this industry contributes towards reaching Norway's goal of a low-carbon society. Finans Norge (Finance Norway) is a consultative body that is advisory in how businesses can succeed in being sustainable, whilst also maintaining a profitable business. A green institution in the banking and finance industry can contribute through offering green products and services, as well as restructure the internal operations in accordance to the green conversion. The UNs global initiatives in finance makes it possible for the industry to actively participate in the international work towards the green shift.

The thesis is a qualitative case study of Fana Sparebank, a local bank in Bergen. Their core business is primarily consultation and financial products, and secondarily participating in global networks for sustainability. They also work closely with Finans Norges (Finance Norway's) recommendations within responsible banking.

The aim of this thesis is to debate how Fana Sparebank, as a green financial institution, works to contribute towards a low-carbon society. We uncover this through the main subjects: expectations about sustainability, social responsibility, the banking institution's contribution to reducing the climate footprint, and the financial toolbox. We primarily use in-depth interviews, and secondarily document analysis, as a method to obtain and analyze relevant data material.

Our findings indicate that Fana Sparebank has met the expectations of the industry and society regarding their contribution to the green shift. They started early with sustainability work by innovating and implementing green products and getting engaged in sustainable initiatives. Further, they contribute to a low-carbon society by actively identifying and reducing their climate footprint through their internal operations, and by offering green products and services to their customers.

Keywords:

Sustainability	Social responsibility	Fana Sparebank	Banking and finance industry
----------------	-----------------------	----------------	------------------------------

Fylles ut ved å klikke på boksene til høyre i skjemaet		
1.	Jeg/vi erklærer at min/vår besvarelse er mitt/vårt eget arbeid, og at jeg/vi ikke har brukt andre kilder eller mottatt annen hjelp enn det som er nevnt i besvarelsen.	☒
2.	Jeg/vi erklærer videre at denne besvarelsen: <ul style="list-style-type: none">- ikke har vært brukt til annen eksamen- ikke refererer til andres arbeid uten at dette er oppgitt- ikke refererer til eget tidligere arbeid uten at dette er oppgitt- har alle referansene oppgitt i litteraturlisten- ikke er en kopi, duplikat eller avskrift av andres arbeid eller besvarelse	☒
3.	Jeg/vi er kjent med at brudd på ovennevnte er å betrakte som fusk og kan medføre annullering av eksamen og utestengelse fra universiteter og høyskoler i Norge, jf. Universitets- og høyskoleloven §§4-7 og 4-8, samt Forskrift om eksamen §10 .	☒
4.	Jeg/vi er kjent med at høyskolen vil behandle alle saker hvor det foreligger mistanke om fusk etter høyskolens studieforskrift	☒

Forord

Denne bacheloroppgaven ble skrevet våren 2022 som en avsluttende del av bachelorutdanningen i Økonomi og administrasjon ved Høgskulen på Vestlandet (HVL), Campus Bergen. Alle gruppemedlemmene har et engasjement for miljø, klima og bærekraft, og det ble derfor naturlig at oppgaven skulle basere seg på hvordan bærekraft kan implementeres i bank- og finansnæringen.

Vi har gjennom denne våren lært å kjenne både oss selv og de andre gruppemedlemmene på godt og vondt. Hele prosessen fra idémyldring til en ferdigstilt bacheloroppgave har vært spennende og lærerik, men samtidig omfattende og krevende. Vi sitter stolt igjen over det arbeidet vi har fått til, og har fått en større forståelse og interesse innenfor bærekraft i bank- og finansnæringen. Temaet er veldig dagsaktuelt, og den kunnskapen vi har tilegnet oss kan være fordelaktig i framtidig arbeidsliv.

Vi ønsker å rette en stor takk til vår veileder Atle Nyhagen for gode bidrag og interesse for vår oppgave. I tillegg vil vi takke Tom Skauge som kunne steppe inn som veileder på kort varsel og komme med gode og lærerike innspill, samt motivasjon. Videre vil vi takke respondentene i Fana Sparebank og Finans Norge som stilte til intervju og delte sin kunnskap og erfaring med oss. Uten dere ville ikke oppgaven blitt det samme, og vi er takknemlig for det gode samarbeidet vi har hatt gjennom hele oppgaven.

Bergen, 13. mai 2022

Torbjørn S. Berg

Torbjørn S. Berg

Kristine Nautnes

Kristine H. Nautnes

Caroline Vo

Caroline Vo

Malin Søderstrøm

Malin B. Søderstrøm

Innholdsfortegnelse

FORORD	6
1. INNLEDNING OG PROBLEMSTILLING	9
1.1 BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA	9
1.2 FORMÅL	10
1.3 PROBLEMFOMULERING	10
1.3.1 Avgrensning.....	11
1.4 BAKGRUNN	11
1.4.1 Bank- og finansnæringen	12
1.4.2 FN og bærekraft	13
1.4.3 Fana Sparebank som case.....	13
1.5 DISPOSISJON AV OPPGAVEN	14
2. TEORIGRUNNLAG	14
2.1 FORVENTNINGER OM BÆREKRAFT	15
2.1.1 Bærekraftig utvikling.....	15
2.1.2 Parisavtalen.....	16
2.1.3 Interessentteorien	16
2.1.4 Den triple bunnlinjen.....	17
2.1.5 FNs bærekraftsmål.....	18
2.1.6 Miljøsertifisering (Miljøfyrtårn)	19
2.2 SAMFUNNSANSVAR	19
2.2.1 Bedriftenes samfunnsansvar belyst ved CSR-pyramiden	19
2.2.2 “Due diligence” av samfunnsansvar	20
2.2.3 FNs Global Compact.....	21
2.2.4 UNEP, UNEP FI og Climate Neutral Now.....	21
2.3 BANKAKTØRERS BIDRAG FOR REDUSERT KLIMAFOTAVTRYKK	23
2.3.1 Bankens finansielle verktøykassen.....	23
2.3.2 Klimaregnskap.....	24
2.3.3 Juridiske forskrifter om ESG i bank- og finansnæringen	25
2.3.4 Grønnvasking	26
2.4 ANALYSESKJEMA	26
3. METODE	27
3.1 FORSKNINGSDESIGN OG FORSKNINGSTILNÆRMING	27
3.2 DATAINNSAMLING	28
3.2.1 Valg av metode	28
3.2.2 Tekstdata.....	30
3.2.3 Utvalgsmetode.....	30
3.3 EVALUERING	32
3.3.1 Reliabilitet	32
3.3.2 Validitet	33
3.3.3 Bias i forskning	33
3.4 KRITIKK TIL METODE.....	34
3.5 ETISK OG JURIDISK ANSVAR.....	34
4. PRESENTASJON AV FUNN OG ANALYSE	35
4.1 FORVENTNINGER OM BÆREKRAFT.....	36
4.1.1 Bank – og finansnæringen	37
4.1.2 Fana Sparebanks interessenter i lys av Interessentteorien.....	38
4.1.3 Lavutslippssamfunn	39
4.1.4 Implementeringen av ESG lys av den triple bunnlinjen.....	40
4.1.5 FNs bærekraftsmål.....	43
4.1.6 Miljøfyrtårn	44
4.1.7 Oppsummering.....	45

4.2 SAMFUNNSANSVAR	45
4.2.1 Bedriftens samfunnsansvar belyst av CSR-pyramiden	46
4.2.2 Miljømessig due diligence	48
4.2.3 FNs globale samarbeid for ESG	49
4.2.4 Oppsummering	50
4.3 BANKAKTØRERS BIDRAG FOR Å REDUSERE KLIMAFOTAVTRYKK	50
4.3.1 Scope 1 - direkte utslipp, oppvarming/kjøretøy	51
4.3.2 Scope 2 – indirekte utslipp: elektrisitetsforbruk og elbiler	52
4.3.3 Scope 3 - indirekte utslipp, restavfall og flyreiser	53
4.3.4 Beregnet totalt karbonfotavtrykk	54
4.3.5 Oppsummering	54
4.4 DEN FINANSIELLE VERKTØYKASSEN	55
4.4.1 Små tiltak, store forskjeller	55
4.4.2 Kjøp av klimavoter	56
4.4.3 Grønne produkter	57
4.4.4 Grønnvasking	60
4.4.5 Oppsummering	61
5. KONKLUSJON	62
5.1 VIDERE FORSKNING	64
BIBLIOGRAFI	65
VEDLEGG	76

Figuroversikt

FIGUR 1 – FORVENTNINGER OM BÆREKRAFT, SAMFUNNSANSVAR OG KLIMAFOTAVTRYKK	15
FIGUR 2 – DEN TRIPLE BUNNLINJEN	17
FIGUR 3 – FNs BÆREKRAFTSMÅL, (FN-SAMBANDET, FNs BÆREKRAFTSMÅL, 2022)	18
FIGUR 4 - CSR-PYRAMIDEN	20
FIGUR 5 – HOVEDTEMA INTERVJUGUIDE	30
FIGUR 6 – ANALYSENS FIRE HOVEDDELER	36
FIGUR 7 - FORVENTNINGER OM BÆREKRAFT	37
FIGUR 8 - ORGANISASJONSHIERARKI FANA SPAREBANK	41
FIGUR 9 - SAMFUNNSANSVAR	46
FIGUR 10 - KLIMAFOTAVTRYKK	51
FIGUR 11 - FINANSIELL VERKTØYKASSE	55

Tabelloversikt

TABELL 1 - ANALYSESKJEMA	27
TABELL 2 - TEKSTDATA	30
TABELL 3 – OVERSIKT OVER RESPONDENTER	31
TABELL 4 - FANA SPAREBANKS BEREGNEDE KARBONFOTAVTRYKK I FORM AV CO2 EKVIVALENTER (FANA SPAREBANK, ÅRSRAPPORT 2020, 2021, s. 30)	54
TABELL 5 - ANDEL AV GRØNNE BOLIGLÅN TILPASSET EUS TAKSONOMI (FANA SPAREBANK, ÅRSRAPPORT 2020, 2021, s. 29)	59

Diagramoversikt

DIAGRAM 1 – Fotavtrykk sektor og produkt, deler av diagrammet (Steen-Olsen, Solli, & Larsen, 2021, s.18)	39
DIAGRAM 2 – Scope 1 (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s.31)	52
DIAGRAM 3 – Scope 2 (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s.31)	53
DIAGRAM 4 – Scope 3 (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s.31)	53
DIAGRAM 5 – Reduksjon papirbruk, totalt (Forbruk (kg)) og per ansatt (Forbruk per årsverk), eks: I 2020 var det 10,7kg per ansatt, og 1423kg totalt (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s.32)	56

1. Innledning og problemstilling

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Dette er en casestudie av Fana Sparebank. Fana Sparebank er hovedsakelig en finansiell aktør, men også en aktør for bærekraft. Finans Norge er finansnæringens hovedorganisasjon og representerer næringens standpunkter til myndigheter og samarbeidspartnere (Finans Norge, Om oss, u.d.). De er et viktig ledd i næringsvirksomheten, hvor medlemsorganisasjonene i bank og forsikring forvalter betydelige summer i norsk økonomi. Finansnæringen har svært mange kontaktpunkter mot forbrukerne. De fleste voksne mennesker i Norge har et livslangt kundeforhold til finansnæringen gjennom bank- og forsikringstjenester, og pensjonsprodukter (Finans Norge, Introduksjon til finansnæringen, u.d., s. 7). På bakgrunn av dette er det avgjørende for bærekraftig utvikling at også bank- og finansnæringen er med i den grønne omstillingen, i form av grønne produkter, deltakelse i globale initiativer og bærekraftig kontordrift.

Verden står fortsatt overfor et grønt skifte som impliserer at næringslivet må gjøre store omstillinger i sin drift for å være bidragsyttere til et lavutslippssamfunn. Et lavutslippssamfunn omhandler å redusere klimagassutslipp for å forebygge skadelige ettervirkninger (Klimaloven, 2017, § 4). For Norge innebærer det grønne skiftet å bli et lavutslippsland innen 2050, basert på FNs bærekraftsmål. Målene er en global plan der hensikten er å utrydde fattigdom, bekjempe ulikheter og å stoppe klimaendringene vi står ovenfor (Regjeringen, Det grønne skiftet, 2021). Det stilles stadig forventninger til at investeringer blir gjort på en forsvarlig måte, og derfor har ESG blitt en sentral del av de fleste bedrifter. Begrepet ESG står for Environmental, Social and Governance, oversatt på norsk miljø-, sosiale- og forretningsetiske forhold. ESG tar for seg hvordan en bedrifts produkter og tjenester medvirker til bærekraftig utvikling, samt en bedrifts risikostyring. De bedriftene som er gode på ESG har et godt utgangspunkt for å lykkes videre i fremtiden. Å ta hensyn til de nevnte forholdene kan redusere risiko og bidra til langsiktig gode avkastninger (Nordea, u.d.).

På bakgrunn av et økende fokus på bærekraftig utvikling har samfunnsansvar og klimarisiko blitt aktuelle temaer i bank- og finansnæringen. Bærekraftig utvikling er en utvikling som møter dagens behov, og samtidig ikke begrenser mulighetene for at fremtidige generasjoner får dekket sine behov (FN-sambandet, Bærekraftig utvikling, 2021). Aktører i bank- og finansnæringen møter forventninger fra ulike interessenter som kunder og investorer til bærekraftige tjenester. Ifølge en bærekraftsundersøkelse utført av BDO i 2021, har det vært en økning i antall små til mellomstore banker som har iverksatt bærekraft som del av sin strategi. I undersøkelsen observerte de at

økningen var på 55% i 2020 til 79% i 2021 (Øvrebø & Hoffmann, 2021). Dette viser til at flere bedrifter innen bank- og finansnæringen har et større fokus på å handle bærekraftig.

1.2 Formål

Fana Sparebank ble etablert i 1878, og er en lokal, selvstendig sparebank i Bergen, med cirka 135 ansatte (Bergen byleksikon, 2001). Banken har som mål å opprettholde klimanøytralitet, og er delaktig i flere samarbeidsavtaler som omhandler bærekraft (Fana Sparebank, Om oss, u.d.). Fana Sparebank er stiftelsesmedlem, og var blant de 130 første bankene i verden til å signere FNs Klimainitiativ innen finans (UNEP FI) (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021). UNEP (United Nations Environmental Programme) er en betegnelse for FNs miljøprogram. Programmet har som hensikt å skape et samarbeid mellom medlemslandene i FN, og andre organisasjoner i næringslivet, der formålet er å bevare miljøet (FN Sambandet, FNs miljøprogram (UN Environment), u.d.). Fana Sparebank er også sertifisert Miljøfyrtårn siden 2015, som viser til at banken opptrer bærekraftig og møter konsumentenes forventinger til ansvarlighet, etikk, lønnsomhet og bærekraft (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021; Miljøfyrtårn, Hvorfor bli sertifisert?, u.d.).

Formålet med denne oppgaven er å drøfte hvordan Fana Sparebank arbeider for å opprettholde klimanøytralitet, noe som innebærer at utslippene av klimagasser i atmosfæren ikke er større enn det en klarer å fange opp eller fjerne (FN-Sambandet, Parisavtalen, 2020). UNEP stiller ulike krav for ansvarlig bankdrift og Fana Sparebank kan som medlem av dette samarbeidet fremstå som et godt eksempel for andre aktører i bransjen. Denne oppgaven skal dermed sette søkelys på hvordan Fana sparebank har iverksatt bærekraft som et konkurransefortrinn i sin strategi.

1.3 Problemformulering

Det kan være vanskelig å se for seg hvordan en bank kan bidra til bærekraftig utvikling, og vi finner derfor dette som et relevant og interessant fagområde. Vi står i dag overfor en global krise forårsaket av menneskeskapte klimagassutslipp, og det er viktigere enn noen gang at alle parter bidrar til å redusere den globale oppvarmingen (FN Sambandet, Bærekraftig utvikling, 2021). På bakgrunn av dette har vi derfor valgt å gjennomføre en casestudie og drøfte hvordan Fana Sparebank opptrer bærekraftig. Ut ifra dette har vi formulert følgende hovedproblemstilling:

Hvordan arbeider Fana Sparebank, som en grønn finansiell aktør, for å bidra til et lavutslippssamfunn?

For å besvare problemstillingen har vi utformet fire ulike forskningsspørsmål:

1. *Hvilke forventninger om bærekraft stilles til aktører i bank- og finansnæringen?*
2. *Hvordan opptrer Fana Sparebank som en ansvarlig samfunnsaktør?*
3. *Hva er Fana Sparebanks bidrag som aktør for redusert klimafotavtrykk?*
4. *Hva er Fana Sparebanks grønne bidrag i sin finansielle verktøykasse?*

Videre har vi utformet en hypotese med formål om å avdekke om bankens handlinger i forbindelse med grønn omstilling, er symbolske eller om de faktisk praktiseres i den daglige driften. Vi ønsker også å diskutere hvor langt Fana Sparebank har kommet i bærekraftsarbeidet sett i lys av forventningene i næringen. Hypotesen er som følger:

Fana Sparebank ligger i front i den grønne omstillingen innen bankdrift.

Vi ønsker med vår casestudie å bekrefte eller avkrefte hypotesen, og konkludere den nevnte problemstillingen basert på det innsamlede datamaterialet og relevante teorier.

1.3.1 Avgrensning

Forskningen i oppgaven er avgrenset til lokalbanken Fana Sparebank, som går under kategorien mellomstor bedrift basert på EUs bestemmelser om SME (European Commission, 2016). De har rundt 135 ansatte og et driftsresultat før skatt på 131 millioner kroner per 2020 (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 54; Fana Sparebank, Om oss, u.d.). Vi har valgt å begrense studien til én bank, ettersom vi ønsker å få et dypere innblikk i Fana Sparebanks arbeid med bærekraft og ESG.

For å skape en god struktur i oppgaven har vi utformet fire forskningsspørsmål, som alle har som hensikt å bidra til å besvare den gitte problemstillingen og hypotesen. Bærekraft og ESG er et mangfoldig tema og vi har derfor avgrenset rammeverket for oppgaven til de tre teoridelenes forventninger om bærekraft, samfunnsansvar og bankaktørers bidrag for redusert klimafotavtrykk. Vi har valgt å ta utgangspunkt i årsrapporten til Fana Sparebank fra 2020, ettersom årsrapporten fra 2021 ikke var ferdigstilt ved oppgavens oppstart. Vi ser på avgrensningene som hensiktsmessige i den forstand at vi får mer kvalitet og dybde innenfor temaet.

1.4 Bakgrunn

For å gi en god drøfting av Fana Sparebank som en enkel case, har vi funnet det rimelig å gi en innføring i bank- og finansnæringen, FN og deres bærekrafts mål. Hensikten er å gi leserne en bedre forståelse av konteksten for casestudien.

1.4.1 Bank- og finansnæringen

Finansielle aktører er de samfunnsaktørene som har myndighet til å utstede kreditt (lån) eller garantere for kreditt, og arbeider innen finansieringsvirksomheten (Finanstilsynet, 2020). Banker (sparebanker og forretningsbanker), finansieringsselskaper og kredittforetak er de viktigste finansinstitusjonene. Banker som finansielle aktører skiller seg fra de andre i næringen ved å være eneste aktør som kan motta innskudd fra privatpersoner og allmennheten (Finanstilsynet, 2020). I det norske markedet er det regulert et skille mellom to typer av banker; sparebanker og forretningsbanker. For kundene, vil ikke de to typene utgjøre noen betydelig forskjell, men hovedforskjellen ligger i eierskapet. En sparebank er organisert ved at hele eller deler er en selveiende institusjon, altså uten eksterne eiere, mens en forretningsbank er organisert som et aksjeselskap og dermed er aksjonærene eierne (Sparebankforeningen, 2021). Banker tilbyr flere forskjellige produkter til sine kunder, blant annet å opprette lån, betalingsoverføringer, valutatransaksjoner, osv. (Finanstilsynet, 2020).

Bank- og finansnæringen har institusjoner som har stor påvirkningskraft i markedet. Dette fordi de selv kan velge hvilke bedrifter og selskaper de ønsker å gi finansiering til, og i hvilke selskaper de skal investere både deres egne og kunders penger. Ved å flytte kapital til grønnere løsninger, vekk fra miljøskadelige prosjekter, kan finansinstitusjoner bidra til grønn omstilling hos alle bransjer (Miljøfyrtårn, Finanstjenester (bank, pensjon, forsikring), 2021).

1.4.1.1 Finans Norge og "Veikart for grønn konkurransekraft i finansnæringen"

I nyere tid har det vært et økt press på hvordan alle aktører kan bidra til en bærekraftig utvikling, noe også finansinstitusjoner har merket. Finans Norge er finansnæringens hovedorganisasjon, og fremmer tiltak i finansnæringen som støtter prinsippene om bærekraftig utvikling. De setter søkelys mot problemer omkring energi- og ressursforbruk (Finans Norge, Bærekraftig utvikling og finansnæringen, u.d.). Finans Norge har utformet «*Veikart for grønn konkurransekraft i finansnæringen*», hvor visjonen i veikartet er som følger: "*Finansnæringen i 2030 er lønnsom og bærekraftig. Vi finansierer, forvalter og forsikrer med kunnskap om klima. Slik skaper vi verdier og bidrar til grønn konkurransekraft*" (Finans Norge, Veikart for grønn konkurransekraft i finansnæringen, 2018, s. 5). Veikartet skal fungere som en veiledning med anbefalinger for finansielle aktører om hvordan de kan lykkes med omstillingen. På lik linje med andre næringer i samfunnet har bank- og finansnæringen en nøkkelrolle for at Norge skal kunne bli et lavutslippssamfunn.

1.4.1.2 EUs taksonomi og handlingsplan for bærekraftig finans

Økende fokus på bærekraftig utvikling i bank- og finansnæringen kan bidra til grønnvasking. Vi oppfatter grønnvasking som aktører som oppgir produkter og/eller tjenester som grønne, selv om de ikke er det, for egen vinning. For å unngå grønnvasking er det viktig med en definisjon av hva som kan kalles grønt. EUs taksonomi, vedtatt i 2020, er et klassifiseringssystem for bærekraftige aktiviteter og har som formål å definere hva som kan kategoriseres som bærekraftig (Næringslivets Hovedorganisasjon, u.d.). Deres handlingsplan for bærekraftig finans legger til rette for bærekraftige aktiviteter, som kan motvirke grønnvasking. Planen deles inn i tre deler; rapporteringskrav, nye regler og klassifisering av bærekraft. Disse utgjør til sammen et rammeverk for hva banker må forholde seg til (Næringslivets Hovedorganisasjon, u.d.).

1.4.2 FN og bærekraft

I 2016 lanserte FN, de Forente Nasjoner, 17 bærekraftsmål (FN Sambandet, Bærekraftig utvikling, 2021). Disse skal være en felles arbeidsplan med formål å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og hindre klimaendringer. Hvert av målene har konkrete delmål, som totalt utgjør 169 mål, og disse målene skal være nådd innen 2030 bærekraftsmål (Carson & Skauge, 2020, s. 128). Ifølge FN Sambandet, er effektene av klimaendringene merkbare over hele kloden ettersom den globale gjennomsnittstemperaturen har økt (FN Sambandet, 13 Stoppe klimaendringene, 2021). En av de store utfordringene er hvordan en kan hindre klimaendringene, slik at det ikke får fatale følger i fremtiden. Selv om det er viktig å kutte ned på utslipp av klimagasser, er det også viktig å innføre grønne tiltak på andre områder. Her har både enkeltindivid, og store og små organisasjoner en viktig og betydningsfull rolle i kampen om å verne miljøet (FN Sambandet, 13 Stoppe klimaendringene, 2021).

1.4.3 Fana Sparebank som case

Fana Sparebank er en selvstendig sparebank lokalisert i Bergen med kontorer i Bergen sentrum, Os og Nesttun. Fana Sparebank ble etablert i 1878, og har per dags dato rundt 135 ansatte (Fana Sparebank, Om oss, u.d.). Som følge av at de er en lokalbank, har de visjonen «nær der du er». De er et konsern bestående av Fana Sparebank, Fana Sparebank Boligkreditt og Fana Sparebank Eiendom, og konsernet forvalter rundt 29 milliarder kroner (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 7). I tillegg består konsernet av de to datterselskapene Himla Banktjenester og Himla eiendom. Banken er aktiv i lokalmiljøet, og bidrar med gavemidler til ulike organisasjoner og ildsjeler (Fana Sparebank, Om oss, u.d.). Kjernevirksomheten til Fana Sparebank er å tilby rådgivning innenfor finansiering, sparing og forsikring tilpasset kundene (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 7).

Fana Sparebank har implementert bærekraftsarbeidet sitt basert på de tre trinnene i FNs program Climate Neutral Now, som blir presentert i delkapittel 2.2.4. Disse tre trinnene er å utarbeide klimaregnskap, redusere utslipp og kompensere for restutslipp (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s.26). Videre arrangerer de en årlig nattevandring, hvor formålet er å belyse og spre kunnskapen om FNs bærekraftsmål. Fana Sparebank mottok i 2019 en hederspris for sitt samfunnsansvarlige arbeid fra Great Place to Work Institute. I 2021 ble de av samme aktør kåret til Norges tredje beste arbeidsplass i kategorien “Selskaper med 50-199 ansatte” (Fana Sparebank, Om oss, u.d.).

1.4.4 Tidligere forskning

Et litteratursøk i forkant av forskningsprosjektet resulterte i et bredt utvalg av artikler, samt tidligere og pågående studier av bankbransjer og bærekraft. Et søk ved hjelp av “Google Scholar” 8. februar på “bærekraftig bank” genererer 5 740 resultater, mens et søk på “sustainable banking” genererer ca. 1,2 millioner resultater. Dette indikerer at det er gjort flere studier på engelsk enn norsk. Bærekraftige forretningsmodeller kan gi et konkurransefortrinn i form av økende omdømme og reduserte kostnader. En tidligere engelsk studie basert på dette var utformet i 16 ulike banker plassert i åtte europeiske land. Resultatene fra forskningen viste at norske og tyske banker var rangert høyest ved innlemming av bærekraft i forretningsmodellene (Nosratabadi, Pinter, Mosavi, & Semperger, 2020). I Norge har forskergruppen Selskapsrettsgruppen sammen med Sparebank 1 Østlandet et pågående forskningsprosjekt basert på tidligere forskningsprosjekt om hvordan bærekraft kan bli en del av lovgivningen og et selvregulert næringsliv (Sjåfjell, 2021).

1.5 Disposisjon av oppgaven

Videre plan for denne oppgaven er å legge frem relevant teori i kapittel 2. Vi har valgt å dele inn teorien i tre aktuelle og overordnede temaer, som igjen vil inneholde flere underområder av de respektive temaene. I kapittel 3 presenterer vi våre metodiske valg, før vi videre i kapittel 4 presenterer og analyserer våre funn. Avslutningsvis, i kapittel 5, oppsummerer vi våre funn og presenterer våre konklusjoner.

2. Teorigrunnlag

Vi har valgt å dele inn teorigrunnlaget i tre delkapitler for å få en bedre oversikt: forventinger om bærekraft, samfunnsansvar, og bankaktørers bidrag for redusert klimafotavtrykk, illustrert i figur 1. Under forventinger om bærekraft presenterer vi først bærekraftig utvikling og Parisavtalen, før vi tar for oss eksisterende teori som Interessentteorien og begrepet Den triple bunnlinjen, samt presenterer FNs Bærekraftsmål og miljøsertifisering. I delkapittelet om samfunnsansvar, beskriver vi

blant annet en eksisterende teori utviklet av Archie Carroll; CSR-pyramiden, i tillegg til FNs globale klimainitiativ. Videre vil vi presentere bankaktørens bidrag til redusert klimafotavtrykk ved hjelp av klimaregnskap, juridiske forskrifter om ESG i bank- og finansnæringen, og grønnvasking. Avslutningsvis presenterer vi et analyseskjema som henviser til hvor teoriene og begrepene blir anvendt i Kapittel 4 Presentasjon av funn og analyse.

Figur 1 – Forventninger om bærekraft, samfunnsansvar og klimafotavtrykk

2.1 Forventninger om bærekraft

Bærekraft er en utvikling av samfunnet som møter dagens behov, samtidig som neste generasjons behov blir dekket (FN-sambandet, Bærekraftig utvikling, 2021). Det stilles en rekke forventninger til bank- og finansnæringen fra omgivelsene knyttet til bærekraft og hvordan de gjennom sin drift kan bidra til å bli et lavutslippssamfunn. “Veikart for grønn konkurransekraft i finansnæringen”, utgitt av Finans Norge, gir både veiledning og anbefalinger i bærekraftsarbeidet, og viser til forventningene som settes til bank- og finansnæringen. Bærekraft innebærer miljø, sosiale forhold og økonomi som kan illustreres ved den triple bunnlinjen, noe vi senere skal gå nærmere inn på under delkapittel 2.1.4. Oppgaven vil videre presentere teori vi finner relevant tilknyttet temaet bærekraft.

2.1.1 Bærekraftig utvikling

FN arrangerte sin første miljøkonferanse i Stockholm i 1972 med formål om å begrense de negative eksternalitetene som har blitt påført naturen og miljøet, som følge av den industrielle utviklingen (FN Sambandet, FNs miljøprogram (UN Environment), u.d.). På bakgrunn av det økende fokuset på miljø og klima, etablerte FN i 1983 kommisjonen for miljø og utvikling, med hensikt å forbedre forholdet mellom utvikling, miljø og fattigdom (World Commission on Environment and Development, 1987, s. 14). Videre i 1987 formet Brundtlandskommisjonen, ledet av Gro Harlem Brundtland, rapporten *Vår felles framtid*. Rapporten aktualiserte bærekraft for første gang og ble utformet med hensikt i å respektere naturen og sikre menneskelige verdier (World Commission on Environment and Development, 1987, s. 14).

Gjennom globale kriser har en sett at balansen mellom sosiale forhold, økonomiske forhold, og miljø og klima griper inn i hverandre (World Commission on Environment and Development, 1987, s. 15). Suksessfaktoren ligger i å balansere dette forholdet slik at forretningsvirksomheten er lønnsom, men samtidig ikke har en negativ effekt på klima og miljø. På bakgrunn av dette er det nødvendig å innlemme dette samspillet i forretningsstrategien for å kunne bli en bærekraftig aktør (Carson & Skauge, 2020, s. 126).

2.1.2 Parisavtalen

I 2015 ble en internasjonal avtale, Parisavtalen, vedtatt av FN-Sambandet (FN-Sambandet, Parisavtalen, 2020). Denne avtalen skal sørge for at alle land reduserer sine klimautslipp, og dermed bidra til å begrense klimaendringene. Alle land som er undertegnet Parisavtalen må utarbeide en nasjonal plan, og skal vise til hvordan alle land skal samarbeide om klimatilpasning og kutte i klimagassutslipp. Målet er at temperaturøkningen globalt ikke skal overstige 2°C, men en skal etterstrebe "bare" 1,5°C før århundret er over (FN-Sambandet, Parisavtalen, 2020). For å oppnå «togradersmålet», skal verden bli klimanøytral mellom 2050 og 2100.

2.1.3 Interessentteorien

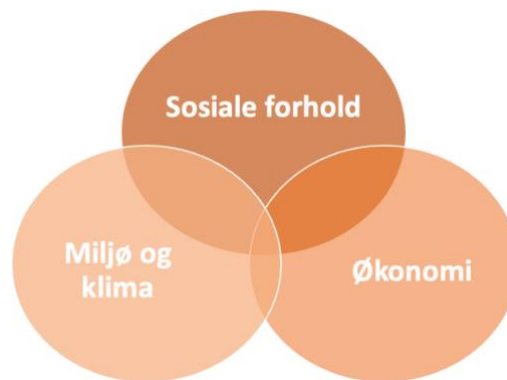
Interessentteorien, også kjent som Stakeholderteorien, baserer seg på tanken om at en god virksomhetsleder må balansere hensynet til alle som påvirkes av eller påvirker virksomheten. R. Edward Freeman, en amerikansk filosof, blir sett på som grunnleggeren av interessentteorien, og teorien er ifølge han den beste måten å sikre lønnsomhet på sikt (Carson & Skauge, 2020, s. 144). Filosofen hevdet at en forutsetning for å kunne lykkes med sin forretningsdrift i det nåværende og fremtidige miljøet, er å ta et flertall av interessenter i betraktning. Ved å anvende rammeverket for interessentstyring kan en øke forståelsen av eksterne og interne endringer, og bedre ledelsen vedrørende hensyn til interessenter (Freeman, 2010, s. 52).

I interessentteorien blir forholdet mellom andelseierne og interessentene belyst, samt hvordan en virksomhetsleder må balansere ønskene som oppstår fra begge parter på best mulig måte. For relevans skal vi kun ta for oss interessentene videre i oppgaven. Ut fra et interessent-perspektiv må virksomheten legge vekt på hva flere av interessentene eller investorene ønsker (Carson & Skauge, 2020, s. 144). Videre skiller Freeman mellom to ulike grupper interessenter, primære og sekundære (Carson & Skauge, 2020, s. 145). En virksomhets primære interessenter inkluderer de som har formelle, offisielle eller kontraktmessige forhold. Disse interessentene må bli tatt hensyn til, i og med de primært og tydelig er involvert i verdiskapningen. Sekundær interessentene har mer indirekte

interesser i virksomheten og trengs bare å ta hensyn til i noen sammenhenger, ut fra hvilke aktiviteter bedriften skal foreta (Carson & Skauge, 2020, s. 145).

2.1.4 Den triple bunnlinjen

Begrepet «den triple bunnlinje», vist i figur 2, ble utarbeidet av den britiske forskeren John Elkington. Han ble omtalt som dekanen til grønn forretningsutvikling av Bloomberg i 2004 (Holden & Linnerud, 2021, s. 201). Teorien er utarbeidet med utgangspunkt i den tradisjonelle finans bunnlinjen som referer til en bedrifts lønnsomhet (Russo, 2008, s. 49). Elkington utvidet begrepet til å inkludere flere aspekter ved referering til forretningsresultater, nemlig; sosiale forhold, og klima og miljø. Formålet er at en bedrifts suksess ikke bare omhandler økonomisk vinning, men også bedriftens påvirkning på samfunn og miljø. Den triple bunnlinjen kan derfor anses som en metafor for bærekraftig virksomhetsledelse (Carson & Skauge, 2020, s. 22 & 135).

Figur 2 – Den triple bunnlinjen

Den sosiale bunnlinjen omfatter ikke bare menneskelig kapital, i form av folkehelse, evner og utdanning, men også samfunnets helse- og verdiskapingspotensial i en videre forstand (Russo, 2008, s. 59). Den sosiale bunnlinjen er et resultat av hvordan forretningsdriften påvirker mennesker internt i form av arbeidsbetingelser og arbeidsmiljø, og eksternt i form av bidrag til lokalsamfunnet og menneskerettigheter (Carson & Skauge, 2020, s. 136). Overordnet handler den sosiale bunnlinjen om å gi merverdi utover det økonomiske til samfunnet og dets respektive interessenter. Det kan være utfordrende å måle en organisasjons sosiale resultater sammenlignet med økonomiske resultater. For sosial resultatmåling finnes det ulike standarder og sertifiseringer som henviser til en bedrifts arbeid med bedriftskulturen og samfunnet for øvrig (Carson & Skauge, 2020, ss. 140-141). Et eksempel på en slik sertifisering er Miljøfyrtårn, som oppgaven tar grundigere for seg under delkapittel 2.1.6.

Den miljømessige bunnlinjen handler om hvordan en forretning gjennom sin drift påvirker det ytre miljøet. Formålet med den miljømessige bunnlinjen er å rebalansere forholdet av kostnader og

inntekter knyttet til miljø innenfor de konvensjonelle regnskapssystemene. Basert på dette utvikles det nye former for verdsettelse av den enkeltes bedrifts økologiske fotavtrykk (Russo, 2008, s. 56). Næringslivets forhold til bærekraft og miljø har vært i utvikling siden Bærekraftsrapporten «*Vår felles framtid*» i 1987, og det er stadig flere selskaper som tar i bruk klimaregnskap, som beskrives under delkapittel 2.3.2 (Footprint, u.d.).

Den økonomiske bunnlinjen refererer til bedriftens driftsresultat, og regnskapsførerene må analysere en rekke nøkkeltall, og vurdere hvilke kostnader som er konkurransedyktige (Russo, 2008, s. 52). Et bærekraftperspektiv omhandler ikke bare økonomisk lønnsomhet i form av høyere inntekter enn kostnader. Det handler også om hvordan en bedrift kan bruke sine ressurser til ekspansjon i sosiale og miljømessige kontekster (Carson & Skauge, 2020, s. 137).

2.1.5 FNs bærekraftsmål

Som nevnt i delkapittel 1.4.2, er FNs bærekraftsmål en felles arbeidsplan som skal resultere i en bærekraftig utvikling med sikte på å avskaffe fattigdom, motarbeide ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. En oversikt over de 17 bærekraftsmålene er vist i figur 3. Gjennom tanker og meninger, innhentet fra en spørreundersøkelse fra nesten ti millioner mennesker, er målene blitt laget på en demokratisk måte basert på innspill fra innbyggere fra hele verden (FN-Sambandet, FNs bærekraftsmål, 2022). Mål nummer 17 innebærer en eksplisitt forpliktelse for hver enkel virksomhet til å ta sin del i arbeidet (FN-Sambandet, Samarbeid for å nå målene, 2022). Knyttet til den triple bunnlinjen betegner dette blant annet at virksomheter ikke lenger kan ta beslutninger utelukkende basert på lønnsomhet, men må derimot inkludere miljømessige og sosiale hensyn. Mange virksomheter bruker bærekraftsmålene aktivt i sin strategi og forretningsplan, ved å utpeke noen utvalgte mål de ønsker å prioritere og fokusere på (Carson & Skauge, 2020, s. 133).

Figur 3 – FNs bærekraftsmål, (FN-Sambandet, FNs bærekraftsmål, 2022)

2.1.6 Miljøsertifisering (Miljøfyrtårn)

Et miljøstyringsystem er en del av styringssystemet til en virksomhet, og har som funksjon å utforme, iverksette og vedlikeholde bedriftens miljøpolitikk (Miljødirektoratet, Miljøstyring og miljøsertifisering, 2021). Miljøsertifisering er en verifisering som skjer eksternt for virksomheten, hvor en aktør godkjenner deres miljøstyringsystem (Miljødirektoratet, Miljøstyring og miljøsertifisering, 2021). Grunnen til at en verifiserer miljøstyringsystemer er for å bevise for omverden at bedriften tar arbeidet for miljøet alvorlig. I Norge opereres det med tre anerkjente miljøsertifiseringsordninger; Miljøfyrtårn, ISO 14001 og EMAS, men for relevans til oppgaven fokuseres det kun på Miljøfyrtårn (Miljøfyrtårn, Dette er Miljøfyrtårn: Sertifisering og miljøledelse, u.d.).

Miljøfyrtårn er en ledende norsk miljøsertifiseringsordning for å dokumentere bedriftenes innsats, og er den første nasjonale ordningen som har blitt anerkjent av EU. Sertifiseringsordningen hjelper bedrifter med å jobbe mot et spesifikt mål, samt forbedre miljøprestasjonen innen arbeidsmiljø, energibruk, transport, innkjøp og avfallshåndtering (Miljøfyrtårn, Dette er Miljøfyrtårn: Sertifisering og miljøledelse, u.d.). Per 20.01.22 er 8288 virksomheter i Norge sertifisert gjennom Miljøfyrtårn, og Fana Sparebank har vært sertifisert Miljøfyrtårn siden 2015 (Miljøfyrtårn, Miljøfyrtårn, u.d.; Fana Sparebank, Bærekraft og samfunn, u.d.).

Under delkapittel 2.1 forventinger om bærekraft presenterte vi først bærekraftig utvikling og Parisavtalen. Videre tok vi for oss eksisterende teori som Interessentteorien og begrepet Den triple bunnlinjen, samt presenterte FNs Bærekraftsmål og miljøsertifisering.

2.2 Samfunnsansvar

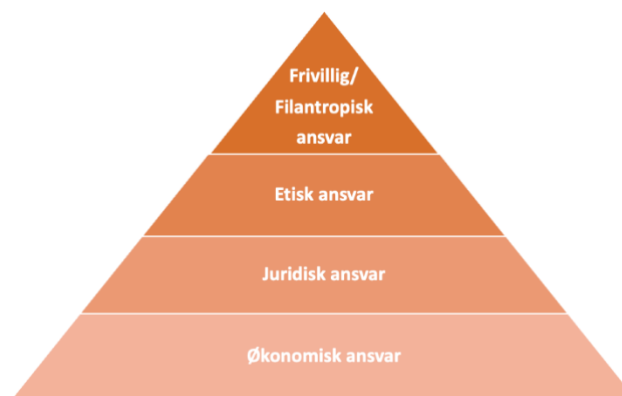
Ifølge EU blir bedriftens samfunnsansvar, også kjent som "*corporate social responsibility*", definert som "... *the responsibility of enterprises for their impact on society.*" (European Commission, u.d.). Denne definisjonen viser til at enhver bedrift har ansvar utover sin egen nytte, og må ta hensyn til mennesker, miljø og samfunn ved beslutningstaking. Utvidelsen av samfunnsansvar begrepet har ført til store muligheter og utfordringer en bedrift står ovenfor, samt endret måten virksomheter må legge opp strategien og følge rapporteringskrav både internt og eksternt. Vi vil videre presentere relevant teori innenfor samfunnsansvar.

2.2.1 Bedriftenes samfunnsansvar belyst ved CSR-pyramiden

CSR står for "*Corporate Social Responsibility*", og er et utvidet samfunnsansvar (Carson & Skauge, 2020, s. 167 & 172). I et velfungerende samfunn er næringslivets samfunnsansvar helt avgjørende.

Ansvarer handler om hvordan en bedrift forplikter seg til å bevare både mennesket, samfunnet og miljøet på en rettferdig måte (Plan International, u.d.). Ifølge den amerikanske etikeren innen næringslivet, Archie Carroll, omfatter virksomhetens samfunnsansvar "(...) de økonomiske, juridiske, etiske og filantropiske forventningene som samfunnet har til organisasjoner på et bestemt tidspunkt" (Carson & Skauge, 2020, s. 172). Carroll hevder at alle bedrifter i næringslivet har et samfunnsansvar.

Samfunnet og virksomheter i sin helhet har en gjengjeldt avhengighet til hverandre, og følgende forhold kan vises gjennom et CSR-triangel. Triangelet viser forholdet mellom næringslivet, myndighetene og det sivile liv, lokalisert med virksomhetens samfunnsansvar i sentrum. Disse tre aktørene har et kontinuerlig ansvar for å ta hensyn til hverandre ved formålet om å oppfylle sitt samfunnsansvar. De ulike forventningene en bedrift har når det gjelder samfunnsansvar, er redegjort i ulike trinn i CSR-pyramiden illustrert av Carroll, vist i figur 4 (Carson & Skauge, 2020, s. 172). Virksomheter kan klatre seg trinnvis oppover i pyramiden for å drive ansvarlig næringsdrift.

Figur 4 - CSR-pyramiden

Det økonomiske ansvaret er grunnlaget i pyramiden. Dette ansvaret handler om forventningene en bedrift møter når det gjelder å utvikle et økonomisk overskudd, tilby ulike arbeidsplasser og produsere produkter og tjenester til en akseptabel pris. Det juridiske ansvaret bygger på samfunnets sammenfatning av hva som er rett og galt, men det vil uansett være områder bedriften må ta hensyn til og vurdere, selv om de ikke er lovfestet (Carson & Skauge, 2020, s. 173). Videre bygger det etiske ansvaret på å forplikte seg til å gjøre det som forventes av bedriften utover loverket. Det siste trinnet i CSR-pyramiden er det filantropiske ansvaret, som tar for seg det frivillige ansvaret bedriftene bidrar med for samfunnet (Carson & Skauge, 2020, s. 173).

2.2.2 "Due diligence" av samfunnsansvar

"Due diligence" henviser til en analyseprosess som innebærer innhenting av selskapsinformasjon, ofte i forbindelse med fusjoner og virksomhetsoverdragelser. Begrepet er hentet fra amerikansk

rettspraksis i forbindelse med kontraktsrett, hvor kjøperen sin beskyttelse er dårlig. Formålet med en aktsom undersøkelse av selskapet er å oppdage potensielle, ukjente, verdireducerende faktorer, og for å unngå negative overraskelser vedrørende selskapet etter en overtakelse. Due diligence har blitt en utbredt metode for å sikre rettferdige overdragelser (Arntsen, 2012).

Begrepet har tradisjonelt omhandlet en finansiell selskapsgjennomgang. Analytikere går gjennom historiske regnskap, arbeidskapital, kontantstrøm og gjeld, og undersøker hvorvidt et oppkjøp vil være lønnsomt. I tråd med resten av verdens utvikling har også due diligence fått en utvidet betydning. Selskaper kan foreta due diligence av juridiske, tekniske, teknologiske, markedsmessige og miljømessige sider av en virksomhet (Carson & Skauge, 2020, s. 234).

Med et økende fokus på miljøaspektet ved forretningsdrift, er det også blitt mer relevant å foreta miljømessig due diligence. Nevnte analyse er juridisk og teknisk utført for å avdekke ulike standarder og sikre ansvarlig næringsdrift. En kan også bruke gjennomgangen for å innhente informasjon om hvordan et selskap stiller seg til ulike miljøforhold, og hvordan de håndterer ansvar og miljørisiko (Corporate environmental advisors, u.d.).

2.2.3 FNs Global Compact

FN har stiftet et globalt nettverk for bedrifter og virksomheter som ønsker å ta samfunnsansvar, og bidra til bærekraftig og forsvarlig praksis. Dette initiativet heter FNs Global Compact og er verdens største initiativ for næringslivets samfunnsansvar. Initiativet ble grunnlagt i 1999, og per 2021 er det over 16 000 deltakere fra 160 forskjellige land (FN Sambandet, FNs Global Compact, u.d.). I Norge er 230 norske virksomheter med i FNs Global Compact (United Nations Global Compact, u.d.).

FNs Global Compact har to hovedmålsetninger som innebærer at bedriftene skal implementere ti prinsipper i deres forretningsvirksomhet, og fremme aktiviteter som bidrar til å nå FNs bærekraftsmål. Nettverket har utformet ti prinsipper for ansvarlig næringsliv. Følgende prinsipper er kategorisert i tre kategorier; menneskerettigheter, miljø og anti-korrupsjon (FN Sambandet, FNs Global Compact, u.d.).

2.2.4 UNEP, UNEP FI og Climate Neutral Now

FNs miljøprogram har helt siden miljøkonferansen i 1972 vært en ledende rolle innen bærekraftig utvikling, og er en viktig faktor når det kommer til å oppnå bærekraftsmålene (FN Sambandet, FNs miljøprogram (UN Environment), u.d.). Organisasjonen er helt avhengig av sine 193 medlemsland, ettersom 95 prosent av inntekten til miljøprogrammet kommer fra frivillige bidrag (UN Environment

Programme, About UN Environment Programme, u.d.). UNEP er en inspirerende informasjonskilde for flere nasjoner om hvordan en kan bevare miljøet uten at det går på bekostning av livskvaliteten til befolkningen (UN Environment Programme, About UN Environment Programme, u.d.). Dette er verdens høyeste beslutningstakende organ når det kommer til bærekraftig utvikling og miljø.

UNEP har flere samarbeid med forskningsinstitusjoner, og har i tillegg opprettet et miljøovervåkningssystem som tar for seg en global miljøovervåking (UN Environment Programme, GEMS Air Strategic Plan, u.d.). Ettersom FNs miljøprogram er godt rustet til å samle viktig informasjon om miljøet og anvende dette fordelaktig, vil det være lettere for medlemslandene å avgjøre hvordan de kan bidra best mulig til bærekraftig utvikling ved å samarbeide med UNEP. Alle land som er med i FN, er også medlem av FNs miljøprogram (Regjeringen, Miljøarbeid i FN, 2021). Norge anser UNEP som en meningsfull og viktig partner i veien mot en bærekraftig utvikling, og legger stor vekt på arbeidet UNEP har mot en grønn økonomi (Utenriksdepartementet, 2011). Ifølge FNs miljøprogram handler en grønn økonomi om å minske risikoen for miljøet, samtidig som den styrker befolkningens velvære (UN Environment Programme, About green economy, u.d.).

På bakgrunn av økt oppmerksomhet rundt hvordan finansnæringen kan spille en viktig rolle i retningen mot en bærekraftig verden ble UNEP FI, FNs klimainitiativ innen finans, grunnlagt i 1992 (UN Environment Programme, Finance initiative, u.d.). UNEP FI, er et globalt samarbeid mellom FN og finanssektoren, og har over 200 offentlige og private aktører innenfor bank, forsikring og investering som medlemmer (UN Environment Programme, Finance initiative, u.d.). Finans Norge er en av dem som har signert avtalen (Finans Norge, Finans Norge slutter seg til FNs prinsipper for bærekraftig bankdrift, 2019). I 2019 ble prinsippene for bærekraftig bankdrift innført. Disse prinsippene handler om hvordan banker kan være bærekraftige i sitt arbeid i tillegg til å skape verdier for kunder og andre interessenter.

Et annet viktig initiativ som FN har lansert er "*Climate Neutral Now*". Dette er et initiativ som ble lansert i 2015, og har som mål å oppfordre og inspirere alle og enhver i samfunnet til å ta grep for å bidra til å oppnå en klimanøytral verden innen 2050 (United Nations Climate Change, u.d.). En bedrift kan bli medlem i initiativet ved å signere "*Climate Neutral Now Pledge*", og følge de tre trinne: mål, reduser og bidra. De har også som oppgave å rapportere om sine prestasjoner og utførelser årlig (United Nations Climate Change, u.d.).

I delkapittel 2.2 Samfunnsansvar beskrev vi innledningsvis CSR-pyramiden utviklet av Archie Carroll, og hvordan en kan gjennomføre miljømessig «*due diligence*». Avslutningsvis har vi presentert FNs globale klimainitiativ.

2.3 Bankaktørers bidrag for redusert klimafotavtrykk

I dette delkapittelet velger vi å vektlegge to måter en bankaktør kan bidra til et redusert klimafotavtrykk: 1. Bankens mulighet til å påvirke klimaattferd hos sine kunder gjennom bankens sentrale verktøykasse; innlån, utlån, risikovurderinger, markedsføring, og andre produkter og tjenester. 2. Banken som klimaaktør med fotavtrykk fra egen drift. Kapittelet presenterer teorier for frivillig og lovpålagt samfunnsansvar gjennom reguleringer, ved bankens finansielle verktøykasse. Eksempelvis er bankaktører lovpålagte å tilby ulike kontanttjenester, men hvorvidt disse tjenestene er “grønne”, er frivillig (Regjeringen, Presiserer kravene til bankene om å tilby kontanttjenester, 2022).

Aktører som er miljøsertifisert må rapportere sine utslipp til Miljøfyrtårn. Rapporteringen kan gjøres ved å føre et klimaregnskap, som gir en oversikt over virksomhetenes totale karbonfotavtrykk. Parisavtalen og andre juridiske forskrifter, som Klimaloven og Regnskapsloven, gir en indikasjon på hva som er lovpålagt i bransjen. Et sensitivt område i bransjen er grønnvasking. Dette innebærer at bedriftene blir fremstilt mer bærekraftig enn realiteten tilsier, eksempelvis gjennom misledende markedsføring av produkter og tjenester. Vi skal videre presentere ulike måter en bankaktør kan bidra til et redusert klimafotavtrykk.

2.3.1 Bankens finansielle verktøykassen

Lee G. Bolman og Terrence E. Deal har utviklet fire ulike fortolkningsrammer. Rammene er et verktøy ledere kan bruke for å forstå situasjoner bedre. De fire rammene er: den strukturelle rammen, HR-rammen, den politiske rammen og den symbolske rammen (Bolman & Deal, 2020, s. 38). I vår casestudie vil det være mest relevant å benytte seg av den strukturelle og symbolske rammen knyttet til bankens finansielle verktøykasse.

Den strukturelle rammen tar utgangspunkt i å utarbeide en god struktur i bedriften, som skal være tilpasset de ansatte, kundene og markedet. Organisasjonsstrukturen er et viktig element i denne rammen, og er utarbeidet i henhold til organisasjonens kjernevirksomhet. Rammen innebærer å utarbeide felles mål og regler i tråd med strategien til bedriften (Bolman & Deal, 2020, s. 101). Ved å tilpasse virksomheten i forhold til omgivelsene rundt, vil det føre til bedre samordning, og at alle enhetene i bedriften samarbeider godt.

Innenfor den symbolske rammen er det mest sentrale å fokusere på hva hendelser betyr, og ikke hva som skjer (Bolman & Deal, 2020, s. 291). En bedrifts organisasjonskultur som forener mennesker mot å nå et felles mål, vil oppnå gode prestasjoner. Innenfor denne rammen finner vi ulike symboler som verdier, visjoner og seremonier (Bolman & Deal, 2020, s. 291). Verdier er det organisasjonen står for og bryr seg om, og bidrar til å skape identitetsfølelse for de ansatte (Bolman & Deal, 2020, s. 293). Visjon viser til organisasjonens kjerneideologi og framtidige mål. En visjon skaper en felles organisasjonsånd og besluttsomhet (Bolman & Deal, 2020, s. 297). Seremonier forekommer ofte ved overgangssituasjoner eller ved spesielle anledninger, og er episodiske, omfattende arrangementer, og markerer viktige verdier (Bolman & Deal, 2020, s. 305).

2.3.2 Klimaregnskap

Flere bedrifter tar i bruk et klimaregnskap for å få en oversikt over deres faktiske utslipp, klimarisiko, og hvordan deres drift påvirker miljøet. Ved å lage et klimaregnskap kan bedriften få kartlagt hvordan ulike aktiviteter i bedriften påvirker miljøet, og videre se hvor det er formålstjenlig å sette inn tiltak (Fjordkraft, u.d.). Bedrifter som fører klimaregnskap, kan bli sett på som attraktive blant interessentene. I henhold til GHG protokollen, en verdenskjent regnskapsstandard for klimagasser, skal alle organisasjoner kvantifisere tre ulike «Scopes»: Scope 1 - direkte utslipp, Scope 2 - indirekte utslipp knyttet til elektrisitetsforbruk til virksomheten og Scope 3 – andre indirekte utslipp (Gurusoft, u.d.).

Scope 1 omhandler direkte utslipp fra bedriftens drift og dens kontrollerte ressurser. Bedriftens direkte utslipp blir delt opp i fire kategorier; stasjonær forbrenning som varmekilder, mobil forbrenning som kjøretøy, fugitive utslipp som klimaanlegg, og prosessutslipp under produksjon (Bernoville, 2020). Scope 2 inkluderer alle indirekte utslipp knyttet til innkjøpt elektrisitet og fjernvarme/-kjøling. Scopen viser til faktiske utslipp knyttet til elektrisitetsproduksjonen innenfor et geografisk område, det foregående året (Klimapartnere, u.d.). Scope 3 er alle andre indirekte utslipp fra aktiviteter i bedriften, som kommer fra kilder som de ikke eier eller kontrollerer. Disse er ofte den største andelen av karbonavtrykket til bedriften, og dekker utslipp knyttet til innkjøp, forretningsreiser, avfall og vann (Compare your footprint, 2018). Ved å summere de tre Scopene i klimaregnskapet, vil en bedrift få en oversikt over sitt totale karbonfotavtrykk (CCS Norway, u.d.).

Et klimaregnskap kan utarbeides for å få en oversikt over klimarisiko. Klimarisiko innebærer to dimensjoner: 1. hvordan bedriften har en påvirkning på klimaet, og 2. hvordan klima påvirker bedriften. En kan følgelig si at klimarisiko er summen av risikoen som er relatert til omstillingen til et

lavutslippssamfunn, og den fysiske risikoen knyttet til endringer i klima (Miljødirektoratet, Klimarisiko, 2021). Overgangen til et lavutslippssamfunn vil innebære store omstillinger og er en overgangsrisiko for flere bedrifter. Det kan føre til endrede preferanser og økt press fra interessenter, og endringer i kundemønstre. Skal en lykkes ved omstillingen til et lavutslippssamfunn, må en utføre flere endringer, noe som innebærer risiko (Baksaas & Hansen, 2022, s. 271). Det finnes flere internasjonale rammeverk bedrifter kan følge ved risikorapportering. TCFD (Task Force on Climate-Related Financial Disclosures) er et frivillig rammeverk bedrifter kan bruke som en ikke-finansiell klimarisikorapportering (Baksaas & Hansen, 2022, s. 277) .

2.3.3 Juridiske forskrifter om ESG i bank- og finansnæringen

Det er i nyere tid tredd i kraft flere juridiske forskrifter som kartlegger hvordan aktører som driver næringsvirksomhet skal forholde seg til klima og rapportering innenfor ESG.

2.3.3.1 Lov om klimamål (Klimaloven)

Norge var en av de første landene som formelt sluttet seg til Parisavtalen (Drivkraft Norge, u.d.). I Parisavtalen er alle land forpliktet til å utarbeide nasjonale utslippsmål, som må oppdateres og strammes inn hvert femte år. Klimaloven er en norsk lov kunngjort i 2017 med hensikt om å oppnå målene vedtatt i Parisavtalen. Loven har blant annet som formål å *“(...) fremme gjennomføring av Norges klimamål som ledd i omstilling til et lavutslippssamfunn i Norge i 2050 (...)”* jfr. § 1 (Klimaloven, 2017, § 1).

Det fremkommer av bestemmelsen i § 3 at innen 2030 skal klimagassutslippene reduseres mellom 50 og 55 prosent sammenlignet med utslippsnivået i 1990 (Klimaloven, 2017, § 3). Videre følger det av § 4 at Norge skal bli et lavutslippssamfunn i 2050, i tråd med Parisavtalen (Klimaloven, 2017, § 4). Et lavutslippssamfunn innebærer at *“(...) klimagassutslippene, ut fra beste vitenskapelige grunnlag, utslippsutviklig globalt og nasjonale omstendigheter, er redusert for å motvirke skadelige virkninger av global oppvarming (...)”* (Klimaloven, 2017, § 4).

2.3.3.2 Regnskapsloven

1. juli 2021 tredde det i kraft endringer i regnskapsloven for å imøtekomme EU-direktiver, og regnskapsloven § 3-3 C var en av lovene som ble justert (Deloitte, u.d.). Bakgrunnen for justeringen var å ivareta opplysningskravet i direktivet om ikke finansiell rapportering (Deloitte, u.d.). Nevnte bestemmelse omhandler redegjørelse av samfunnsansvar, og den pålegger store virksomheter å årlig rapportere inn arbeidet tilhørende menneskerettigheter, arbeidsrettigheter, sosiale forhold, miljø og korrupsjon (Regnskapsloven, 1999, § 3-3 C). Denne hjemmelen er utarbeidet blant annet for at

investorer skal få informasjon om bærekraft, og for å vurdere aktuelle risikofaktorer tilknyttet omdømme, miljø og finansiell risiko. Det er essensielt for investorer og interessenter at rapporteringen inneholder både internaliteter og eksternaliteter, for å se det store bildet på virksomheten (Ellefsen, 2019).

2.3.4 Grønnvasking

Grønnvasking er et begrep knyttet til misledende markedsføring, hvor en bedrift markedsfører sine produkter og tjenester mer bærekraftige enn det de egentlig er (Grønnvaskingsplakaten, u.d.). Det vil oppstå grønnvasking dersom bedrifter overdriver markedsføringen av endringer i sin egen drift, når de egentlig er ubetydelige. Grønnvaskingsplakaten er utarbeidet av Skift - Næringslivets klimaledere i samarbeid med Miljøstiftelsen Zero, Verdens naturfond og Framtiden i våre hender (Grønnvaskingsplakaten, u.d.). Plakaten fungerer som et fellesskap og en veiledning for både store og små bedrifter, med hensikt å unngå grønnvasking i deres markedsføring. Det finnes ti prinsipper som tar for seg ulike steg for hvordan en kan unngå grønnvasking i egen bedrift, basert på FNs bærekraftsmål. Ved å signere grønnvaskingsplakaten veiledes bedriftene i hvordan disse prinsippene kan praktiseres i egen virksomhet (Grønnvaskingsplakaten, u.d.).

I delkapittel 2.3 har vi presentert bankaktørenes bidrag til redusert klimafotavtrykk ved hjelp av klimaregnskap, juridiske forskrifter om ESG i bank- og finansnæringen, og grønnvasking.

2.4 Analyteskjema

Analyteskjemaet er en oppsummering av relevant teori og begrep som er gjennomgått i kapittel 2. Hensikten med følgende tabell er å få en oversikt over hvilke teorier vi benytter i presentasjon av funn og analyse i kapittel 4.

Tema	Teori og begrep	Henvisning til kapittel 4
Forventninger om bærekraft	• Bærekraftig utvikling	4.1
	• Interessentteori	4.1.2
	• Parisavtalen	4.1.3
	• Den triple bunnlinjen	4.1.4
	• FNs bærekraftsmål	4.1.5
	• Miljøsertifisering	4.1.6
Samfunnsansvar	• CSR-pyramiden	4.2.1
	• «Due diligence»	4.2.2
	• FNs Global Compact	4.2.3.1

	• UNEP, UNEP FI og Climate Neutral Now	4.2.3.2, 4.3 og 4.4.2
Klimafotavtrykk og finansiell verktøykasse	• Finansiell verktøykasse	4.4
	• Klimaregnskap	4.3
	• Juridiske forskrifter om ESG	4.1.3
	• Grønnvasking	4.4.4

Tabell 1 - Analyseskjema

3. Metode

I dette kapitlet presenterer vi våre valg innen forskningsdesign for å besvare problemstillingen:

“Hvordan arbeider Fana Sparebank, som en grønn finansiell aktør, for å bidra til et lavutslippssamfunn?”, og hypotesen “Fana Sparebank ligger i front i den grønne omstillingen innen bankdrift”. Vi presenterer først forskningsdesign og forskningstilnærmingen vi benytter, og videre begrunner vi metode for datainnsamlingen. Avslutningsvis blir det diskutert og fremlagt styrker og svakheter ved valg av metode knyttet opp mot reliabiliteten og validiteten til forskningsprosjektet, samt oppgavens etiske og juridiske ansvar.

3.1 Forskningsdesign og forskningstilnærming

Forskningsdesign skal koble det empiriske datamaterialet til valgt problemstilling. Designet refererer til en plan, som viser retningen for hvordan en skal bevege seg fra problemstilling til konklusjon.

Dette gjøres ved hjelp av en rekke steg, som datainnsamling og analyse (Yin, 2018, s. 25). Yin skiller mellom tre forskningsdesign; eksplorativt, deskriptivt og forklarende. Dersom formålet med forskningsprosjektet er å identifisere de ulike forskningsspørsmålene, og utvikle relevante hypoteser, har vi et *eksplorativt* forskningsdesign (Yin, 2018, s. 10). Videre kan et forskningsdesign være *deskriptivt* dersom formålet med forskningen er å beskrive et fenomen i dens virkelige kontekst (Yin, 2018, s. 286). Det *forklarende* forskningsdesign er det siste Yin skiller mellom, hvor formålet er å se årsaks-sammenhenger, og finne ut hvordan eller hvorfor en tilstand oppstår (Yin, 2018, s. 286). I tillegg til Yins forskningsdesign operer Kalleberg, med et *konstruktivt* forskningsdesign. Dette forskningsdesignet tar sikte på å forklare og analysere, samt bidra til en endring i samfunnet (Kalleberg, 1992, s. 1).

I forskningstilnærming skiller vi mellom problemstillinger som tar utgangspunkt i teori og empiri. Forskningsstudier med teoritestning og problemformulering er kjent som *deduktive opplegg*, og går fra teori til empiri gjennom å avlede problemstillinger. Valg av hypoteser har et deduktivt opphav. Andre forskningsstudier kan legge vekt på teorigenerering og fortolkning, og omtales som *induktive*

opplegg. En slik tilnærming har som formål å bygge opp en forståelse ut fra de empiriske analysene som foretas, og en går fra empiri til teori (Grønmo, 2020, s. 51).

Formålet med vår oppgave er å vise hvordan Fana Sparebank arbeider for å opprettholde klimanøytralitet og bidra til det grønne skiftet. Funnene i oppgaven kan være til fordel for andre aktører i bank- og finansnæringen, slik at de kan bli inspirert i sitt arbeid innenfor bærekraft. Basert på dette kan vi argumentere for at vi har elementer fra både et deskriptivt og et konstruktivt forskningsdesign, ettersom vi beskriver Fana Sparebanks bidrag til lokalsamfunnet og banknæringen. Videre har vi et induktivt opplegg basert på at det foreligger lite forskning og teori innenfor dette fagområdet. Gjennom dybdeintervjuer har vi hentet inn informasjon om faktiske forhold om hvordan Fana Sparebank arbeider i dagens samfunn for å bidra til et lavutslippssamfunn. Basert på tolkningen av det innsamlede datamaterialet, ønsker vi å øke forståelsen og kunnskapen innenfor fagområdet (Grønmo, 2016, s. 51). Likevel foreligger det noe tidligere forskning på området, og oppgaven benytter seg av etablert teori og analytiske begrep. Vi har på grunnlag av dette vurdert at for vår studie er det hensiktsmessig med et deskriptivt og konstruktivt design, samt et induktivt opplegg.

3.2 Datainnsamling

Innsamling av data betraktes ofte som en prosess, der produktet er datamaterialet som produseres i forhold til det vi trenger for å belyse bestemte problemstillinger (Grønmo, 2016, s. 237).

En skiller mellom primær- og sekundærkilder ved innhenting av data. En primærkilde er all informasjon som kommer direkte fra den som har utviklet en idé eller tanke. Sekundærkilder derimot, er all gjengitt informasjon som er samlet inn av andre eller videre bygging på tidligere ideer (NLA, u.d.). I vår forskning har vi innhentet primærkilder i form av dybdeintervjuer, og sekundærkilder i form av diverse rapporter og fagbøker. Ved bruk av sekundærkilder kan vi utforske påstander som avviker eller bekrefter det som har blitt sagt i intervjuene, noe som igjen styrker dybdeintervjuene som metode og sikrer funnene.

3.2.1 Valg av metode

Metode kan defineres som systematiske og planmessige fremgangsmåter for å tilegne seg ny kunnskap og teori innenfor en bestemt tematikk (Gripsrud, Olsson, & Silkoset, 2016, s. 15). Det finnes to ulike hoveddeler av samfunnsvitenskapelige metoder; kvantitative og kvalitative. Ifølge sosiologen Sigmund Grønmo, refererer begrepene kvalitativ og kvantitativ til egenskapene ved en datainnsamling og analyse (Grønmo, 2016, s. 22). Kvantitativ forskning kjennetegnes ved at data kan kvantifiseres, altså uttrykkes med mengdetermer, eller som tall og verdier. Eksempler på kvantitative forskningsmetoder er strukturert observasjon, strukturert utspørring og statistiske analyser. Kvalitativ

forskning er en mer fleksibel metode, som ofte tar i bruk ord og tekst der en utvikler hypoteser ut ifra data. Hvilken metode en velger avhenger av hva en skal undersøke, og hvordan forholdene rundt er.

Vår problemstilling ønsker å gå dypere inn i bank- og finansnæringen, og se på hvordan Fana Sparebank arbeider for å bidra til et lavutslippssamfunn. Basert på at formålet med kvalitative metoder er å hente inn datamateriale for å forstå og tolke fenomener i samfunnet, fant vi det hensiktsmessig å benytte denne metoden. I kvalitative studier skiller en mellom tre ulike metoder for datainnsamling; deltakende observasjon, uformell intervjuing og dokumentanalyse (Grønmo, 2016, s. 139). Vi har valgt et triangulerende opplegg med intervjudata kombinert med dokumentanalyse.

3.2.1.1 Intervju som metode

Datainnsamlingen i denne oppgaven skal primært foregå ved uformelle intervjuer, nærmere bestemt dybdeintervjuer, av relevante respondenter. Denne type intervju gir en god mulighet til å få en dypere forståelse for et tema, og høre respondentens egne refleksjoner, meninger og erfaringer (Lynne, u.d.). God kommunikasjon mellom respondenten og forskeren, i tillegg til et stille og uforstyrret sted er avgjørende for et vellykket intervju (Grønmo, 2016, s. 170). Basert på at formålet med forskningsoppgaven er å få en dypere forståelse av bærekraft i bank- og finansnæringen, og at vi i hovedsak har et deskriptivt og konstruktivt forskningsdesign, egner denne metoden seg best for vår oppgave. Videre, for å støtte opp svarene i dybdeintervjuene, har vi benyttet dokumentanalyse av primært Fana Sparebanks Årsrapport 2020 og veikartet til Finans Norge, for å utforske påstander som avviker eller bekrefter det som har blitt sagt i intervjuene. Dette vil styrke dybdeintervjuene som metode.

For å kunne utføre dybdeintervjuer må forskeren anvende forskningsinstrumentet intervjuguide (Vedlegg 2-5), der intervjuet utvikler seg basert på svarene som blir gitt (Grønmo, 2016, s. 167). En intervjuguide er en beskrivelse av hvordan intervjuene skal foregå, og hvilke spørsmål respondentene kan forvente seg. Å utforme en intervjuguide, og informere respondenten om dens rettigheter, er en viktig del av både dybdeintervju og uformelle intervju. Når en utformer intervjuguiden er det viktig å fokusere på hvilken informasjon en har behov for, for å kunne besvare problemstillingen (Grønmo, 2016, s. 168). Gode spørsmål kjennetegnes av enkelhet, åpenhet, nøytralitet og fokus. I forkant av intervjuet avklarte vi graden av åpenhet, og hentet inn informert samtykke fra alle respondenter som inngår i vår studie.

Vi har benyttet fire ulike intervjuguides, som er utformet etter hvilken stilling de ulike respondentene har i sine respektive bedrifter. Vi sendte intervjuguidene til respondentene i forkant, slik at de fikk

muligheten til å forberede seg, og si fra om eventuelle endringer. Intervjuguidene for respondentene i Fana Sparebank delte vi inn i tre hovedtema, vist i Figur 5: bærekraft, samfunnsansvar og kunder. Til tross for en strukturert intervjuguide, var vi oppmerksomme på å stille oppfølgings spørsmål der vi så behov for dette.

Figur 5 – hovedtema intervjuguide

3.2.2 Tekstdata

Tabell 2 viser til den tekstdataen som blir anvendt for å kunne besvare problemstillingen. Primær tekstdata stammer fra transkribering av dybdeintervjuer, og sekundær tekstdata er i hovedsak Årsrapport 2020 fra Fana Sparebank og Finans Norges veikart for grønn konkurransekraft. Sekundær tekstdata er samlet inn med hensikt å supplere utsagnene til respondentene, og for å kunne bekrefte/avkrefte deres utsagn.

Tekstdata	Innhold
Årsrapport Fana Sparebank 2020	Informasjon om Fana Sparebanks økonomiske situasjon og utvikling i 2020; inkludert mål og fremtidige mål, viktige hendelser, strategier og statistikker.
Årsrapport Fana Sparebank 2021	Informasjon om Fana Sparebanks økonomiske situasjon og utvikling i 2021; inkludert mål og fremtidige mål, viktige hendelser, strategier og statistikker.
Veikart for grønn konkurransekraft av Finans Norge	Informasjon om generelle anbefalinger og veiledning i forbindelse med det grønne skiftet til bedrifter innen bank- og finansnæringen.
Transkriberte intervjuer Fana Sparebank	Informasjon om Fana Sparebank sitt arbeid innen bærekraft og ESG, innenfor temaene: bærekraft, samfunnsansvar og kunder.
Transkribert intervju Finans Norge	Informasjon om finansnæringens anbefalinger i henhold til bærekraft og ESG i bank- og finansnæringen.
Green Finance Framework	Det grønne rammeverket er utarbeidet av Fana Sparebank. Det viser til grønne innskudd, utstedelse av grønne obligasjoner og lån med grønne finansinstrumenter.

Tabell 2 - Tekstdata

3.2.3 Utvalgsmetode

Formålet med et forskningsprosjekt er å kunne si noe om populasjonen ved å ta utgangspunkt i et bestemt utvalg. I en casestudie er det viktig å avgrense hvilke samfunnsvitenskapelige analyseenheter og samfunnsforhold som skal settes søkelys på, i forhold til hvordan problemstillingen er formulert (Grønmo, 2016, s. 93). Det finnes flere typer samfunnsvitenskapelige analyseenheter som kan si noe om en gitt populasjon; aktører, meninger, hendelser og handlinger. En aktør kan både være et enkelt individ eller en gruppe individer, som for eksempel en organisasjon

eller gruppe (Grønmo, 2016, s. 93). I vår oppgave har vi valgt å sette søkelys på en aktør som vår analyseenhet, nærmere bestemt Fana Sparebank.

Kvoteutvelging, en metode for strategisk utvelging, tar utgangspunkt i bestemte kategorier av enheter studiet skal inkludere (Grønmo, 2016, s. 114). Etter bistand fra bærekraftsansvarlig i Fana Sparebank, fikk vi sammen kartlagt hvilke roller som var mest aktuelle å intervju for å belyse problemstillingen vår på best mulig måte. Ut fra dette avtalte vi intervju med tre aktører fra Fana Sparebank, og en aktør fra Finans Norge. Vi konkluderte med at fire intervjuer var tilstrekkelig antall respondenter for vår casestudie, ettersom hvert dybdeintervju ga tilstrekkelig mengde datamateriale.

Vi anser det som mest hensiktsmessig å intervju flest respondenter fra Fana Sparebank, ettersom casestudien baserer seg på denne lokalbanken. I Fana Sparebank tilhører respondentene stillingene finansdirektør, banksjef og bærekraftstraine. Finansdirektøren har svært bred kunnskap om bankens fortid og videre planer. Nevnte respondent bruker halvparten av sin arbeidstid til å arbeide med dagsaktuelle problemstillinger innen bærekraft og ESG. Banksjefen i personmarkedet har god oversikt over aktiviteter som foregår i banken, i tillegg til bemanning og ledelse av ansatte. Videre har bærekraftstraineen jobbet fulltid med bærekraft i Fana Sparebank i ca. ett år. Stillingen går nå over til å bli en fast stilling som bærekraftskonsulent, og innebærer å ha full oversikt over bankens ståsted i bærekraftsutviklingen til banken.

I tillegg fant vi det hensiktsmessig å intervju direktøren innen bærekraft fra Finans Norge for å få et bredere spekter på bærekraftsutviklingen i bank- og finansnæringen. Respondenten fra Finans Norge var leder for arbeidet med *“Veikart for grønn konkurransekraft i finansnæringen”*, og ble på bakgrunn av dette valgt. Veikartet er en sentral sekundærkilde vi benytter i casestudien, som belyser retningslinjer og anbefalinger for bransjen. Ved å få et bransjeperspektiv på temaet vil en få en større forståelse for hvilke forventninger Fana Sparebank oppfylder, og i hvilken grad de skiller seg fra andre aktører.

Informanter	Rolle/stilling	Bedrift
Respondent 1	Bærekraftstraine / bærekraftskonsulent	Fana Sparebank
Respondent 2	Banksjef i personmarked	Fana Sparebank
Respondent 3	Finansdirektør	Fana Sparebank
Respondent 4	Direktør bærekraft	Finans Norge

Tabell 3 – oversikt over respondenter

3.3 Evaluering

Det innsamlede datamaterialet må ha en tilfredsstillende kvalitet, for at materialet skal være holdbart og fruktbart (Grønmo, 2016, s. 237). En systematisk og kritisk vurdering, inkludert drøfting av selve datamaterialet er sentralt for å kunne vurdere den innsamlede datakvaliteten (Grønmo, 2016, s. 239). Vi vil videre ta utgangspunkt i to overordnede kriterier for kvalitetsvurdering, reliabilitet og validitet.

3.3.1 Reliabilitet

Reliabilitet viser til påliteligheten til datamaterialet i en studie. Det defineres som samsvaret mellom resultatene en får ved å studere samme fenomen, med samme undersøkelsesopplegg (Grønmo, 2016, s. 242). For at studien skal være gyldig og etterprøvable, kreves det høy reliabilitet. Det vil si et stort samsvar mellom datamaterialet som oppnås dersom ulike personer gjennomfører samme undersøkelsesopplegg om samme fenomen.

For kvalitative studier, basert på analyse og tolkning, finnes det ingen standardiserte metoder for å teste og beregne reliabiliteten (Grønmo, 2016, s. 248). Reliabilitet i kvalitative studier blir vurdert ut fra en systematisk og kritisk drøfting av datamaterialet. Basert på dybdeintervju, vil det innsamlede datamaterialet i høy grad reflektere respondentenes oppfatning og holdning til tematikken på det gitte tidspunktet. Deres syn på temaet vil trolig endres med tiden. Dermed var det viktig for oss at respondentene definerte begrepet «*bærekraft*» slik at vi kunne kartlegge deres tilknytning og vektlegging innenfor dette temaet på daværende tidspunkt.

Videre kreves det også åpenhet og ærlighet fra respondentene for å styrke reliabiliteten. Ved at respondentene selv fikk velge hvor og når intervjuet skulle foregå, og at de fikk tilsendt intervjuguiden i forkant, sikret vi at de følte seg komfortable i situasjonen. På denne måten vil det være en høyere sannsynlighet for at respondentene var transparente og ærlige. Både før, under og etter intervjuene, kan personlig erfaring og tanker påvirke og legge føring for analyser og tolkning, noe som kan svekke reliabiliteten til datamaterialet. For å unngå dette jobbet vi nøye gjennom spørsmålene i forkant, slik at spørsmålene i størst mulig grad var åpne og ikke ledende. Videre tok vi lydopptak, som respondentene samtykket til, for å kunne transkribere og få mest mulig korrekt informasjon. Etter transkriberingen bearbeidet og analyserte hver av oss materialet uavhengig av hverandre, for å senere kunne sammenligne funnene og knytte uttalelsene opp mot informasjon fra sekundærkilde. På denne måten har det blitt foretatt en kritisk gjennomgang av samme datamateriale, for å sikre stabiliteten av forholdene som studeres (Grønmo, 2016, s. 249).

3.3.2 Validitet

Validitet viser til gyldigheten til datamaterialet og omhandler hvor godt en måler det som skal undersøkes (Grønmo, 2016, s. 241). Relevant datainnsamling handler om at metoden for utvelging av enhetene og datainnsamlingene er tilpasset og relevant for problemstillingen (Grønmo, 2016, s. 242). En skiller mellom intern og ekstern validitet, hvor intern validitet viser til gyldigheten for problemstillingen, mens ekstern validitet viser til hvorvidt resultatene kan generaliseres (Grønmo, 2016, s. 242).

For vår casestudie var det usikkert om fire respondenter var tilstrekkelig for å oppnå en høy intern validitet. Bærekraftstraineen bistod i utvelgelsen av respondentene, og basert på deres rolle i bedriften og forhold til bærekraft og ESG, fastslo vi at utvalget var tilstrekkelig for å innhente gyldig datamateriale. Ved å benytte de tre respondentene fra Fana Sparebank i vår oppgave, vil det tenkes at de vil utfylle hverandre og gi et helhetlig bilde på hvordan Fana Sparebank arbeider for å bidra til et lavutslippssamfunn. Det er også hensiktsmessig å benytte én respondent i datainnsamlingen som er utenforstående fra Fana Sparebank, for å øke gyldigheten og variasjonen av data. Ved å basere oppgaven på fire respondenter, er det større grunnlag for å kunne si at konklusjonene i oppgaven er basert på sanne premisser. Likevel er det viktig å poengtere at ingen form for samfunnsvitenskapelige studier har perfekt validitet. På bakgrunn av disse avveiningene vil vi påstå at oppgaven har en høy intern validitet.

Fana Sparebank er kategorisert under "*små- og mellomstore bedrift*" basert på EUs bestemmelser om SME. Spørsmålet tilknyttet den eksterne validiteten er hvorvidt studien vil være for andre aktører i bank- og finansnæringen. På den ene siden vil datamaterialet som er samlet inn ta for seg Fana Sparebank og deres drift, og dermed vil studien ha størst gyldighet for dem, i tillegg til at oppgaven trekker frem viktige aspekter ved bærekraft i bank- og finansnæringen. Det vil dermed også oppfattes som gyldig for andre aktører i bransjen. På den andre siden er Fana Sparebank en liten aktør i en stor bransje, og den eksterne gyldigheten til oppgaven vil ikke være tilstrekkelig for å dekke hele næringen.

3.3.3 Bias i forskning

Bias i forskning viser om det er trukket feile konklusjoner i undersøkelsesopplegget, som kan resultere i at reliabiliteten og validiteten til studien blir svekket. I praksis innebærer dette at undersøkelsesopplegget blir direkte eller indirekte påvirket av systematiske skjevheter i opplegget eller gjennomførelsen av intervjuet (Grønmo, 2020).

Som forskere må en være forberedt på at det kan oppstå problemer underveis. For å unngå intervjukskjevheter under dybdeintervju forutsetter det en god kommunikasjonssituasjon mellom forsker og respondent. Ved å etablere en trygg situasjon vil sannsynligheten for misforståelser og andre skjevheter reduseres (Grønmo, 2016, s. 172). For våre utvalgte respondenter ble intervjuet gjennomført på deres kontorer, og dermed sørget vi for at de fikk den nødvendige trygghetsfølelsen, og vi den nødvendige informasjonen.

Et annet problem er intervjukskjevheter forårsaket av forskeren og dens atferd. Om forskeren stiller ledende spørsmål, eller eksplisitt uttrykker at det forventes et bestemt svar, vil dette kunne føre til feilaktig informasjon (Saunders, Lewis, & Thornhill, 2009, s. 326). For å unngå en slik situasjon, stilte vi åpne spørsmål for å gi respondenten muligheten til å svare på ønskelig måte. Kvalitative studier baserer seg i stor grad av fleksibilitet og åpenhet, noe som gjenspeiles i intervjuguiden.

Videre kan en annen skjevhet i oppgaven være at to av gruppemedlemmene og en av veilederne er livslange kunder hos Fana Sparebank. Dette kan føre til at en mister et objektivt syn på banken og ubevist ser bort fra de negative aspektene med banken. Til tross for dette har ingen av gruppemedlemmene sterke personlige relasjoner til noen ansatte i banken, og derfor anså vi det som mulig å benytte Fana Sparebank i casestudien, uten sterk bias.

3.4 Kritikk til metode

Det er både fordeler og ulemper ved å velge kvalitativ forskningsmetode, og metoden kan føre til en rekke feilkilder. I kvalitative metoder er forskeren i større grad delaktig i gjennomførelsen, noe som øker sannsynligheten for at det innsamlede datamaterialet har lav reliabilitet. Som nevnt i delkapittel 3.3.3, kan en få skjevheter i undersøkelsesopplegget ved å stille ledende spørsmål. Til tross for at vi utformet åpne spørsmål, kan feilkilder ha oppstått som følge av manglende erfaring og kompetanse ved gjennomføringen.

Videre kan en svakhet ved oppgaven være at det kun ble gjennomført intervjuer med fire respondenter, noe som kan ha redusert den tilgjengelige informasjonen. Samtidig ble det valgt ut fire svært relevante og viktige respondenter som i kraft av sin stilling kunne formidle den nødvendige informasjonen. I tillegg ble datamaterialet fra intervjuene supplert med diverse rapporter.

3.5 Etisk og juridisk ansvar

De nasjonale forskningsetiske komiteene utviklet i 2014 noen generelle forskningsetiske retningslinjer (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2019). Ifølge § 9 i Forskningsetikkloven, skal

departementet utnevne nasjonale forskningsetiske komiteer som skal ha kompetanse innen etikk, forskningsdisiplin og jus. Disse komiteene skal være rådgivende organ innen forskningsetikk (Forskningsetikkloven, 2017, § 9).

En av de generelle forskningsetiske retningslinjene er *frivillig informert samtykke*. Samtykket skal kunne dokumenteres, og det skal være tydelig informert om hva forskningen går ut på, og hvilke opplysninger som vil bli publisert (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2019). Vi ga alle respondentene et samtykkeskjema (Vedlegg 1), her informeres det om at de kan trekke seg fra prosjektet, og at alle opplysninger slettes ved prosjektets slutt. En annen retningslinje er *konfidensialitet*, hvor det stilles krav til at personopplysninger skal behandles konfidensielt (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2019).

Høgskolen på Vestlandet krever at alle prosjekter som involverer personopplysninger skal meldes til NSD, Norsk senter for forskningsdata. Vi fikk godkjent prosjektet hvor de vurderte at vi behandler personvern i samsvar med personlovgivningen (Vedlegg 6). Samtykkeskjemaet som deles ut til hver respondent er også godkjent av NSD. Vi tilbyr også å sende oppgaven etter dens ferdigstillelse.

4. Presentasjon av funn og analyse

I dette kapittelet blir hovedfunnene fra de individuelle dybdeintervjuene, samt dokumentanalyse av Årsrapport 2020, og relevante data fra sekundærkilder presentert og analysert. Sekundærkildene blir brukt for å supplere utsagnene til de individuelle dybdeintervjuene.

Innledningsvis spurte vi: **“Hvordan arbeider Fana Sparebank, som en grønn finansiell aktør, for å bidra til et lavutslippssamfunn?”**. For å besvare nevnte hovedproblemstilling har vi valgt å drøfte den i tråd med forskningsspørsmålene, og hver av dem vil representere ett delkapittel i kapittel 4:

1. *Hvilke forventninger om bærekraft stilles til aktører i bank- og finansnæringen?*
2. *Hvordan opptrer Fana Sparebank som en ansvarlig samfunnsaktør?*
3. *Hva er Fana Sparebanks bidrag som aktør for redusert klimafotavtrykk?*
4. *Hva er Fana Sparebanks grønne bidrag i sin finansielle verktøykasse?*

Totalt sett vil kapittel 4 bidra til å svekke eller støtte opp under hypotesen vi har utarbeidet.

Hypotesen er som følger: *Fana Sparebank ligger i front i den grønne omstillingen innen bankdrift.*

For å besvare problemstillingen, og bekrefte eller avkrefte hypotesen, vil vi måle Fana Sparebank opp mot forventningene og anbefalingene i bransjen. Vi har valgt å sammenligne Fana Sparebank med fire ulike aktører i bank- og finansnæringen der vi anser det nødvendig: Sparebanken Vest¹, Nordea², Sparebank Øst³ og Sandnes Sparebank⁴. Ved å sammenligne Fana Sparebank med aktører i samme bransje, vil vi kunne få et innblikk i hvor langt Fana Sparebank virkelig har kommet i bærekraftsarbeidet. Vi har presentert datamaterialet vekselvis, som direkte sitat og oppsummerende tekst fra tekstdataen. Videre presenterer vi funnene i lys av det teoretiske rammeverket fra kapittel 2. For å få en oversikt over kapittel 4 har vi valgt å dele presentasjonen av data og analysen inn i fire hoveddeler (Figur 6): forventninger om bærekraft, samfunnsansvar, bankaktørers bidrag til å redusere klimafotavtrykk og den finansielle verktøykassen, selv om enkelte funn vil overlape flere tema.

Figur 6 – Analysens fire hoveddeler

4.1 Forventninger om bærekraft

Første forskningsspørsmål er: *Hvilke forventninger om bærekraft stilles til aktører i bank- og finansnæringen?* Delkapittel 4.1 vil først presentere Finans Norges arbeid med bærekraft for å kunne få et bransjeperspektiv på Fana Sparebanks arbeid. Videre vil vi fremlegge hvilke interessenter i lys av Interessentteorien det fremkommer at Fana Sparebank har. Deretter belyser oppgaven hva Respondentene og Fana Sparebank legger i begrepet *“lavutslippssamfunn”*, og sammenligner deres arbeid for redusert karbonutslipp opp mot andre banker. Ved å benytte den triple bunnlinjen, har

¹ Sparebanken Vest er ifølge EUs SME i kategorien «*stor bank*», basert på at de har 768 ansatte og et driftsresultat før skatt på 2,392 milliarder kroner i 2020 (Sparebanken Vest, 2021, s. 5 & 45)

² Nordea er i kategorien «*stor bank*», og er Norges nest største bank med rundt 30 000 og et driftsresultat før skatt på 5,7 milliarder kroner i 2020 (Nordea, u.d.; Nordea, 2021, s. 42)

³ Sparebanken Øst er i kategorien «*mellomstor bank*» og har 172 ansatte og et driftsresultat før skatt på 137,7 millioner kroner i 2020 (Sparebanken Øst, 2021, s. 4 & 109)

⁴ Sandnes Sparebank er i kategorien «*mellomstor bank*» med 114 ansatte og et driftsresultat før skatt på 250 millioner kroner i 2020 (Sandnes Sparebank, 2021, s. 5 & 99)

oppgaven belyst hvordan Fana Sparebank har implementert ESG i sin virksomhet. Avslutningsvis skal oppgaven belyse hvordan Fana Sparebank har innført FNs bærekraftsmål i driften, og hvordan miljøfyrtårnsertifiseringen har bidratt til en bærekraftig bankdrift.

Figur 7 - Forventninger om bærekraft

4.1.1 Bank – og finansnæringen

“Arbeidet med bærekraft i bank- og finansnæringen begynte å ta ganske av da veikartet kom i 2018.” (Respondent 4). Ifølge Respondent 4 skal Finans Norge være en pådriver for det finansnæringen gjør innenfor områdene bærekraft og klima. Videre skal de også sørge for at regelverket som kommer, knyttet til klima, bærekraft og finansnæringen, blir så godt tilpasset finansnæring som mulig.

Respondent 4 legger frem at omstillingen med bærekraftsarbeidet har skjedd enormt fort *“..., og det har gått fra å jobbe med Miljøfyrtårn-sertifisering i sin egen virksomhet, til å virkelig ta det inn i forretningsmodellene sine, og sette tydelige forventninger til kundene sine.”*. Basert på dette er det hensiktsmessig å ha et felles veikart med retningslinjer for aktører i bransjen, ettersom det er et bredt og ukjent område. Videre forteller Respondent 4 at Finans Norge ikke stiller rapporterings- og sertifiseringskrav til virksomhetene, og det vil derfor kreve at enhver bedrift selv er motiverte for å implementere bærekraft i sin strategi. Respondent 4 legger hovedvekt på at bank- og finansnæringen må bevege seg i samme retning:

For det er klart at hvis bare halvparten av bankene stiller strenge krav, eksempelvis til hvor mye utslipp det kan være i et nybygg, mens den andre halvparten av banknæringen ikke setter tilsvarende krav, så kan det være vi ikke får den endringen vi trenger. (Respondent 4)

I den videre presentasjonen og analysen vil vi bruke funnene fra Finans Norge og Respondent 4 for å få et bransjeperspektiv på Fana Sparebanks arbeid i den grønne omstillingen.

4.1.2 Fana Sparebanks interessenter i lys av Interessentteorien

Vi skal møte interessentenes forventninger om produkter vi har, men også at våre interessenter, som kunder, blir opptatt av klimaspørsmålene, og da er det først og fremst klimadelen av dette som er viktig. At de også vet og får et tydelig bilde på at vi tar disse tingene dønn seriøst, og at dette er en del av vår måte å arbeide på. (Respondent 3)

Utsagnet fra Respondent 3 viser til viktigheten av å implementere bærekraftige valg både hos interessentene og i kjernevirksomheten til Fana Sparebank. Vi tolker at i veien mot et lavutslippssamfunn, kreves det en gjensidig holdning til bærekraft for omstillingen i det grønne skiftet. Ut fra Freemans definisjon av primærinteressenter og utsagnene fra respondentene, tyder det på at Fana Sparebank har følgende primære interessenter; kunder, ansatte i bedriften, eiere, leverandører, myndigheter, investorer og lokalsamfunnet. Etersom de nevnte interessentene har stor påvirkningskraft på arbeidet til Fana Sparebank, vil de bli sett på som primære interessenter, og må til enhver tid bli tatt hensyn til. Ifølge Årsrapport 2020, gir Fana Sparebank trygghet til sine kunder, ansatte og eiere gjennom en bærekraftig virksomhet og lønnsom drift (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 8). De nevnte funnene indikerer at Fana Sparebank har et stort fokus på både de ansatte og kundene i bedriften, og i stor grad tar hensyn til deres synspunkter.

Det er en avgjørende prioritet for banken å være lett tilgjengelige for kundene, noe Årsrapport 2020 viser til: “Vi er tilgjengelig der kunden ønsker å møte oss, enten det er i det digitale, hjemme hos dem eller i våre lokaler” (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 9). Knyttet til den symbolske rammen har Fana Sparebank følgende visjon “nær der du er”, som refererer til organisasjonens kjerneideologi og fremtidige mål (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 9). Visjonens symbolske betydning er å skape tillit og trygghet til interessentene som kunder, ansatte og investorer. Myndighetene er også en viktig primær interessent, ettersom de vedtar lover og reguleringer som Fana Sparebank til enhver tid må følge. Fana Sparebank anser også lokalsamfunnet som en meningsfull og viktig interessent, og har i over 140 år hatt et nært forhold til lokalsamfunnet (Fana Sparebank, Samfunnsansvar, u.d.).

For Fana Sparebank har vi betegnet følgende sekundærinteressenter; frivillige organisasjoner og media. Banken har en rekke frivillige samarbeidspartnere som Vilvite, Kirkens bymisjon, og Bergen og Hordaland turlag (Fana Sparebank, Samarbeidspartnere, u.d.). Sammen med media, har

samarbeidspartnerne ingen direkte påvirkning på bedriften. Fana Sparebank må likevel, til en viss grad, ta hensyn til disse ettersom de kan påvirke bankens omdømme.

4.1.3 Lavutslippssamfunn

I henhold til FNs klimainitiativ har Fana Sparebank forpliktet seg til å nå Parisavtalens mål, som forklart i delkapittel 2.1.2, om å begrense den globale oppvarmingen til maksimum 2 °C før århundre er over. I forbindelse med dette skal banken ha en rolle som tilrettelegger for det grønne skiftet, og ved å forplikte seg til nevnt avtale viser banken at de ser effekten av sine beslutninger i et storskalaperspektiv. For å nå togradersmålet har Norge som mål å være et lavutslippsland innen 2050, basert på FNs bærekraftsmål. Referert til delkapittel 1.1, innebærer et lavutslippssamfunn at klimagassutslippene skal bli redusert for å minke skadelige virkninger av global oppvarming. Ved spørsmål om hva Fana Sparebank legger i et lavutslippssamfunn svarte Respondent 1 som følger:

Det som vi legger i det er at det skal bli netto nullutslipp innen 2050. Når en ser på uttrykket netto null så kommer noen industrier til å forurense mens andre har en "negativ forurensing" slik at det blir null til slutt. (Respondent 1)

I en rapport fra 2021, utarbeidet av Framtiden i Våre Hender, fremstilles ulike bransjers utslipp grafisk. Diagram 1 fremstiller at finansnæringen har betydelig lavere utslipp sammenlignet med andre næringer (Steen-Olsen, Solli, & Larsen, 2021, s. 18). Knyttet til respondentens utsagn, og diagram 1, trekker det i retning av at bankaktører, som Fana Sparebank, kan være en bidragsyter i form av å holde samfunnets utslipp lavt, og i fremtiden kunne bidra til en "negativ forurensing". For at det skal være mulig å nå målet om å være et lavutslippsland er det viktig at alle næringer bidrar, og Respondent 4 påpeker at "veikartet er utarbeidet for å vise til hvilke tiltak det kreves av finansnæringen for å kunne nå målet om et lavutslippssamfunn".

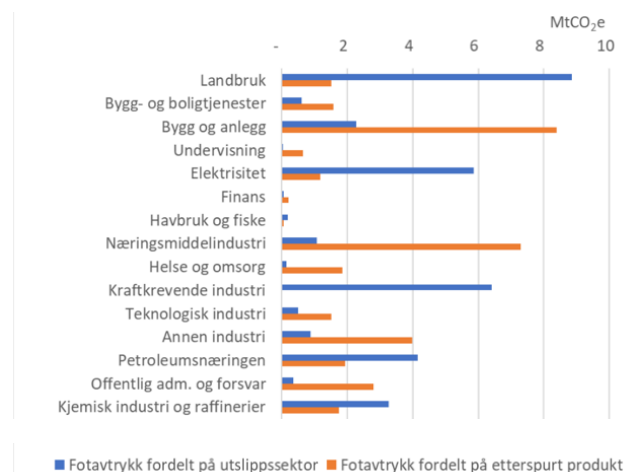

Diagram 1 - Fotavtrykk sektor og produkt, deler av diagrammet (Steen-Olsen, Solli, & Larsen, 2021, s. 18)

I diskusjonen om lavutslippssamfunn forklarer Respondent 1 som følger “(...), vi har jo en egen målsetning på at vi skal redusere med 30%, da inkludert porteføljen utlån og investering innen 2025, og 50% innen 2030 og nullutslipp innen 2050.” Ifølge § 3 i Klimaloven er målet til Norge “(...) at klimagassutslippene i 2030 reduseres med minst 50 og opp mot 55 prosent fra utslippsnivået i referanseåret 1990” (Klimaloven, 2017, § 3). I henhold til Klimaloven har Fana Sparebank kun satt seg minstekravet som stilles til reduksjon av klimagassutslipp. Ut fra dette kan det stille spørsmål om Fana Sparebank ikke tar større samfunnsansvar enn det som er lovpålagt når det kommer til reduksjon av karbonutslipp.

Nordea, en av Norges største banker, har eksempelvis som mål å redusere “(...) karbonutslipp fra utlåns- og investeringsporteføljene på 40-50% innen 2030” (Nordea, Strategiske prioriteringer for 2022–25 på kapitalmarkedsdagen, 2022). Nordea har satt seg et mål som er i rett i underkant, eller akkurat på grensen, av Norges klimamål, jfr. Klimaloven. Sammenlignet med Nordea, har Fana Sparebank altså satt seg et mer ambisiøst mål i veien mot et lavutslippssamfunn. På en annen side finnes det aktører som velger å sette seg høyere mål enn hva som er juridisk pålagt. Eksempelvis har Sparebanken Vest fastsatt et mål om å redusere sitt eget klimafotavtrykk med 50% innen 2025, noe som kan gi indikasjon på at andre aktører har satt seg for lave mål (Sparebanken Vest, u.d.). Samtidig er det vanskelig å si hvorvidt et mål om 50% reduksjon innen 2025 er realistisk, ettersom en antar at FN, og tilhørende Klimalov, har satt målene etter hva de anser som gjennomførbart. Det viktigste er, som Respondent 4 forteller, “... at næringen er enige om en retning, og at man setter ganske like krav.”. Basert på sitatet, kan det tenkes at det viktigste er ikke å konkurrere om å sette det høyeste prosentmålet, men at hele bransjen tar et kollektivt ansvar for å nå det overordnede klimamålet.

Videre forklarer Respondent 4 at omstillingen med bærekraftsarbeidet har skjedd enormt fort “(...), og det har gått fra å jobbe med Miljøfyrtårn-sertifisering i sin egen virksomhet, til å virkelig ta det inn i forretningsmodellene sine, og sette tydelige forventninger til kundene sine.”. Basert på dette er det hensiktsmessig å ha et felles veikart med retningslinjer for aktører i bransjen.

4.1.4 Implementeringen av ESG lys av den triple bunnlinjen

En bedrifts suksess innebærer både økonomisk vinning, og virksomhetens påvirkning på samfunnet og miljøet. Den triple bunnlinjen belyser dette, hvor de tre bunnlinjene er komplementære ovenfor hverandre. Vi vil anvende følgende teori for å presentere og diskutere funnene knyttet til implementeringen av ESG i Fana Sparebank.

4.1.4.1 Den sosiale bunnlinjen

Den sosiale bunnlinjen, som nevnt i delkapittel 2.1.4, ser på hvordan forretningsdriften påvirker mennesker internt i form av arbeidsbetingelser og arbeidsmiljø, og eksternt i form av bidrag til lokalsamfunnet og menneskerettigheter. Organisasjonshierarkiet representerer den strukturelle rammen, nevnt i 2.3.1, og viser til hvordan den interne fordelingen av roller og ansvar, i henhold til ESG, er strukturert i Fana Sparebank jfr. Figur 8. Fana Sparebank har, ifølge respondentene, valgt å kun ha én ansatt med fulltidsstilling som bærekraftskonsulent, og denne beslutningen kan gi inntrykk av at banken ikke tar ESG-arbeidet på alvor i den grad de har gitt uttrykk for. Samtidig begrunner Respondent 1 dette med at "(...) på grunn av at det er alle sitt ansvar og alle skal bidra til at bærekraftsarbeidet skal bli en del av arbeidshverdagen", noe som kan rettferdiggjøre avgjørelsen. Videre har vi sett at ekvivalente aktører i bankbransjen, som Sandnes Sparebank og Sparebanken Øst, også kun har én bærekraftsansvarlig (Sandnes Sparebank, u.d.; Sparebanken Øst, u.d.). Ut fra funnene vi har kartlagt tyder det på at flere i bransjen har én intern bærekraftsansvarlig i organisasjonshierarkiet, noe som indikerer en standard for mellomstore banker.

Figur 8 - Organisasjonshierarki Fana Sparebank

Organisasjonshierarkiet viser hvordan alle ansatte skal bidra mot en bærekraftig utvikling. Det faktum at banken har integrert en bærekraftsgruppe som et ledd i organisasjonshierarkiet, understreker viktigheten av at alle ansatte tilegner seg den nødvendige klimakompetansen som kreves i den grønne omstillingen.

Videre handler den sosiale bunnlinjen om å gi merverdi til samfunnet utover det økonomiske, og Fana Sparebank bidrar eksternt til lokalbefolkningen i form av gavemidler og arrangementer. I Årsrapport 2020, framkommer det at Fana Sparebank setter av deler av årsoverskuddet til gaver til allmenntilgode formål, og at dette er en viktig del av Fana Sparebanks strategiske satsing (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 24). Både Respondent 1 og 2 legger stor vekt på at

gavestrategien deres er å *“gi litt til flere”*. For å kunne få gavemidler stiller Fana Sparebank kun ett kriterium, nemlig at man må gjøre noe bra for andre, enten det er for bærekraft, miljøet eller samfunnet (Fana Sparebank, u.d.). I tråd med den symbolske rammen kan gavestrategien vise til verdien Fana Sparebank står for og bryr seg om. I tillegg til å skape grunnlag for beslutningstaking ved utdeling av gavemidler.

Bankens medarbeidere er ofte ivrige bidragsyttere i forbindelse med bærekraftige arrangementer, og får inntil to dager avspasering i løpet av ett år for å engasjere seg i frivillig arbeid (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 25). Dette viser Fana Sparebanks vilje og ønske til å fokusere på bærekraft som en del av deres strategi, og vi er av den oppfattelse at de ønsker å engasjere og spre kunnskap blant ansatte og lokalsamfunnet.

4.1.4.2 Den miljømessige bunnlinjen

Den miljømessige bunnlinjen tar opp viktigheten av at bedrifter som påfører samfunnet eksternaliteter gjennom sin drift, må ta ansvar for disse. Fana Sparebank har utviklet et bærekraftløfte, som tar sikte på å oppfylle bærekraftsmålene: *“Fana Sparebank skal gjennom egen virksomhet, og ved å stimulere våre omgivelser til handling, bidra til å oppfylle FNs 17 bærekraftsmål”* (Fana Sparebank, Bærekraft og samfunn, u.d.). Ifølge Respondent 1 holder Fana Sparebank, per i dag, på med en omfattende strategiprosess, hvor de skal spisse og utforme en bærekraftstrategi ved å definere kortsiktige og konkrete mål. Videre forklarer Respondent 3 at FNs bærekraftsmål danner grunnlag for den fremtidige bærekraftstrategien, og er et godt startpunkt for arbeidet videre. De 17 målene blir brukt som et hjelpemiddel for å definere tiltak som kan benyttes for å oppnå det overordnede målet om nullutslipp innen 2050. Funnene tyder på at dersom bærekraft blir implementert i strategien, blir det også enklere å få inn bærekraft som en del av det daglige arbeidet.

4.1.4.3 Den økonomiske bunnlinjen

Den økonomiske bunnlinjen referer til bedriftens driftsresultat. Her må bedriften både føre en tradisjonell årsrapport, som belyser bedriftens finansielle situasjon referert til ulike nøkkeltall og regnskap, samt en bærekraftsrapport, som inneholder forretningens innvirkning på omgivelsene. Årsrapport 2020 viser at Fana Sparebank hadde et driftsresultat før skatt på 131 millioner kroner, en nedgang på 77,1 millioner kroner fra 2019 (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 54). Vi har valgt å ikke gå videre inn på bedriftens finansielle situasjon ettersom vi ikke ser på det som relevant for å besvare problemstillingen.

4.1.5 FNs bærekraftsmål

Fana Sparebank har valgt å benytte FNs bærekraftsmål som ledetråder til forretningsatferd og eierstyring (UN Environment Programme, Fana Sparebank, u.d.). Ved spørsmål om hvilke av FNs bærekraftsmål Fana Sparebank fokuserer på, svarer Respondent 1 som følger:

Men det vi må huske på er at det er noen bærekraftsmål vi kan bidra vesentlig på og det er jo litt sånn forskjellig, og der må jeg ærlig si at vi har ikke på en måte helt definert det enda fordi det står litt forskjellig i de forskjellige dokumentene. (Respondent 1)

Utsagnet forklarer at Fana Sparebank ikke fokuserer på noen spesifikke mål enda, ettersom de ser for seg at de kan bidra til alle. Likevel legger Respondent 1 frem et eksempel knyttet til bankens rammeverk for grønn finans, jfr. Green Finance Framework, når det er snakk om deres arbeid vedrørende bærekraftsmålene. Dette rammeverket tar for seg grønne obligasjoner, grønne boliger og næringsbygg, ren transport og fornybar energi (Fana Sparebank, Grønn finansiering, u.d.). Til tross for at Fana Sparebank har utformet mål og handlinger for alle bærekraftsmålene, har de i stor grad valgt å fokusere på følgende mål i tråd med det grønne rammeverket; 7, 11, 13 og 17 (Fana Sparebank, Green Finance Framework, 2019, ss. 4-5).

Bærekraftsmål 7, *ren energi til alle*, legger fokus på at alle skal ha tilgang til, og være sikret energi som er pålitelig, bærekraftig og moderne, samt til overkommelig pris (FN Sambandet, 7 Ren energi til alle, 2022). Fana Sparebanks bidrag vil i hovedsak komme fra kjernevirksomheten i utlånpraksisen. Respondent 1, samt rapporten "*Green Finance Framework*", forklarer at de ønsker å gi finansiering til bolig- og næringsbygg som vil forbedre eller redusere energiforbruket med 30%. For å oppnå dette oppmuntrer Fana Sparebank til bruk av varmepumper, sol- eller geometrisk energi, eller energi fra andre fornybare kilder (Fana Sparebank, Green Finance Framework, 2019, s. 4).

Økt Urbanisering skaper både muligheter og utfordringer, og bærekraftsmål nummer 11 tar sikte på å skape *bærekraftige byer og lokalsamfunn*. Antall arbeidsplasser, boliger og tilgjengelige tjenester må være i samsvar med antall innbyggere for å sikre et trygt, robust og inkluderende samfunn (FN Sambandet, 11 Bærekraftige byer og lokalsamfunn, 2021). For lånekunder hos Fana Sparebank innebærer dette en oppmuntring til å ta miljøvennlige valg knyttet til forbruk, transport og bolig (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 49). I tillegg har Fana Sparebank en forskrift, TEK10-Urban, med formål om å sikre en bærekraftig og effektiv byutvikling. Dette vil vi ta for oss i delkapittel 4.4.3.2.

Bærekraftsmål 13 er å *stoppe klimaendringene*, og innebærer at en må handle umiddelbart for å bekjempe endringene og konsekvensene av disse (FN Sambandet, 13 Stoppe klimaendringene, 2021). Fana Sparebank arbeider for å opprettholde klimanøytralitet, og å nå Norges overordnede mål om et lavutslippssamfunn i 2050. For å jobbe mot det 13 målet må Fana Sparebank kompensere for de utslipp som ikke blir redusert gjennom å kjøpe klimakvoter (Fana Sparebank, Green Finance Framework, 2019, ss. 4-5).

Det siste målet Fana Sparebank har valgt å fokusere på, i det grønne rammeverket, er bærekraftsmål 17, *samarbeid for å nå målene*. Dette innebærer å styrke de virkemidlene som trengs for å gjennomføre bærekraftsarbeidet, deriblant fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling (FN-Sambandet, 17 Samarbeid for å nå målene, 2022). Tilknyttet bærekraftsmål 17, er Fana Sparebank delaktig i flere av FNs globale bærekraftsinitiativer. Gjennom nattevandring, ett årlig arrangement arrangert av Fana Sparebank, påminner Fana Sparebank både store og små om at vi må jobbe sammen for å nå bærekraftsmålene innen 2030.

4.1.6 Miljøfyrtårn

“Det systematiske arbeidet innen bærekraft i Fana Sparebank, startet ved sertifisering av Miljøfyrtårn i 2015.” (Respondent 3). Respondent 3 opplyste at før Fana Sparebank ble sertifisert som Miljøfyrtårn, startet Enova⁵ en kampanje hvor de sponset installasjon av ladepunkter. Dette var et tilbud både for bedrifter og privatpersoner med mål om å få infrastrukturen på plass for å gjøre elbiler mer ettertraktet. Fana Sparebank var en av bedriftene som fikk sponset ladepunkter i bakgården til banken. Ettersom Fana Sparebank var tidlig ute med å implementere bærekraft i sin drift, har dette trolig påvirket deres ståsted i målet om å omstilles til et lavutslippssamfunn.

Miljøfyrtårn stiller krav til resertifisering hvert tredje år for å sikre kontinuerlig forbedring og miljøstyring, og Fana Sparebank ble først resertifisert i 2018 (Miljøfyrtårn, Resertifisering, u.d.). Innføringen av nye kriterier i bank- og finans satt en rekke nye krav til aktørene i henhold til klima og miljøpolitikk (Miljøfyrtårn, Nytt kriteriesett bank og finans, 2019). Respondent 1 forteller:

I 2021 ble vi resertifisert etter de nye kriteriene fra bank- og finans. Dette innebærer at vi i større grad skal ta hensyn til kundene våre og vi skal ikke bare ses på som en kontorvirksomhet, men at det vi driver med er faktisk bank og det er vi som skal bestemme hvem som får lån. (Respondent 1)

⁵ Enova er et statsforetak som arbeider for Norges omstilling til et lavutslippssamfunn (Enova, u.d.).

For at Fana Sparebank skulle bli resertifisert som Miljøfyrtårn krevde det en utvikling og utviding av deres miljøpolitikk, for å kunne jobbe mer målrettet mot bærekraftig utvikling. Ved å tilby kunder grønne produkter som ledd i kjernevirksomheten, vil en kunne se virkningen av bankens bærekraftsarbeid i større betydning. Tilbudet av grønne produkter styrker bankens arbeid mot de felles klimamålene om å redusere karbonfotavtrykket (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 33). Vi vil senere i delkapittel 4.4.3 presentere Fana Sparebanks grønne produkter. På bakgrunn av at Fana Sparebank ble sertifisert som Miljøfyrtårn allerede i 2015, tyder det på at banken opptrer bærekraftig og møter konsumentenes forventinger til ansvarlighet, etikk, lønnsomhet og bærekraft.

4.1.7 Oppsummering

Vårt første forskningsspørsmål er: *Hvilke forventninger om bærekraft stilles til aktører i bank- og finansnæringen?* I dette delkapittelet har vi sett på hvordan en ekstern aktør, som Finans Norge, kan stille forventninger til virksomheter for å hindre videreutvikling av global oppvarming. I henhold til Klimaloven har Fana Sparebank kun satt seg minstekravet som stilles til reduksjon av klimagassutslipp. Sammenlignet med andre banker viser det seg at noen setter høyere mål for reduksjon av karbonutslipp, mens andre har satt seg lavere mål enn Fana Sparebank. Ved bruk av den triple bunnlinje tyder funnene på at Fana Sparebank opptrer som en bærekraftig aktør ved å arbeide positivt for samfunnet, gjennom merverdi, bærekraftige tiltak og økonomisk lønnsomhet. Videre viser våre funn at Miljøfyrtårn er et viktig verktøy for Fana Sparebank i omstillingen til et lavutslippssamfunn, og gir bedriften et konkurransefortrinn ved å gjøre bærekraft lønnsomt både for bedriften og samfunnet. Samtidig er resultatet av våre funn tvetydig når det gjelder bankens arbeid med bærekraftsmålene. På den ene siden formidler respondentene at de ønsker å bidra til alle bærekraftsmål, mens på den andre siden kan dette sett utenfra virke urealistisk for en relativt liten aktør å oppnå.

4.2 Samfunnsansvar

Det andre forskningsspørsmålet er: *Hvordan tar Fana Sparebank samfunnsansvar?* Vi starter med å belyse hvilket samfunnsansvar Fana Sparebank tar i lys av CSR-pyramiden. Videre, ved hjelp av å utføre en miljømessig due diligence, ser vi på hvilke klimahåndteringsverktøy Fana Sparebank benytter. Avslutningsvis tar vi for oss Fana Sparebanks deltakelse i FNs globale samarbeid for ESG, både i FNs Global Compact og UNEP FI.

Figur 9 - Samfunnsansvar

4.2.1 Bedriftens samfunnsansvar belyst av CSR-pyramiden

For at Fana Sparebank skal opptre som en ansvarlig bedrift, må de ta et samfunnsansvar som bevarer både næringslivet, det sivile liv og myndighetene, jfr. CSR-triangelet. Som samfunnsaktør er banken gjensidig avhengig av samfunnet for å kunne oppfylle sitt samfunnsansvar, og banken må ta ansvar på alle nivåer i CSR-pyramiden.

Grunnlaget i CSR-pyramiden er det økonomiske ansvaret, basert på forventninger og krav til eiere, kunder og ansatte. Ifølge Årsrapport 2020 ønsker Fana Sparebank å finne de beste løsningene for kundene, på kundenes premisser (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 6). Senere står det i årsrapporten at det økonomiske fundamentet må være til stede gjennom god lønnsomhet. Dette sikrer bankens evne til å tåle tap og gir de mulighet til å møte kundenes finansielle behov (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 41). Vi er av den oppfatning at Fana Sparebank møter i stor grad de økonomiske forventningene samfunnet har til dem ut fra CSR-pyramiden.

Banken er i kraft av sin samfunnsrolle pålagt et juridisk ansvar. Dette ansvaret inkluderer blant annet økonomisk kriminalitet, hvitvasking, terrorfinansiering, svindel og id-tyveri. Finansforbundet beskriver at målet med hvitvasking er "(...) å skjule eller tilsløre at verdier stammer fra straffbare forhold" (Nilsen & Roald, 2021). Respondent 1 forteller at innføringen av antihvitvasking og terrorarbeidet ble møtt med spørsmål, men det krevde en holdningsendring på lik linje med innføringen av bærekraft som foregår nå:

Det er jo bare for å kommenter det så er jo antihvitvasking ett av de viktigste samfunnsansvar for det å bidra til å redusere økonomisk kriminalitet det har et veldig sosialt aspekt, men det er og veldig knyttet opp mot miljø og den delen av ESG. (Respondent 1)

Årsrapport 2020 bekrefter nevnte utsagn, og viser til at arbeidet knyttet til hvitvasking og terrorfinansiering er et viktig aspekt ved bankens samfunnsansvar. De arbeider også målrettet for at banken ikke skal bli misbrukt til denne typen transaksjoner (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 24). I 2020 fikk Fana Sparebank Eiendom dog en bot på 350 000 kr for brudd på hvitvaskingsloven (Grini, 2020). *“Finanstilsynet har i stedlig tilsyn hos Fana Sparebank Eiendom avdekket det de mener er grove brudd på lover og forskrifter knyttet til tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering.”* (Grini, 2020). Et grovt brudd på hvitvaskingsloven vil trolig svekke omdømmet til Fana Sparebank i henhold til deres arbeid med antihvitvasking. Det er imidlertid viktig å presisere at boten gjelder mangelfull etterlevelse av hvitvaskingsregelverket, det er altså ikke avdekket eller oppstått mistanke om hvitvasking (Grini, 2020).

Det etiske ansvaret er ikke lovpålagt sammenlignet med det juridiske ansvaret. Det er et ansvar som bedriften tar på bakgrunn av hva samfunnet forventer av dem, som et ledd i ansvarlig næringsvirksomhet. Respondent 2 forteller at de har tatt bevisste valg når det kommer til valg av leverandører av produkter og tjenester. Eksempelvis fortalte Respondent 2 at *“det var avgjørende at vaskepersonalet brukte svanemerkede produkter for å bli ansatt”*. Utover dette har Fana Sparebank også bestemt at de ikke skal gi finansiell støtte til virksomheter som er knyttet til våpen, gambling, pornografi og energiproduksjon basert på ikke-fornybare kilder. Videre er det svært viktig for banken at de ikke eksponeres i selskaper som driver med korrupsjon, bryter menneskerettigheter eller miljøregelverk (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 44). Til tross for gode regelverk, vil det være vanskelig å garantere for at bedriftene Fana Sparebank gir finansiell støtte til, ikke driver med uetisk virksomhet.

I den øverste delen av CSR-pyramiden finner en det frivillige/filantropiske ansvaret, hvor det i stor grad er opp til hver enkelt aktør hvor mye en ønsker å innfri dette samfunnsansvaret. Fana Sparebank har valgt å gjennomføre flere ulike tiltak utover samfunnets forventninger når det gjelder bærekraft og klima. Ifølge Respondent 2 arrangerer Fana Sparebank ulike arrangementer, eksempelvis nattevandring og utdeling av ulike gavemidler. Disse arrangementene kan knyttes til den symbolske rammen, og er seremonier som markerer bærekraftsarbeidet. Respondent 2 beskriver nattevandringen i 2019 med *“Vi lager disse kubene som representerer de 17 bærekraftsmålene, som vi har laget med lys i, langs hele fjellveien også avsluttet vi med appell fra Erna Solberg når vi kom*

ned igjen". I tillegg gir banken tilbake til samfunnet gjennom gavemidler. Ifølge Respondent 1 og 2 ønsker Fana Sparebank å dele ut et mindre beløp, som 10 000 kr, til flere organisasjoner, bedrifter, idrettslag og lignende. Dette trekker i retning av at det filantropiske ansvaret er høyst til stede i bedriften.

4.2.2 Miljømessig due diligence

Fana Sparebank benytter seg av ulike klimahåndteringsverktøy for å kartlegge og rapportere om klimarisiko. I dagens utvikling er det svært viktig å analysere egen ESG-risiko for å forhindre at en ikke blir ekskludert fra viktige samarbeid, leverandører og arbeidskraft (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 48). Respondent 1 forteller at banken, som medlem av Finans Norge, har blitt anbefalt, gjennom deres veikart, å anvende TCFD for å rapportere om klimarisiko. Respondent 3 forteller også hvordan de samarbeider tett med Finans Norge, og forklarer: *"Nå peker også Finans Norge, som finanstilsynet, de peker på for eksempel TCFD som en metode for å beskrive klimarapportering, og det er noe som vi gjør i den nye årsrapporten"*.

I 2019 fikk Fana Sparebank en tredjeparts vurdering av dokumentet *"Green Finance Framework"*, hvor det kom frem at Fana Sparebank foreløpig ikke har benyttet seg av TCFD ved kartlegging av klimarisiko. De har dermed som mål å tilpasse seg TCFD-anbefalingene i 2020, men ifølge Respondent 1 ble det ikke tatt i bruk før 2021. Vi har likevel fått tilgang til et interndokument, som omhandler klimarelaterte risikoer og muligheter. *"Klimarisiko påvirker bankens vurdering av det operasjonelle risikonivået, og dermed blir klimarelaterte risikoer en del av bankes samlede risikostyring"* (Fana Sparebank, Klimarelaterte risikoer og muligheter, TCFD-indeks, 2022, s. 3). Sitatet henviser til at klimarisikoen er blitt ekvivalent med andre risikoer, og kan føre til operasjonelle tap for banken. For å unngå at mangel på bærekraftig arbeid fører til avsluttede samarbeid eller reduksjon i kundemassen, er det svært viktig å kartlegge utslippene og redusere dem.

Allerede i årsrapporten til både Sandnes Sparebank og Sparebank Vest fra 2019, blir TCFD nevnt som et viktig verktøy for å kartlegge klimarisiko (Sparebanken Vest, 2020, s. 160; Sandnes Sparebank, 2020, s. 16). Begge bankene har i tillegg lagt ved en klimarisikorapport basert på TCFD i deres årsrapporter for 2020 (Sparebanken Vest, 2021, s. 160; Sandnes Sparebank, 2021, s. 17). Ettersom Sandnes Sparebank er en mellomstor bank tyder dette på at ikke bare større finansielle aktører tar i bruk dette verktøyet. Vi er også av den oppfatningen at Fana Sparebank er noe senere ute med å implementere TCFD i forhold til andre banker i bransjen.

4.2.3 FNs globale samarbeid for ESG

FN har flere globale initiativer, samarbeid og nettverk, som Fana Sparebank er delaktige i.

Deltakelsen og engasjementet i de globale samarbeidene er et viktig arbeid, som blir gjort ved siden av bankens kjernevirksomhet, og fremhever viktigheten av bærekraft som verdi. I påfølgende delkapittel beskriver vi Fana Sparebanks rolle i to av FNs største initiativer knyttet til ESG i finansnæringen; FNs Global Compact og UNEP FI.

4.2.3.1 FNs Global Compact

Fana Sparebank er tilknyttet FNs Global Compact, og Respondent 1 forteller om et pilotprosjekt i bedriftsmarkedet, hvor en skal kartlegge klimarisiko basert på initiativets ti prinsipper:

Vi har kjøpt en modul fra Tietoevry som vi har gjort til en fast prosess innen låneløypen vår, så alle bedriftskunder som søker om et lån, enten refinansiering eller et nytt lån, må gjennom denne ESG og risikomodulen der de svarer på 36 spørsmål, innenfor ulike kategorier, og disse spørsmålene baserer seg på FN Global Compact sine ti prinsipper. (Respondent 1)

Respondent 1 tilføyer at det er omkring 100 bedriftskunder som har gjennomført modulen, og har fått en score som viser til om de har høy, middels eller lav klimarisiko. Prosjektet og dens spørsmål er fortsatt under bearbeiding, samt utformingen av scoren, som reflekterer de viktigste verdiene for banken i henhold til ESG. I Årsrapport 2021 blir det bekreftet at modulen fra Tietoevry er tatt i bruk i forbindelse med kartlegging av klimarisiko og reduksjon av utslipp (Fana Sparebank, Årsrapport 2021, 2022, s. 31). Respondent 3 forklarer at tilknytningen til FNs Global Compact gir en mulighet til å utføre bærekraftig arbeid globalt, og ha noen knagger å feste arbeidet sitt til.

4.2.3.2 UNEP FI (FNs klimainitiativ innen finans)

Fana sparebank er, som nevnt i delkapittel 1.2, stiftelsesmedlem av UNEP FI. I Årsrapport 2020 presiserer banken at et av initiativene i UNEP FI, inkluderer prinsippene for bærekraftig bankdrift (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 30). Disse går ut på at Fana Sparebank, og de andre stiftelsesmedlemmene, skal utvikle produkter og tjenester som skal skape verdi for interessentene.

Respondent 1 forklarer: "Net Zero Banking Alliance er et initiativ som kommer fra UNEP, og det samme er jo Collective Commitment to Climate Action". I 2021 signerte Fana Sparebank og 42 andre banker FN-initiativet "Net-Zero Banking Alliance (NZBA)" i forbindelse med UNEP FI. Initiativet tar sikte på at virksomhetene som undertegner skal bli en nullutslippsvirksomhet innen 2050. Foreløpig er Fana Sparebank en av to norske banker som har skrevet under på NZBA (Fana Sparebank,

Årsrapport 2020, 2021, s. 30). Andre norske banker, som Nordea og Sparebanken Vest, har ikke undertegnet NZBA, men til tross for dette, har de også satt seg mål i forbindelse med omstillingen til et lavutslippssamfunn jfr. Delkapittel 4.1.3. Dette trekker i retning av at en ikke nødvendigvis trenger å undertegne globale initiativer for å jobbe målrettet med bærekraft.

I intervjuet med Respondent 1 stilte vi spørsmål om hvorvidt UNEP FI har vært med på å forme bærekraftsarbeidet i Fana Sparebank. Respondent 1 fortalte at noen av de ansatte deltar i møter i forbindelse med UNEP FI. En av respondentens første møter var med 15 andre banker, deriblant noen av de største bankene som Morgan Stanley, Bank of America og Deutsche bank: *“Du har liksom de skikkelige musklene, og så kommer vi”*. Videre forteller respondenten at *“alle tiltak munner og en må og starte litt i det små for å nå de globale målene”*. Det foregår erfaringsutveksling på møtene, der de større bankene pleier å presentere tiltak de har innført og hvordan disse har fungert. Det kan tenkes at erfaringene har bidratt til å forme hvordan Fana Sparebank har organisert bærekraftsarbeidet, med hensyn til den organiseringen banken har, for å få en helhetlig forankring i virksomheten.

4.2.4 Oppsummering

Vårt andre forskningsspørsmål er: *Hvordan tar Fana Sparebank samfunnsansvar?* Ved hjelp av CSR-pyramiden viser funnene at Fana Sparebanks samfunnsansvar varierer i de ulike ansvarsområdene. Banken er i kraft av sin samfunnsrolle både pålagt et juridisk ansvar, og har et ansvar med hva samfunnet forventer av dem, som et ledd i en ansvarlig næringsvirksomhet. Ved utførelsen av en miljømessig due diligence, oppdaget vi at Fana Sparebank var senere ute med å implementere TCFD som et klimarisikoverktøy, sammenliknet med andre bankaktører. I tillegg er Fana Sparebank medlem i flere internasjonale samarbeid, som hjelper dem i omstillingen til en bærekraftig drift. Å delta i FNs initiativer og globale samarbeid, viser til engasjement og villighet, men det kan samtidig diskuteres i hvilken grad slike medlemskap utgjør en betydelig forskjell i veien mot et lavutslippssamfunn.

4.3 Bankaktørers bidrag for å redusere klimafotavtrykk

Det tredje forskningsspørsmålet er: *Hva er Fana Sparebanks bidrag som aktør for redusert klimafotavtrykk?* Vi vil først gi en innføring i Fana Sparebanks klimaregnskap, før vi går gjennom hvordan karbonfotavtrykket er fordelt. Avslutningsvis tar vi for oss hvordan Fana Sparebank sitt klimafotavtrykk har utviklet seg de siste årene, og deres totale CO₂-utslipp.

Figur 10 - Klimafotavtrykk

Fana Sparebank har signert “*Climate Neutral Now Pledge*”, og det innebærer at de må følge tre trinn; måle, redusere og bidra. Trinnene blir oppfylt ved at Fana Sparebank utformer et klimaregnskap (trinn 1), iverksetter tiltak for å redusere utslippene (trinn 2), og kompenserer for utslippene (trinn 3) (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 26).

Alle Miljøfyrtårn-virksomheter er pliktet til å føre en årlig klima- og miljørapport for å dokumentere sin miljøprestasjon (Miljøfyrtårn, Klima- og miljørapport, u.d.). I tillegg er det utarbeidet en hjemmel, § 3-3 C, i Regnskapsloven som pålegger selskaper å rapportere inn om arbeidet tilhørende miljø (Regnskapsloven, 1999, § 3-3 C). Respondent 1 forteller at banken har ført klimaregnskap siden 2014. Ifølge Årsrapporten fra 2020 har Fana Sparebank valgt å dele inn Scopene i klimaregnskapet på følgende måte: Scope 1 - direkte utslipp: oppvarming/kjøretøy, Scope 2 – indirekte utslipp: elektrisitetsforbruk og elbiler, og Scope 3 – indirekte utslipp fra kjøpte tjenester: restavfall og flyreiser (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 30). I Årsrapporten poengterer Fana Sparebank at de tar forbehold om at ikke alle utslipp er tilstrekkelig dokumentert, og dette gjelder særlig utslipp tilknyttet Scope 3. Diagram 2, 3 og 4 viser hvordan direkte og indirekte utslipp er omregnet til antall tonn CO_2 -ekvivalenter.

4.3.1 Scope 1 - direkte utslipp, oppvarming/kjøretøy

I henhold til Årsrapport 2020 for Fana Sparebank, hadde de en betydelig reduksjon i deres direkte utslipp fra 2018 til 2020, vist i Diagram 2. “*Et stort tiltak som ble gjennomført for et par år siden, det var delvis myndighetespålagt, men også egen innsats, hvor vi måtte sannere oljefyr.*” (Respondent 3). Oppvarmingsbehovet ble delvis dekket av oljefyring i ett av to bygg i første halvår av 2019, før de gikk over til mer bærekraftige oppvarmingskilder. Det gjenværende utslippet, forbundet med direkte

utslipp, er dermed tilknyttet fossilt drivstoff til varebilen som anvendes under kjøregodtgjørelse for tjenestereiser (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 30).

Diagram 2 viser en markant nedgang i direkte utslipp fra 2014 til 2020. Innføringen av bærekraftige oppvarmingskilder førte til en halvering i antall tonn CO_2 -ekvivalenter fra 2018 til 2019. For å kvitte seg med gjenværende utslipp i Scope 1, har banken planlagt å bytte ut varebilen med et ikke-fossilt alternativ, når det økonomiske og klimatiske aspektet tillater det (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 30). Funnene viser at Fana Sparebank har tatt et steg i riktig retning de siste årene knyttet til å redusere de direkte utslippene, og betydningen av de interne endringene er markante.

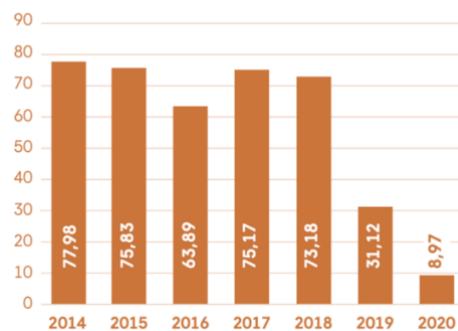

Diagram 2 - Scope 1 (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 31)

4.3.2 Scope 2 – indirekte utslipp: elektrisitetsforbruk og elbiler

I Scope 2 skyldes utslippene hovedsakelig elektrisitet til oppvarming, belysning og drift av lokale installasjoner (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 30). Isolert sett økte energiforbruket som følge av varmepumpene, men likevel viste det seg at bruttoforbruket, og dermed karbonfotavtrykket, ble redusert (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 30). Nedgangen er ikke like markant som i de andre Scopene, som følge av at det elektriske forbruket har holdt seg stabilt i bytte fra fossile oppvarmingskilder til mer bærekraftige oppvarmingskilder.

Fana Sparebank tilbyr også kortreiste banktjenester hvor kunder kan bestille banken hjem til seg. Ved hjelp av en elektrisk bankbil kjører ansatte til kunder som har behov for hjelp med deres digitale banktjenester (Fana Sparebank, Bankbil, u.d.). Scope 2 inkluderer dermed også kjøregodtgjørelse for elbiler og forbruk av elbiler i bankens eie (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 30). Nedgangen i antall tonn CO_2 -ekvivalenter, vist i Diagram 3, skyldes også mindre bruk av kontorlokale, som følge av koronakrisen og hjemmekontor (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 31).

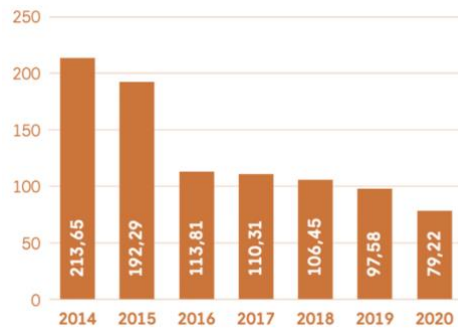

Diagram 3 – Scope 2 (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 31)

4.3.3 Scope 3 - indirekte utslipp, restavfall og flyreiser

Scope 3 omfatter indirekte forbruk som følge av bankens virksomhet, og innebærer indirekte utslipp banken ikke har tilstrekkelig oversikt over (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 31).

Eksempelvis representerer utslipp som følge av IT-systemer “det sorte hullet” i forbindelse med kartlegging av klimautslipp i Scope 3, ifølge Respondent 3. Dette indikerer at det er denne avdelingen som er vanskeligst å kartlegge utslippene til. Ifølge Årsrapport 2020, utgjør forbruk av flyreiser den største andelen av de registrerte utslippene ved indirekte utslipp fra kjøpte tjenester (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 31). Respondent 3 presiserer at koronapandemien har hatt en stor innvirkning på utviklingen i Scope 3, ettersom de ansatte i banken knapt har reist i denne perioden; “Det å dra til Oslo på et 2 timers møte gjør vi ikke, vi tar det på Skype/Teams” (Respondent 3). En kan oppfatte at terskelen for å reise har blitt høyere, og nå dekkes flere seminarer i Oslo gjennom hybride møter. Funnene indikerer dermed at reduksjonen i flyreiser har hatt en positiv virkning på det totale karbonfotavtrykket.

Diagram 4 viser at de indirekte utslippene, i henhold til Scope 3, i 2020 har gått betydelig ned fra 2019, fra 39,44 tonn CO₂-ekvivalenter til 17,23 tonn CO₂-ekvivalenter. I 2018 var det en økning fra 2017, som kan skyldes at det ble gjort innkjøp av maskinvarer, eller at det var flere forretningsreiser enn tidligere tjenester (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 31). Grunnet mangel på tilgang til klimaregnskapet fra 2018 har vi ikke mulighet til å kommentere økningen ytterligere.

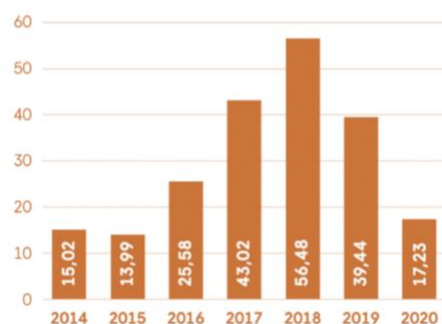

Diagram 4 – Scope 3 (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 31)

4.3.4 Beregnet totalt karbonfotavtrykk

Tabell 4 viser en oversikt over alle registrerte tonn CO_2 -ekvivalenter for hver av Scopene i år 2018, 2019 og 2020. Når en summerer opp alle CO_2 -ekvivalentene for hver av Scopene i tabellen, vil en få et totalt beregnet karbonfotavtrykk.

Scope 2 står for den største delen av CO_2 -ekvivalentene til Fana Sparebank. I løpet av de nevnte årene er det Scope 1 som har hatt den største nedgangen, grunnet utskiftningen av oljefyring til mer bærekraftige oppvarmingskilder. Scope 2 har holdt seg forholdsvis stabilt ettersom elektrisitetsforbruket har holdt seg på relativt samme nivå. Scope 3 har hatt en brå nedgang fra 2018 til 2020, mye grunnet koronasituasjonen og dens innvirkning på bedriftens reisevaner. Samlet sett viser funnene at det beregnede totale karbonfotavtrykket har hatt en markant nedgang og har, som Tabell 4 viser, halvert seg fra 2018 til 2020. Funnene tyder også på at Fana Sparebank har forbedret kartleggingen av sine utslipp, og har dermed i større grad klart å redusere sitt klimafotavtrykk og fått en mer bærekraftig drift.

	2018	2019	2020
Scope 1 – direkte utslipp	73	31	9
Scope 2 – indirekte utslipp	106	98	79
Scope 3 – andre indirekte utslipp	57	39	17
Beregnet karbonfotavtrykk	236	168	105

Tabell 4 - Fana Sparebanks beregnede karbonfotavtrykk i form av CO_2 ekvivalenter (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 30)

4.3.5 Oppsummering

Det tredje forskningsspørsmålet er: *Hva er Fana Sparebanks bidrag som aktør for redusert klimafotavtrykk?* I dette delkapittelet har vi fått en oversikt over Fana Sparebanks CO_2 -utslipp, basert på deres klimaregnskap. Hovedfunnet er at Fana Sparebank har halvert sitt totale beregnede karbonfotavtrykk fra 2018 til 2020. Scope 1 – direkte utslipp, har hatt den mest markante nedgangen fra 73,18 tonn CO_2 -ekvivalenter til 8,97. Dette skyldes i hovedsak at Fana Sparebank byttet ut oljefyring i første halvår av 2019, til mer bærekraftige oppvarmingskilder. Nedgangen i det totale karbonfotavtrykk indikerer dermed at Fana Sparebank jobber aktivt med å kartlegge og redusere CO_2 -utslippet.

4.4 Den finansielle verktøykassen

Det fjerde forskningsspørsmålet er: *Hva er Fana Sparebanks grønne bidrag i sin finansielle verktøykasse?* I de neste delkapitlene skal vi ta for oss en rekke små og store tiltak Fana Sparebank har innført i sin daglige drift, og i person- og bedriftsmarkedet, for å redusere sitt klimafotavtrykk. Videre skal vi i delkapittel 4.4 presentere grønne produkter, i bankens finansielle verktøykasse, som Fana Sparebank tilbyr sine kunder, samt de reelle utfordringene tilknyttet grønnvasking.

Fana Sparebanks tiltak og produkter kan knyttes opp mot den strukturelle og symbolske rammen, og kjernevirksomheten til Fana Sparebank, som er å tilby rådgivning innenfor finansiering, sparing og forsikring tilpasset kundene (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 7). Videre kan kundesegmentene personmarked og bedriftsmarked, og bankens organisatoriske inndeling, også reflekterer den strukturelle rammen til Fana Sparebank. Den symbolske rammen kommer frem i form av de verdiene og visjonene som reflekteres av bankens produkter.

Figur 11 - Finansiell verktøykasse

4.4.1 Små tiltak, store forskjeller

Fana Sparebank har innført flere tiltak i sin daglige drift for å redusere sitt CO_2 -utslipp. Respondent 2 la stor vekt på valg av produkter og tjenester i bedriften: *“Vi er opptatt av at vaskebyrået vi bruker er bærekraftig i forhold til vasking. De er også Svanemerket og vi er opptatt av at disse produktene de bruker også er Svanemerket”*. Videre forklarte Respondent 2 *“(…) og så bruker vi nesten ikke papir mer (…)”*. I Årsrapport 2020 har Fana Sparebank inkludert et diagram som viser nedgangen i forbruket av kopipapir i bedriften (Diagram 5) (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 32). Gjennom økt digitalisering av interne prosesser og kundebehandling, reduseres papirforbruket, som i gjengjeld vil bidra til en mer bærekraftig drift (Fana Sparebank, Årsrapport

2020, 2021, s. 32). Reduksjonen i papirforbruket kan dermed symbolisere viktigheten av bærekraftige tiltak i alle ledd i virksomheten.

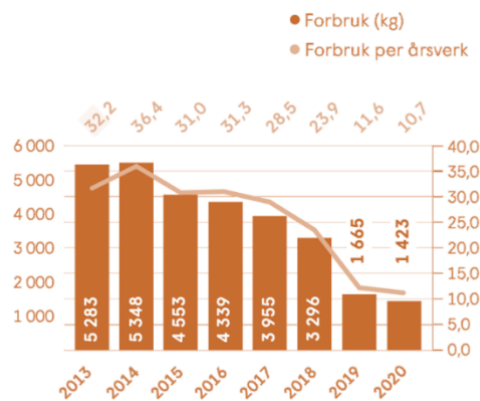

Diagram 5 - Reduksjon papirbruk, totalt (Forbruk (kg)) og per ansatt (Forbruk per årsverk), eks: i 2020 var det 10,7kg per ansatt, og 1423kg totalt (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 32)

Ifølge Respondent 2 har de digitalisert lysbrytere slik at de styres ved hjelp av telefonen, noe som reduserer strømforbruket. Et annet lignende tiltak som Respondent 3 belyste, jfr. Delkapittel 4.3.1 og 4.3.2, er de nye varmpumpene som ble installert i 2019. I tillegg, som nevnt i 4.1.6, sponset Enova Fana Sparebank med installasjon av ladepunkter for el-biler. Fana Sparebank var derfor tidlig ute med å gi de ansatte bedre mulighet til å kjøre elbil på jobb, som dermed kan redusere de ansattes CO_2 -utslipp. Ut fra våre funn blir det belyst hvordan små, enkle tiltak i arbeidshverdagen, kan gjøre en merkbar forskjell på CO_2 -utslippet.

4.4.2 Kjøp av klimakvoter

Signeringen av “Climate Neutral Now Pledge” innebærer at Fana Sparebank må kompensere for klimagassutslippene ved å kjøpe klimakvoter (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 26).

Respondent 3 forklarer følgende ved spørsmål om klimakvoter:

Så har vi brukt Climate Neutral Now som et utgangspunkt for å dekke dette inn ved å kjøpe klimakvoter, sertifikatene, vi går inn på prosjektlisten der og går gjennom og finner egnede prosjekter som vi kjøper for og kompenserer for utslippet vårt. (Respondent 3)

For å styrke utsagnet forklarer Årsrapport 2020 at Fana Sparebank i hovedsak kjøper klimakvoter tilknyttet ulike prosjekter som finansierer kommende, karbonreduserende tiltak (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 27). Respondent 3 forklarer følgende om prosjektene de ønsker å finansiere; “De fleste kvotene vi har kjøpt nå har vært til erstatning av åpen ild med kokeovner i Malawi og Uganda, som har vært prosjekter som har vært presentert gjennom CNN.”. I Årsrapport

2020 blir det fremlagt at 57% av bankens samlede klimakvote-kjøp gikk til å finansiere kokeovner i Uganda. Denne finansieringen vil direkte bidra til at forbruk av ved blir redusert inntil 80%, som vil gi en nedgang i klimautslippene og begrense behovet av avskoging (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 27). Resten av de 43% av kvotekjøpet finansierer et solcelleanlegg i India, og på denne måten får lokalsamfunnet sikret tilgangen til lokal og bærekraftig elektrisitetsproduksjon (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 27). Avslutningsvis forklarer Respondent 3 at «*Dette er de eneste internasjonale eksponeringene som vi har.*». Dette viser til at Fana Sparebank tar samfunnsansvar globalt, og ikke bare nasjonalt og lokalt.

Totalt kjøpte Fana Sparebank klimavoter for 175 tCO_2 i 2020, noe som var mer enn det beregnede totale karbonfotavtrykket, 105 tCO_2 jfr. Tabell 4. Fana Sparebank har dermed kjøpt ekstra kvoter for å ta høyde for udokumenterte utslipp (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 27). I hvilken grad kjøp av klimavoter faktisk gjør en merkverdig effekt er mye omdiskutert i samfunnet. Klimavoter er et tiltak som har eksistert i nærmere 20 år, og har siden starten møtt mye kritikk (Schjølset, 2020). På den ene siden har klimavoter bidratt til å finansiere bærekraftige prosjekter, mens på den andre siden kan muligheten til å kjøpe klimavoter føre til at bedrifter rettferdiggjør utslippene og dermed ikke reduserer dem. Fana Sparebanks klimavoter kan på bakgrunn av dette være kritikkverdig ettersom motivasjonen bak kjøpet kan skyldes flere årsaker.

4.4.3 Grønne produkter

I dette delkapittelet vil vi trekke frem de grønne produktene Fana Sparebank tilbyr i sin finansielle verktøykasse. Dette inkluderer forskjellige grønne innskuddskontoer, TEK10-Urban og grønne lån.

4.4.3.1 Grønne innskuddskontoer

Respondent 1 forteller «*Der har vi jo grønne innskuddskontoer som vi faktisk oppfant og var først ute med.*». Årsrapport 2016 bekrefter utsagnet til respondenten, og viser til at Fana Sparebank lanserte et innovativt innskuddsprodukt i 2016, nemlig grønne innskudd (Fana Sparebank, Årsrapport 2016, 2017, s. 5). Videre oppgis det i Årsrapport 2020 at 1,4% av den samlede innskuddsmassen består av grønne innskudd (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 29). Banken tilbyr grønn bruks- og sparekonto, hvor banken forplikter seg til å bruke midlene fra alle grønne innskuddskontoer til grønne formål med positiv effekt på miljø og klima (Fana Sparebank, Grønn brukskonto ungdom, u.d.). Et tiltak for å øke antall grønne innskudd har ifølge Respondent 2 vært «*I de to siste årene har alle mellom 0-15 år, fått grønn sparebank ved opprettelse av konto.*». Ettersom den samlede grønne innskuddsmassen kun er på 1,4% trekker dette i retning av at det er et lite etterspurt produkt av

kundene. Videre forteller Respondent 2 at en grønn sparekonto har 0,05% lavere rente enn en vanlig sparekonto. Dette var også et moment Respondent 3 nevnte:

Med ditt grønne innskudd så gir du et bidrag på 0,05 prosentpoeng av den tapte renten, så dobler vi det og så identifiserer vi lokale grønne bærekraftstiltak og inviterer deg som kunde i etterkant til å stemme på hvilke av disse tiltakene som skal få midler som vi setter av.
(Respondent 3)

Med andre ord vil renten som egentlig skulle gått til kunden, nå gå til et grønt formål. Respondent 2 forteller i tillegg om et annet produkt, som kundene har vist større interesse for; sparing i bærekraftige fond. Fondene har fokus på bærekraft, altså pengene du investerer vil gå til grønne formål (Fana Sparebank, Hvordan komme i gang med sparing i aksjer og fond?, 2020). Unge bankkunder er det segmentet som har hatt størst etterspørsel etter dette produktet, ifølge Respondent 2.

4.4.3.2 TEK10-Urban

Fana Sparebank signerte i 2017 en byvekstavtale som innebærer investeringer på rundt 30 milliarder kroner de neste 20 årene (Fana Sparebank, Green Finance Framework, 2019, s. 10). Byggteknisk forskrift (TEK10) er et teknisk krav til byggverk, som setter en standard for egenskaper et byggverk må ha for at det skal anses som lovlig i Norge (Direktoratet for byggkvalitet, u.d.). Kriteriene nevnt i "Green Finance Framework" er basert på en kommunal utviklingsplanlegging for en bærekraftig framtid (Fana Sparebank, Green Finance Framework, 2019, s. 10). Dette rammeverket har definert hvilke krav Fana Sparebank stiller til de ulike grønne produktene: "Det vi gjorde i vårt rammeverk var at vi tok det et skritt videre og sa at TEK10 er grunnleggende, men det er ikke tilstrekkelig for oss."
(Respondent 3).

"Vi tok det et skritt videre!"

Fana Sparebank utviklet derfor TEK10-Urban som en utvidelse av TEK10:

TEK10 er det de fleste andre definerer som grønt, men det faller ikke helt i smak hos organisasjoner som Fremtiden i Våre Hender så vi jobbet mye med det når vi definerte dette og derfor la vi på Urban. Det betyr egentlig at bygget må ligge innenfor forretningssonene som Bergen kommune har definert. (Respondent 1)

Formålet med TEK10-Urban og byvekstavtalen, er å sikre en bærekraftig og effektiv byutvikling. For å oppfylle kravene til TEK10-Urban er det utformet en rekke kriterier. De handler i stor grad om at boliger skal ligge i kort avstand til offentlig transport, eller gangavstand til skoler, arbeidsplasser, butikker og lignende nødvendige samfunnstilbud. Videre er det definert at det skal være tilgang på fjernvarme, muligheter for ladning av el-biler og avfallsinnsamlingsystemer. Fana Sparebank vil sørge for at TEK10-Urban-kriteriene blir oppfylt ved å bruke postnummer for å kartlegge beliggenheten til boligene (Fana Sparebank, Green Finance Framework, 2019, s. 10-11). Respondent 1 formidler også at hus og leiligheter bygd etter 2012 må ha en energikarakter på A eller B for å kategoriseres som TEK10-Urban.

Utviklingen av TEK10-Urban kan være i tråd med FNs bærekraftsmål nr. 11 om å skape bærekraftige byer og lokalsamfunn. Ved at Fana Sparebank har utviklet TEK10-Urban kan det tenkes at de i større grad vil redusere klimafotavtrykket, sammenlignet med andre aktører som kun operer med TEK10.

4.4.3.3 Grønne lån i person- og bedriftsmarkedet

I intervjuet med Respondent 1 kom det frem at banken tilbyr grønne lån til både personmarkedet og bedriftsmarkedet. I personmarkedet tilbys det grønne boliglån med en lavere rente, sammenlignet med vanlige boliglån, til de boligene som har energimerke A eller B jfr. 4.4.3.2. Etterspørselen etter grønne lån reflekteres av energimerkekravet, ettersom personer med boliger med energimerke C eller lavere ikke kan benytte produktet. I Årsrapport 2020 oppgis det at grønne boliglån stod for 9,7% av det totale utlånet for 2020, og boligene med energimerke A stod for 0,4% av disse, vist i Tabell 5 (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 29).

Konsern	Millioner kroner	Prosent
Energimerke A	89	0,4
Energimerke B	655	3,3
TEK10-Urban	1.179	5,9
Sum grønne boliglån	1.922	9,7
Øvrige boliglån	17.935	90,3
Sum boliglån	19.859	100

Tabell 5 - Andel av grønne boliglån tilpasset EUs taksonomi (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 29)

Dagens og fremtidens utfordring for banken ligger hos de boligene med energikarakter C eller lavere, men det finnes likevel tiltak som kan kompensere for et lavere energimerke: “En går over til solceller på taket, litt sånn mikro energiproduksjon” (Respondent 1). Respondent 3 nevnte at det grønne boliglånet virker som et økonomisk incitament, som følge av at kundene har gjort en god sak. Ved at kunden kjøper boliger med energimerke A eller B, tilbyr Fana Sparebank en lavere rente på

boliglånet; *“Det er en vinn-vinn-situasjon, banken substituerer noe som vi enn så lenge ikke klarer å få billigere funding av den grunn”* (Respondent 3). *“For oss så handler det jo om å få folk til å investere i energieffektive bygg eller å energieffektivisere byggene”* (Respondent 1). Imidlertid poengterer Respondent 1 at det er utfordrende å sette krav til privatkunder, ettersom det som oftest vil være noen aktører som vil gi kundene boligfinansiering.

I bedriftsmarkedet vil det være enklere å sette krav til kundene. Dette skyldes at de i større grad er vant med å møte reguleringer, og *“Bedriftsmarkedet møter sånne krav uansett hvilken bank de vil bli finansiert av”* (Respondent 1). Fana Sparebank tilbyr grønne boliglån til næringskunder som er Breeam-sertifisert med nivå *“excellent”* og *“outstanding”* (Fana Sparebank, Green Finance Framework, 2019, s. 8). Denne sertifiseringen er en veletablert bransjestandard for å miljøklassifisere eiendom, og bygninger kan klassifiseres etter 5 ulike nivåer; *“Pass, Good, Very good, Excellent og Outstanding.”* (Grønn byggallianse, 2019, s. 10). Respondent 1 forteller at næringsbygg, som klassifiserer seg til Breeam-sertifisering, skal følge Parisavtalen og redusere utslippene sine med minst 30%. Fana Sparebank stiller også krav om at bankens næringskunder må respektere de ti prinsippene om ansvarlig forretningsførsel nedfelt i FNs Global Compact (Fana Sparebank, Årsrapport 2020, 2021, s. 23). Det fremkommer dermed at Fana Sparebank gir insentiv til bedriftsmarkedet som ønsker å ta bærekraftige investeringer og avgjørelser, ved at de får et lån med bedre vilkår.

4.4.4 Grønnvasking

“Spørsmålene om grønnvasking er et reelt problem i bransjen” (Respondent 4). Ifølge Respondent 3 er Fana Sparebank en av bankene som har skrevet under på Grønnvaskingsplakaten, noe som viser til at banken er bevisst på grønnvaskingsproblematikken, og ønsker veiledning i hvordan en kan forhindre dette. Respondent 1 forteller om viktigheten ved rapportering av grønne produkter:

Hvis du sier at du har et produkt som er grønnere enn andre så må du kunne rapportere på det og vise at dette er effekten, for det å ha åpenhet i det kommer til å være utrolig viktig fremover at en rapporterer etterrettelig. (Respondent 1)

Videre viser Respondent 3 til et eksempel på hva som kan bli oppfattet som grønnvasking: *Vi som bank sender ut mye post til våre kunder. Da kan det eksempelvis være kontoutskrifter og årsoppgaver. Det kan bli sett på som grønnvasking fordi vi i tillegg sparer penger på å digitalisere dette, og er en vinn-vinn-situasjon.* Sitatet viser at det er et godt tiltak som kan være bærekraftig, men det har en bieffekt med at det også reduserer forbruket av eksterne kostnader tilknyttet blant annet papirforbruket, og videre kan bli sett på som grønnvasking.

Ifølge Respondent 3, handler grønnvasking blant annet om bankens bruk av TEK10, og om det er tilstrekkelig grønt for å kunne utstede grønne obligasjoner. Dette er oppfattet som et sensitivt område i bransjen:

Vi ser at de fleste andre boligkredittselskaper har et sted mellom 15-20% av deres boligmasse er definert som grønt, så er vi nede på ca. 10%. Vi gjør det med en litt rakere rygg når vi definerer dette som grønt. Vi er ikke helt sikre på at vi klarer å svare helt godt på dette spørsmålet; finansierer vi et lavere klimautslipp? men vi tar det i hvert fall et skritt videre! (Respondent 3).

Ved at Fana Sparebank definerer en mindre andel som grønt, i tillegg til å utvikle TEK10-Urban, tyder dette på at de i større grad vil være mer sikre på at det som kategoriseres som grønt faktisk er grønt. På grunn av manglende tilgang til andre bankaktørers boliglånportefølje, har vi ikke mulighet til å bekrefte eller avkrefte dette utsagnet. Respondent 4 belyser viktigheten av å identifisere hva som kan kategoriseres som grønt for å unngå grønnvasking:

Hvis hver enkel bank tenker ulikt på hvordan de referer til hva som er grønt, så kan man jo bli tatt for grønnvasking. For energieffektivisering, kanskje en bank mener at 50% er godt nok, mens andre mener at du må bli 100% bedre i energieffektivisering. Og hvis man da sier at det er ulikt, så kan jo noen hevde at det at 50% er nok for å få et bedre klimafotavtrykk, så kan man jo si at det er grønnvasking fordi det ikke er bra nok. (Respondent 4).

EUs taksonomi er et sentralt klassifiseringssystem og verktøy for å bekjempe grønnvasking. Alle banker må fremover forholde seg til EUs definisjon av grønt, og Respondent 4 legger frem at det fremover kommer til å bli lovpålagt hva du kan kalle grønt. Ved å tydelig definere hvilke produkter som kan klassifiseres som grønne, blir det vanskeligere for Fana Sparebank, og andre aktører, å foreta grønnvasking av produkter og tjenester. Funnene viser at Fana Sparebank selv mener de tar anti-grønnvasking et skritt videre, men ettersom grønnvasking er et omdiskutert tema vil det kunne stilles spørsmål til Fana Sparebanks utsagn.

4.4.5 Oppsummering

Det fjerde forskningsspørsmålet er: *Hva er Fana Sparebanks grønne bidrag i sin finansielle verktøykasse?* I dette kapitlet har oppgaven belyst konkrete tiltak Fana Sparebank har innført i sin daglige drift og finansielle verktøykasse for å redusere sine CO₂-utslipp. Fana Sparebank har vært

opptatt av å innføre små og hverdagslige tiltak, og det kommer tydelig frem at tiltakene kan utgjøre merkverdige forskjeller. Videre kjøper Fana Sparebank klimakvoter gjennom Climate Neutral Now, for å kompensere for CO_2 -utslipp de foreløpig ikke har klart å bli kvitt. De har også lansert diverse grønne produkter, hvor strengere krav stilles for å kunne få et grønt lån med bedre vilkår.

Innføringen av TEK10-Urban har ført til at Fana Sparebank i større grad er sikker på at deres definisjon på grønt er riktig. De grønne produktene skal fungere som insentiver for privat- og bedriftsmarkedet slik at de kan ta grønnere valg, og bidra til et lavutslippssamfunn. Et omdiskutert emne er grønnvasking, ettersom det i lang tid har vært mye usikkerhet rundt hva som kan defineres som grønt. Utviklingen av EUs taksonomi viser til at grønne produkter blir regulert og det trekkes i retning av at det kan hindre grønnvasking i større grad.

5. Konklusjon

Formålet med studien er ikke å finne løsninger på hvordan banken kan arbeide for å nå målet om et lavutslippssamfunn innen 2050, men heller å drøfte hvordan Fana Sparebank bidrar til det grønne skiftet. En kartlegging som er gjort i denne forskningen er likevel viktig for å belyse konkrete og velfungerende tiltak.

Første forskningsspørsmål er: *Hvilke forventninger om bærekraft stilles til aktører i bank- og finansnæringen?* Forventninger som stilles ved det grønne skiftet er at aktørene følger Finans Norges veikart, Klimaloven, FNs bærekraftsmål og standarder fra Miljøfyrtårn. Ut fra de forventningene som stilles tyder funnene på at Fana Sparebank etterlever forventningene gjennom sin drift, hvor de arbeider positivt for samfunnet gjennom merverdi, bærekraftige tiltak og økonomisk lønnsomhet. Funnene er imidlertid noe tvetydige ettersom banken ikke har valgt ut spesifikke bærekraftsmål de skal jobbe mot. Videre indikerer funnene at Miljøfyrtårn er et viktig verktøy for Fana Sparebank i deres bærekraftsarbeid ettersom det hever miljøprestasjonen til banken.

Andre forskningsspørsmål er: *Hvordan tar Fana Sparebank samfunnsansvar?* I henhold til CSR-pyramiden, tar Fana Sparebank økonomisk ansvar gjennom å møte kundenes finansielle behov, sysselsette arbeidstakere og sørge for at driften resulterer i et økonomisk overskudd. Det er fundamentalt for en bank, som Fana Sparebank, at de har et økonomisk overskudd for å utføre sin kjernevirksomhet. Et av Fana Sparebanks viktigste samfunnsansvar er å hindre hvitvasking. Til tross for dette, ble Fana Sparebank Eiendom bøtelagt i 2020 for brudd på hvitvaskingsloven, noe som kan ha svekket deres omdømme som en samfunnsansvarlig aktør. Fana Sparebank var stiftelsesmedlem av UNEP FI, noe som trekkes i retning av at Fana Sparebank er en initiativtaker i arbeidet mot et

lavutslippssamfunn. Dette tyder på at de tar arbeidet innen ESG ett skritt videre, og er en bank som ligger i front i den grønne omstillingen i finansnæringen.

Tredje forskningsspørsmål er: *Hva er Fana Sparebanks bidrag som aktør for redusert*

klimafotavtrykk? Fana Sparebank har ført klimaregnskap siden 2014, som betyr at de startet med klimarapportering før de ble Miljøfyrtårnsertifisert, og dermed før de ble pliktig til å rapportere. Det er rimelig å konkludere med at banken i flere år har vært opptatt av å kartlegge sine utslipp med formål om å redusere sitt klimafotavtrykk. Ett av hovedfunnene vedrørende Fana Sparebanks klimaregnskap er at det totale karbonfotavtrykket er redusert fra 236 tonn CO_2 -ekvivalenter i 2018 til 105 tonn CO_2 -ekvivalenter i 2020. Nedgangen skyldes blant annet endringer i intern drift som utskiftning av oppvarmingskilde, og reduksjon i flyreiser. Halveringen viser at Fana Sparebank har investert i bærekraftsarbeidet. Reduksjonen er i tråd med de ambisjonene banken har gitt uttrykk for å ha om den grønne omstillingen.

Fjerde forskningsspørsmål er: *Hva er Fana Sparebanks grønne bidrag i sin finansielle verktøykasse?*

Det er innført både små og store tiltak i banken, i henhold til den grønne omstillingen. Funnene viser at Fana Sparebank oppfant grønne innskuddskontoer, og var dermed tidlig ute med innovative grønne produkter. I tillegg indikerer funnene at Fana Sparebank er varsomme på hvor stor del av boliglånsporteføljen, basert på TEK10-Urban, de kan karakterisere som grønn. Funnene tyder også på at Fana Sparebank er oppmerksom på det reelle problemet med grønnvasking, og har underskrevet grønnvaskingsplakaten.

Studiens hypotese er som følger: *Fana Sparebank ligger i front i den grønne omstillingen innen*

bankdrift. I forkant av datainnsamlingen hadde vi et felles inntrykk av at Fana Sparebank hadde kommet langt i omstillingen i det grønne skiftet, og var en ledende bank innen feltet. Vi ser av funnene våre at Fana Sparebank erkjenner miljøproblemene og arbeider aktivt med å omstille bankdriften i retning av en bærekraftig strategi. I etterkant av intervjuene og analysen indikerer funnene at flertallet av bankaktører nå har innført bærekraftige tiltak for å redusere klimafotavtrykket. Våre data gir dog noe tolkningsusikkerhet. I henhold til den symbolske rammen, tyder funnene på at Fana Sparebank ligger i front, ettersom de har innført en rekke bærekraftige tiltak i tråd med deres visjon. Banken er altså en aktiv symbolsk aktør. Med Bolman og Deal sitt perspektiv for det strukturelle aspektet, er vår konklusjon at banken stiller forholdsvis likt med andre bankaktører. Våre funn gir derfor hypotesen delvis støtte, og vi kan hverken entydig bekrefte eller avkrefte den nevnte hypotesen.

Vår hovedproblemstilling er: *Hvordan arbeider Fana Sparebank, som en grønn finansiell aktør, for å bidra til et lavutslippssamfunn?* Hovedelementer som er verdt å peke på, er at Fana Sparebank har møtt næringen og samfunnets forventninger til hva en finansiell aktør kan bidra med i det grønne skiftet. Vi er i tillegg av den oppfatning at Fana Sparebank startet tidlig med bærekraftsarbeidet, men i dagens næringsliv stiller de forholdsvis likt med andre bankaktører. For å bidra til et lavutslippssamfunn arbeider Fana Sparebank aktivt med å kartlegge og redusere sitt klimafotavtrykk gjennom sin interne drift, og med tilby grønne produkter og tjenester til kunder. Det er viktig å ikke glemme at Fana Sparebank først og fremst er en mellomstor finansiell aktør, og deres kjernevirksomhet er rådgivning og tilbud av produkter innen finansiering og sparing. Det er dermed begrenset hvor mye de kan bidra med i den grønne omstillingen. På den andre siden er ingen bedrifter for små til å kunne arbeide bevisst og målrettet med samfunnsansvar.

5.1 Videre forskning

Gjennom vårt forskningsarbeid har vi avdekket interessante og samfunnsnyttige funn som gjelder bærekraft generelt i bank og finansnæringen, spesifikt i Fana Sparebank. Tatt i betraktning at dette er et relativt nytt forskningsområde med lite tidligere forskning, vil våre funn kunne ha overføringsverdi til andre aktører i næringen.

Forslag til videre forskning vil være å få et mer overordnet bilde av bærekraft hos flere aktører. Vår oppgave har primært fokusert på hvordan Fana Sparebank har implementert bærekraft og ESG i sin forretningsmodell, men vi finner det interessant å kunne få et større innblikk på forskningsområdet ved å sammenlikne flere banker. Man kan da tydeligere se hvilke tiltak som gir best effekt og hvorvidt noen aktører tar arbeidet lengre enn andre. Ny forskning bør særlig vurdere bankenes kjernevirksomhet for innlån, utlån, forsikring, eiendomsvirksomhet og risikotaking. Dermed er det viktig å studere finansnæringens respons på både normative og regulative forventninger om økt bærekraft – særlig fra EU.

Bibliografi

- Arntsen, E. (2012, August 14). "Due diligence" – en oversikt. Hentet fra Juridisk ABC:
<http://www.juridiskabc.no/naeringsliv/due-diligence-en-oversikt/>
- Baksaas, K. M., & Hansen, Ø. (2022). *Finansregnskap med analyse*. Oslo: Gyldendal.
- Bergen byleksikon. (2001, Januar 25). *Fana Sparebank*. Hentet fra Bergen byleksikon:
<https://www.bergenbyarkiv.no/bergenbyleksikon/arkiv/142422z>
- Bergfald. (u.d.). *ISO 14001 & EMAS*. Hentet fra Bergfald: <https://www.bergfald.no/hva-gjor-vi/iso-14001-emas/>
- Bernoville, T. (2020, August 12). *What are Scopes 1, 2 and 3 of Carbon Emissions?* Hentet fra Plan A Academy: <https://plana.earth/academy/what-are-scope-1-2-3-emissions/>
- Bolman, L. G., & Deal, T. E. (2020). *Nytt perspektiv på organisasjon og ledelse*. Oslo: Gyldendal.
- Carson, S. G., & Skauge, T. (2020). *Etikk for beslutningstakere - Virksomheters bærekraft og samfunnsansvar*. Oslo: Cappelen Damm.
- CCS Norway. (u.d.). *CO₂-fotavtrykk*. Hentet fra CCS Norway:
<https://ccsnorway.com/no/karbonfotavtrykk/>
- Compare your footprint. (2018, November 2). *What is the Difference Between Scope 1, 2 and 3 Emissions?* . Hentet fra Compare your footprint:
<https://www.compareyourfootprint.com/difference-scope-1-2-3-emissions/>
- Corporate environmental advisors. (u.d.). *The Basics of Environmental Due Diligence*. Hentet fra CEA:
<https://cea-inc.com/the-basics-of-environmental-due-diligence/>
- De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2019, Februar 10). *Generelle forskningsetiske retningslinjer*. Hentet fra Forskningsetikk:
<https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/generelle/>
- Deloitte. (u.d.). *Vedtatte endringer i regnskapsloven*. Hentet fra Deloitte:
<https://www2.deloitte.com/no/no/pages/audit/articles/endringer-i-regnskapsloven-2021.html>

Den Norske Veritas. (u.d.). *ISO 14001 - miljøledelse*. Hentet fra DNV:
<https://www.dnv.no/services/iso-14001-miljoledelse-33649>

Den Norske Veritas. (u.d.). *ISO 9001 - kvalitetsstyring*. Hentet fra DNV:
<https://www.dnv.no/services/iso-9001-kvalitetsstyring-33655>

Direktoratet for byggkvalitet. (u.d.). *Byggteknisk forskrift (TEK10)*. Hentet fra Dibk:
<https://dibk.no/regelverk/tek/>

Drivkraft Norge. (u.d.). *Hvilke klimaavtaler har vi i Norge?* . Hentet fra Drivkraft Norge:
<https://www.drivkraftnorge.no/klimabevissthet/overordnede-klimamal/>

Ellefsen, H. C. (2019 , Oktober 2). *Bærekraftsrapportering - også for de små?* Hentet fra Regnskap Norge: <https://www.regnskapnorge.no/faget/artikler/arsregnskap/barekraftsrapportering--ogsa-for-de-sma/>

Enova. (u.d.). *Om Enova*. Hentet fra Enova : <https://www.enova.no/om-enova/>

European Comission. (2016, Februar 24). *User guide of the SME definition*. Hentet fra European Comission: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/conferences/state-aid/sme/smedefinitionguide_en.pdf

European Commission. (u.d.). *Corporate social responsibility & Responsible business conduct*. Hentet fra European Commission: https://ec.europa.eu/growth/industry/sustainability/corporate-social-responsibility-responsible-business-conduct_en

Fana Sparebank. (2017). *Årsrapport 2016*. Hentet fra Fana Sparebank:
<https://www.fanasparebank.no/siteassets/dokumenter/rapporter/fana-sparebank/arsrapporter/aarsrapport-2016.pdf>

Fana Sparebank. (2019). *Fana Sparebank Green Finance Framework*. Hentet fra Fana Sparebank:
https://www.fanasparebank.no/siteassets/dokumenter/investorinformasjon/gronn-finansiering/fana-sparebank-green_finance_framework_2019_2.pdf?fbclid=IwAR1UwBK0niagB-bw7ntMO7iAG7nMWXr2GmJhqg4Al75qW_6HZBqq8d5ECQc

- Fana Sparebank. (2019). *Green Finance Framework*. Hentet fra Fana Sparebank:
https://www.fanasporebank.no/siteassets/dokumenter/investorinformasjon/gronn-finansiering/fana-sporebank-green_finance_framework_2019_2.pdf
- Fana Sparebank. (2020, Desember 21). *Hvordan komme i gang med sparing i aksjer og fond?* Hentet fra Fana Sparebank: <https://www.fanasporebank.no/gode-rad/hvordan-komme-i-gang-med-sparing-i-aksjer-og-fond/?fbclid=IwAR3bbnrmMQ4q12j-N8ouHZonvJPTOSE3TY3XMwvyWsaPhXMUCxaJ05c0zZg>
- Fana Sparebank. (2021). *Årsrapport 2020*. Hentet fra Fana Sparebank:
<https://www.fanasporebank.no/siteassets/dokumenter/rapporter/fana-sporebank/arsrapporter/aarsrapport2020.pdf>
- Fana Sparebank. (2022). *Årsrapport 2021*. Hentet fra Fana Sparebank:
<https://www.fanasporebank.no/siteassets/dokumenter/rapporter/fana-sporebank/arsrapporter/aarsrapport2021.pdf>
- Fana Sparebank. (2022). *Klimarelaterte risikoer og muligheter, TCFD-indeks*. Bergen: Fana Sparebank.
- Fana Sparebank. (u.d.). *Bankbil*. Hentet fra Fana Sparebank:
<https://www.fanasporebank.no/privat/bankbil/>
- Fana Sparebank. (u.d.). *Bærekraft og samfunn*. Hentet fra Fana Sparebank:
<https://www.fanasporebank.no/barekraft/>
- Fana Sparebank. (u.d.). *FNs Klimainitiativ innen finans*. Hentet fra Fana Sparebank:
<https://www.fanasporebank.no/om-oss/investorinformasjonir/fns-klimainitiativ-innen-finans/>
- Fana Sparebank. (u.d.). *Gavemidler*. Hentet fra Fana Sparebank:
<https://www.fanasporebank.no/barekraft/gavemidler/>
- Fana Sparebank. (u.d.). *Grønn brukskonto ungdom*. Hentet fra Fana Sparebank:
<https://www.fanasporebank.no/privat/daglig-bruk/konto/gronn-brukskonto-ungdom/>
- Fana Sparebank. (u.d.). *Grønn finansiering*. Hentet fra Fana Sparebank:
<https://www.fanasporebank.no/om-oss/investorinformasjonir/gronn-finansiering/>

Fana Sparebank. (u.d.). *Om oss*. Hentet fra Fana Sparebank: <https://www.fanasparebank.no/om-oss/>

Fana Sparebank. (u.d.). *Samarbeidspartnere*. Hentet fra Fana Sparebank :
<https://www.fanasparebank.no/barekraft/samarbeidspartnere/>

Fana Sparebank. (u.d.). *Samfunnsansvar*. Hentet fra Fana Sparebank:
<https://www.fanasparebank.no/barekraft/samfunnsansvar/>

Finans Norge. (2018). *Veikart for grønn konkurransekraft i finansnæringen*. Oslo: Finans Norge.

Finans Norge. (2019, August 13). *Finans Norge slutter seg til FNs prinsipper for bærekraftig bankdrift*. Hentet fra Finans Norge: <https://www.finansnorge.no/aktuelt/nyheter/2019/08/finansnorge-slutter-seg-til-fns-prinsipper-for-barekraftig-bankdrift/>

Finans Norge. (u.d.). *Bærekraftig utvikling og finansnæringen*. Hentet fra Finans Norge:
<https://www.finansnorge.no/tema/barekraft/finansnaringen-og-klima/>

Finans Norge. (u.d.). *Introduksjon til finansnæringen*. Hentet fra Finans Norge:
<https://www.finansnorge.no/siteassets/om-finans-norge/publikasjoner/introduksjon-til-finansnaringen.pdf>

Finans Norge. (u.d.). *Om oss*. Hentet fra Finans Norge: <https://www.finansnorge.no/om-finansnorge/>

Finanstilsynet. (2020, Februar 7). *Bank og finans*. Hentet fra Finanstilsynet:
<https://www.finanstilsynet.no/forbrukerinformasjon/bank-og-finans/>

Fjordkraft. (u.d.). *Hva er et klimaregnskap?* Hentet fra Fjordkraft:
<https://www.fjordkraft.no/klima/klimanjaro/klimaregnskap/>

FN Sambandet. (2021, April 16). *11 Bærekraftige byer og lokalsamfunn*. Hentet fra FN Sambandet:
<https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal/barekraftige-byer-og-lokalsamfunn>

FN Sambandet. (2021, Juli 5). *12 Ansvarlig forbruk og produksjon*. Hentet fra FN Sambandet:
<https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal/ansvarlig-forbruk-og-produksjon>

FN Sambandet. (2021, Mars 19). *13 Stoppe klimaendringene*. Hentet fra FN Sambandet:
<https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal/stoppe-klimaendringene>

- FN Sambandet. (2021, Mars 19). *13 Stoppe klimaendringene*. Hentet fra FN Sambandet:
<https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal/stoppe-klimaendringene>
- FN Sambandet. (2021, Juli 16). *8 Anstendig arbeid og økonomisk vekst*. Hentet fra FN Sambandet:
<https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal/anstendig-arbeid-og-oekonomisk-vekst>
- FN Sambandet. (2021, Oktober 28). *Bærekraftig utvikling*. Hentet fra FN Sambandet:
<https://www.fn.no/tema/fattigdom/baerekraftig-utvikling>
- FN sambandet. (2021, Juli 16). *Likestilling mellom kjønnene*. Hentet fra FN Sambandet:
<https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal/likestilling-mellom-kjoennene>
- FN Sambandet. (2022, Februar 23). *7 Ren energi til alle*. Hentet fra FN Sambandet:
<https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal/ren-energi-til-alle>
- FN Sambandet. (u.d.). *FNs Global Compact*. Hentet fra FN Sambandet: <https://www.fn.no/om-fn/fns-organisasjoner-fond-og-programmer/fns-global-compact>
- FN Sambandet. (u.d.). *FNs miljøprogram (UN Environment)*. Hentet fra FN Sambandet :
<https://www.fn.no/om-fn/fns-organisasjoner-fond-og-programmer/fns-miljoeprogram-un-environment>
- FN Sambandet. (u.d.). *FNs miljøprogram (UN Environment)*. Hentet fra FN Sambandet:
<https://www.fn.no/om-fn/fns-organisasjoner-fond-og-programmer/fns-miljoeprogram-un-environment>
- FN-Sambandet. (2020, Desember 12). *Parisavtalen*. Hentet fra FN: <https://www.fn.no/om-fn/avtaler/miljoe-og-klima/parisavtalen>
- FN-sambandet. (2021, Oktober 28). *Bærekraftig utvikling*. Hentet fra FN:
<https://www.fn.no/tema/fattigdom/baerekraftig-utvikling>
- FN-Sambandet. (2022, Februar 23). *17 Samarbeid for å nå målene*. Hentet fra FN:
<https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal/samarbeid-for-aa-naa-maalene>
- FN-Sambandet. (2022, Mars 18). *FNs bærekraftsmål*. Hentet fra FN: <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal>
- Footprint. (u.d.). *Klimaregnskap*. Hentet fra Footprint: <https://footprint.no/tjeneste/klimaregnskap/>

- Forskningsetikkloven. (2017). Lov om organisering av forskningsetisk arbeid. (LOV-2017-04-28-23). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-04-28-23>
- Freeman, R. E. (2010). *Strategic management*. London: Cambridge University Press.
- Grønmo, S. (2016). *Samfunnsvitenskapelig metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Grønmo, S. (2020, Oktober 7). *Bias i forskning*. Hentet fra Store Norske Leksikon: https://snl.no/bias_i_forskning
- Grønn byggallianse. (2019, Juni 18). *BREEAM-NOR 2016 for nybygg*. Hentet fra Byggalliansen: <https://byggalliansen.no/wp-content/uploads/2019/06/SD-5075NOR-BREEAM-NOR-2016-Nybygg-Versjon-1.2.pdf>
- Grønnvaskingsplakaten. (u.d.). *Hjem*. Hentet fra Grønnvasking: <https://gronnvasking.no>
- Grimi, S. (2020, Desember 11). *Eiendomsmegler får 350.000 i bot*. Hentet fra Finansavisen: <https://finansavisen.no/nyheter/finans/2020/12/11/7597435/fana-sparebank-eiendom-far-350.000-i-bot>
- Gripsrud, G., Olsson, U. H., & Silkoset, R. (2016). *Metode og dataanalyse*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Gursoft. (u.d.). *Hva er GHG-protokollen?* Hentet fra gursoftreport: <https://www.gursoftreport.no/ghg-protokollen-gursoft-klimaregnskap>
- Høgskulen i Østfold. (2020, August 13). *Kildekritikk*. Hentet fra Høgskulen i Østfold: <https://www.hiof.no/bibliotek/hvordan-skrive-oppgave/Referere/kildekritikk/>
- Holden, E., & Linnerud, K. (2021). *Bærekraftig utvikling*. Oslo: Universitetsforlaget.
- ISO. (u.d.). *ISO 26000 Social Responsibility*. Hentet fra ISO: <https://www.iso.org/iso-26000-social-responsibility.html>
- Kalleberg, R. (1992): *Konstruktiv samfunnsvitenskap*. Rapport nr. 24. Institutt for sosiologi. Universitetet i Oslo.
- Klimaloven. (2017). Lov om klimamål. (LOV-2017-06-16-60). Hentet fra

https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-06-16-60?fbclid=IwAR03zvkJUoe3EC-olaAYU3H1jdSfqhghQaD-_s2Pgsrl16jXlH5WKQxZDwQ

Klimapartnere. (u.d.). *Klimaregnskap*. Hentet fra Klimapartnere: <https://klimapartnere.avinet.no/-1/klimaregnskap>

Lüders, M. (2004). *Løsningsforslag metodeoppgaver*. Hentet fra UiO: Innleveringsoppgave: "Forskningsdesign og metode i egen bacheloroppgave" Presentere og begrunne valg av tema og problemstilling for egen bacheloroppgave Verden står fortsatt overfor et grønt skifte, og for Norge innebærer det grønne skiftet at vi skal

Lynne, A. (u.d.). *Dybdeintervjuer*. Hentet fra Respons analyse: <https://responsanalyse.no/metoder/kvalitative-metoder/dybdeintervjuer/>

Miljødirektoratet. (2020, Februar 4). *Emas - et system for miljøstyring*. Hentet fra Miljødirektoratet: <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/forurensning/industri/emas/>

Miljødirektoratet. (2021, August 9). *Klimarisiko*. Hentet fra Miljødirektoratet : <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/klima/klimarisiko/>

Miljødirektoratet. (2021, April 8). *Miljøstyring og miljøsertifisering*. Hentet fra Miljødirektoratet: <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/klima/for-myndigheter/kutte-utslipp-av-klimagasser/klima-og-energitiltak/miljostyring-miljosertifisering/>

Miljøfyrtårn. (2019, April 1). *Nytt kriteriesett bank og finans*. Hentet fra Miljøfyrtårn: <https://www.miljofyrtarn.no/nytt-kriteriesett-bank-og-finans/>

Miljøfyrtårn. (2021, August 24). *Finanstjenester (bank, pensjon, forsikring)*. Hentet fra Miljøfyrtårn: <https://www.miljofyrtarn.no/miljotips/krav-til-valg-av-bank/>

Miljøfyrtårn. (u.d.). *Dette er Miljøfyrtårn: Sertifisering og miljøledelse* . Hentet fra Miljøfyrtårn: <https://www.miljofyrtarn.no/virksomhet/om-oss/dette-er-miljofyrtarn/>

Miljøfyrtårn. (u.d.). *Hvorfor bli sertifisert?* . Hentet fra Miljøfyrtårn: <https://www.miljofyrtarn.no/virksomhet/om-oss/hvorfor-ta-miljoansvar/>

Miljøfyrtårn. (u.d.). *Klima- og miljørapport*. Hentet fra Miljøfyrtårn: <https://www.miljofyrtarn.no/virksomhet/sertifisering/klima-og-miljorapport/>

Miljøfyrtårn. (u.d.). *Miljøfyrtårn*. Hentet fra Miljøfyrtårn: <https://www.miljofyrtarn.no/>

Miljøfyrtårn. (u.d.). *Resertifisering*. Hentet fra Miljøfyrtårn:

<https://www.miljofyrtarn.no/virksomhet/sertifisering/resertifisering/>

Næringslivets Hovedorganisasjon. (u.d.). *EUs taksonomi og handlingsplan for bærekraftig finans*.

Hentet fra NHO: <https://www.nho.no/tema/energi-miljo-og-klima/artikler/eus-taksonomi-og-handlingsplan-for-barekraftig-finans/>

Næringslivets Hovedorganisasjon. (u.d.). *Lag klimaregnskap for din bedrift*. Hentet fra NHO:

<https://www.nho.no/tema/energi-miljo-og-klima/klimatiltak-for-bedrifter/artikler/klimaregnskap/>

Nilsen, & Roald, B. (2021, Januar 12). *Slik blir svarte penger hvite*. Hentet fra Finansforbundet:

<https://www.finansforbundet.no/folk-og-fag/felles-ansvar/slik-blir-svarte-penger-hvite/>

NLA. (u.d.). *Hvilke kilder bruker forfatteren?* Hentet fra NLA:

<https://nla.instructure.com/courses/1234/pages/hvilke-kilder-bruker-forfatteren>

Nordea. (2021). *Annual Report 2020*. Hentet fra Nordea: <https://www.nordea.com/en/doc/annual-report-nordea-bank-abp-2020.pdf?fbclid=IwAR0wOBqWAa4yvvhVAtxcv1eeGa8TaQ-3wucsySMq-olhwOQym13hnWVy76Wg>

Nordea. (2022, Februar 17). *Nordea legger frem strategiske prioriteringer for 2022–25 på kapitalmarkedsdagen*. Hentet fra News Cision:

<https://news.cision.com/no/nordea/r/nordea-legger-frem-strategiske-prioriteringer-for-2022-25-pa-kapitalmarkedsdagen,c3508758>

Nordea. (u.d.). *Hva er ESG?* Hentet fra Nordea: <https://www.nordea.no/privat/vare-produkter/sparing-og-investering/fond/esg.html>

Nordea. (u.d.). *Om Nordea*. Hentet fra Nordea: <https://www.nordea.no/om-nordea/>

Olseng, E. T., & Sundbye, L. M. (2021, Oktober 25). *Observasjon, eksperiment og dybdeintervju*.

Hentet fra ndla: <https://ndla.no/subject:1:a7c337ca-d3b6-492f-ace2-b05c45f54e93/topic:1:1254b264-03b8-406c-b529-e4af3e9182fb/topic:1:76b6c12f-7f63-4a04-aa48-22d07fdc2fa7/resource:35f48ad2-0e29-4201-83fe-1be598982c5b>

Plan International. (u.d.). *Hvorfor samfunnsansvar?* Hentet fra Plan Norge: <https://www.plan-norge.no/bedrifter/hvorfor-samfunnsansvar>

Regjeringen. (2021, Desember 8). *Det grønne skiftet*. Hentet fra Regjeringen: <https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/innsiktsartikler-klima-miljo/det-gronne-skiftet/id2879075/>

Regjeringen. (2021, Oktober 21). *Miljøarbeid i FN*. Hentet fra Regjeringen: <https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/innsiktsartikler-klima-miljo/miljoarbeid-i-fn/id2339829/>

Regjeringen. (2022, Mai 4). *Presiserer kravene til bankene om å tilby kontanttjenester*. Hentet fra Regjeringen: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/presiserer-kravene-til-bankene-om-a-tilby-kontanttjenester/id2907354/>

Regnskapsloven. (1999). Lov om årsregnskap. (LOV-1998-07-17-56). Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-56/KAPITTEL_3#KAPITTEL_3

Russo, M. V. (2008). *Environmental management*. California: Sage Publication. Hentet fra https://books.google.no/books?hl=no&lr=&id=hRJGrsGnMXcC&oi=fnd&pg=PA49&dq=john+elkington+triple+bottom+line&ots=0foyFRRyeH&sig=cBtbdt0oeiGWDVBqJxe0-InycWk&redir_esc=y#v=onepage&q=john%20elkington%20triple%20bottom%20line&f=false

Sandnes Sparebank. (2021). *Årsrapport 2020*. Hentet fra Sandnes Sparebank: https://sandnes-sparebank.no/-/media/banker/sandnes-sparebank/Investor-Relations/arsrapport_2020/SSBarsrapport2020NO-ORIG.pdf?la=nb-NO

Sandnes Sparebank. (u.d.). *Gavefond*. Hentet fra Sandnes Sparebank: <https://sandnes-sparebank.no/gavefond/gronne-prosjekter>

Saunders, M., Lewis, P., & Thornhill, A. (2009). *Research Methods for Business Students*. Harlow, England: Pearson Education Limited.

Schjølset, S. (2020, Oktober 28). *Klimavoter gir ikke klimanøytralitet*. Hentet fra Energi og klima: https://energiogklima.no/meninger-og-analyse/debatt/klimavoter-gir-ikke-klimanoytralitet/?fbclid=IwAR1lRwVWBl1GtU7Wocst7ZhH0ZeuliRgskfR5eJHbIMnz02M6Bp1bz9_sJs

- Sparebanken Vest. (2021). *Års- og delårsrapporter fra Sparebanken Vest - 2021*. Hentet fra Sparebanken Vest: https://www.spv.no/-/media/IR-dokumenter/Finansiell-info/2021/%C3%85rsrapport-norsk-og-eng/Aarsrapport_2021_NO.pdf
- Sparebanken Vest. (u.d.). *Forretningskultur og arbeidsmiljø*. Hentet fra Sparebanken Vest: <https://www.spv.no/om-oss/baerekraft/forretningskultur-og-arbeidsmiljo>
- Sparebanken Øst. (2021). *Årsrapport 2020*. Hentet fra Sparebanken Øst: https://www.oest.no/wp-content/uploads/%C3%85rsrapport-2020.pdf?fbclid=IwAR2x2N_bTdPEQovp6Q3jgsgcK_R-NSct0ezzixHDKjdc6CT9S0554msvkUM
- Sparebanken Øst. (u.d.). *Bærekraft*. Hentet fra Oest: <https://www.oest.no/om-oss/baerekraft/>
- Sparebankforeningen. (2021, April 14). *Sparebankene styrker samfunnet*. Hentet fra Sparebankforeningen: <https://www.sparebankforeningen.no/om-oss/sparebankene-styrker-samfunnet/>
- Steen-Olsen, K., Solli, C., & Larsen, H. N. (2021, Januar). *Forbruksbasert klimaregnskap for Norge*. Hentet fra Framtiden i våre hender: <https://www.framtiden.no/aktuelle-rapporter/886-forbruksbasert-klimaregnskap-for-norge/file.html>
- UN Environment Programme. (u.d.). *About green economy*. Hentet fra UN Environment Programme: <https://www.unep.org/explore-topics/green-economy/about-green-economy>
- UN Environment Programme. (u.d.). *About UN Environment Programme*. Hentet fra UN Environment Programme: <https://www.unep.org/about-un-environment>
- UN Environment Programme. (u.d.). *About us*. Hentet fra UN Environment Programme: <https://www.unepfi.org/about/>
- UN Environment Programme. (u.d.). *Fana Sparebank*. Hentet fra UNEPFI: <https://www.unepfi.org/member/fana-sparebank/>
- UN Environment Programme. (u.d.). *Finance initiative*. Hentet fra UN Environment Programme: <https://www.unep.org/explore-topics/green-economy/what-we-do/finance-initiative?fbclid=IwAR2ZptVYHyvlqvOkHqzowXdqqR-YZTooQKuYDS7HrAxr8czk7I8GLGN5YZA>

UN Environment Programme. (u.d.). *GEMS Air Strategic Plan*. Hentet fra UN Environment Programme: <https://www.unep.org/explore-topics/air/what-we-do/monitoring-air-quality/gems-air-strategic-plan>

United Nations Climate Change. (u.d.). *Climate Neutral Now*. Hentet fra unfccc: <https://unfccc.int/climate-action/climate-neutral-now>

United Nations Global Compact. (u.d.). *See who's involved*. Hentet fra UN Global Compact: https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/participants/search?utf8=%E2%9C%93&search%5Bkeywords%5D=fana&button=&search%5Bcountries%5D%5B%5D=231&search%5Bper_page%5D=50&search%5Bsort_field%5D=&search%5Bsort_direction%5D=as

United States Environmental Protection Agency. (u.d.). *Scope 3 Inventory Guidance*. Hentet fra EPA: <https://www.epa.gov/climateleadership/scope-3-inventory-guidance>

Utenriksdepartementet. (2011). *Norsk politikk overfor UNEP*. Hentet fra Regjeringen: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/ud/vedlegg/fn/profilark2011/unep_profilark_11_ny.pdf?id=2281570

World Commission on Environment and Development. (1987). *Vår felles framtid*. Genève: Tiden Norsk Forlag.

Yin, R. K. (2018). *Casestudy research and applications: design and methods*. Thousand Oaks, United States: SAGE Publications Inc.

Øvrebø, K., & Hoffmann, A.-C. (2021). *Bærekraftsundersøkelsen 2021*. Hentet fra BDO: https://issuu.com/konsis/docs/bdo_bearekraftsundersokelsen_2021?fr=sNGFIYjczMTYzNA

Vedlegg

Vedlegg 1: Samtykkeerklæring

Vedlegg 2: Intervjuguide – Respondent 1

Vedlegg 3: Intervjuguide – Respondent 2

Vedlegg 4: Intervjuguide – Respondent 3

Vedlegg 5: Intervjuguide – Respondent 4

Vedlegg 6: NSD-godkjenning

Samtykkeerklæring

Dette er et spørsmål til deg/dere om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å se på hvordan Fana Sparebank, som en finansiell aktør, jobber for å sikre bankens framtid i et lavutslippssamfunn. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg/dere.

Formål

Dette er en bacheloroppgave innen økonomi og administrasjon ved Høgskulen på Vestlandet. I dette prosjektet vil vi finne ut hvordan Fana Sparebank, som en finansiell aktør, aktivt jobber for å sikre bankens framtid i et lavutslippssamfunn. Vi ønsker å se på hvilke tiltak Fana Sparebank har implementert for å etablere klimanøytralitet, og hvordan dere som stiftelsesmedlem av UNEP tilnærmer seg krav fra FN for ansvarlig bankdrift. Dersom oppgaven får karakter A eller B vil HVL ønske å publisere den på sin nettside.

Vi har lyst til å snakke med ansatte i Fana Sparebank som jobber med miljø og bærekraft, eller vet mye om dette. Vi håper dere vil være med!

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Ansvarlig for forskningsprosjektet er Høgskulen på Vestlandet (HVL)

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Vi spør deg om å være med på dette forskningsprosjektet på grunn av din stilling i Fana sparebank og din kunnskap knyttet til virksomhetens bærekrafts arbeid.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du har lyst å delta i forskningsprosjektet, vil vi ha et intervju med deg. Et intervju er en samtale der vi stiller deg forskjellige spørsmål. Spørsmålene vil handle om miljø og bærekraft i Fana Sparebank.

Både Torbjørg Synnøve Berg, Kristine Hisdal Nautnes, Malin Bartun Søderstrøm og Caroline Bao Han Vo vil være med under intervjuet, og vi vil gjøre lydopptak og ta notater av intervjuet. Intervjuet vil ta ca. 60 minutter.

-

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det er bare forskerne og veileder som har tilgang til din/deres informasjon.

Vedlegg 1

Vi passer på at ingen kan få tak i informasjonen som vi samler inn om deg/dere. Vi lagrer all informasjon på en sikker datamaskin og sletter lydopptak fra intervjuet når vi har skrevet ned alt som vi har snakket om.

Vi ser for oss at vi opplyser om stillingstittel i bacheloroppgaven, noe som kan gjøre at deltaker(e) vil kunne gjenkjennes i publikasjonen. Dersom dette ikke er ønskelig passer vi på at ingen kan kjenne deg/dere igjen når vi skriver bacheloren.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Vi er ferdig med forskningsprosjektet 13.05.2022.

Da vil vi passe på at all informasjon om deg/dere er slettet. Bacheloroppgaven vil fortsatt kunne bli lest av andre og inneholde opplysninger i henhold til ditt personvern.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskulen på Vestlandet har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Forsker: Kristine Hisdal Nautnes: kristine-hn@hotmail.com
- Veileder: Atle Nyhagen: Atle.Nyhagen@hvl.no
- Personvernombud HVL: Trine Anikken Larsen personvernombod@hvl.no

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Atle Nyhagen

(Forsker/veileder)

Torbjørgh Synnøve Berg, Kristine Hisdal Nautnes, Malin Bartun
Søderstrøm og Caroline Bao Han Vo

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Bachelor 2022», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju
- at andre ansatte i Fana Sparebank kan gi opplysning om meg til prosjektet
- at opplysninger om meg publiseres slik at jeg kan gjenkjennes – stillingstittel
- at det vil bli tatt lydopptak

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Intervjuguide – Respondent 1:

Bakgrunn:

- Informere respondenten om prosjektet og hensikten med prosjektet
- Avtale varighet – ca. 1 time
- Få samtykke av respondenten til å ta opptak. Bruken av opptak gjør at det blir en bedre kommunikasjon ettersom en slipper å bruke mye tid på å notere underveis.
- Informere om at dataen som blir hentet inn er konfidensiell og vil bli oppbevart på en pc som krever passord for å få tilgang til informasjonen. Videre vil alle personopplysninger bli slettet etter innlevering.
- Respondenten kan trekke seg når som helst frem til innleveringsfristen 13. mai 2022

Biografisk data:

- Navn
- Stilling
- Hvilket ansvar har du i Fana Sparebank?
- Hva er din rolle når det gjelder arbeidet med bærekraft?
- Hvor lenge har du jobbet her?
- Har du erfaring fra å jobbe med bærekraft og har du hatt interesse for det tidligere?

Oppvarming om bærekraft:

- Hva legger du i begrepet bærekraft?
- Hva legger dere i et lavutslippssamfunn?
- Hva var motivasjonen bak å implementere bærekraftstrategien i Fana Sparebank som et overordnet mål?

Bærekraft i Fana Sparebank:

- I hvilken grad vil du si at bærekraft er forankret som en del av strategien til Fana sparebank?
- Hvilke sertifiseringer og standarder følger dere?
- Hvilke tiltak har dere iverksatt og hvilke tenker dere å innføre i fremtiden?
 - Har dere møtt på noen utfordringer ved å innføre disse tiltakene? I så fall hvilke?
- Hvordan jobber Fana Sparebank med klimanøytralitet sammenlignet med andre aktører i næringen?
- Dere har kommet betydelig langt i arbeidet om bærekraft og kan jo på mange måter være et forbilde for andre i næringen, hva er viktige faktorer å ta hensyn til når en bedrift skal innføre bærekraft som en del av sin strategi?

Samfunnsansvar:

- Tar dere samfunnsansvar globalt? For eksempel samarbeidspartnere i andre land
- Vi ser at dere er medlem i UNEP FI, i hvilken grad har UNEP FI vært med på å forme bærekraftsstrategien i Fana Sparebank?
- Hvordan integrerer dere FNs bærekraftsmål i bankdriften og hvilke mål fokuserer dere på?
- Hvilke samfunnsansvar tar dere utover det lovpålagte?

Vedlegg 3

Intervjuguide – Respondent 2:

Bakgrunn:

- Informere respondenten om prosjektet og hensikten med prosjektet
- Avtale varighet – ca. 1 time
- Få samtykke av respondenten til å ta opptak. Bruken av opptak gjør at det blir en bedre kommunikasjon ettersom en slipper å bruke mye tid på å notere underveis.
- Informere om at dataen som blir hentet inn er konfidensiell og vil bli oppbevart på en pc som krever passord for å få tilgang til informasjonen. Videre vil alle personopplysninger bli slettet etter innlevering.
- Respondenten kan trekke seg når som helst frem til innleveringsfristen 13. mai 2022

Biografisk data:

- Navn
- Stilling og ansvar i bedriften
- Hvordan jobber du med bærekraft

Oppvarming

- Hva legger du i begrepet bærekraft?
- Hva legger dere i et lavutslippssamfunn?
- Hva var motivasjonen bak å implementere bærekraftstrategien i Fana Sparebank som et overordnet mål?

Bærekraft:

- Har dere merket at etterspørselen etter grønne boliglån har økt etter at bærekraft kom på dagsorden?
- Etter implementeringen av bærekraftstrategien, legger du merke til noen endringer i den daglige bankdriften? Isåfall hva?
- I hvor stor grad arbeider dere med bærekraft i tilknytning til kunder?
- Kan du si mer konkret om hvordan dere jobber mot et lavutslippssamfunn ?

Kunder:

- Har dere opplevd at kunder etterspør flere grønne produkter, og isåfall hvilke?
- Har dere også opplevd at noen kunder har vært kritisk til denne omstillingen?
- Hvem er deres viktigste interessenter, sett bort fra kundene?
- Arbeider dere aktivt for å motivere kunder til å ta grønne valg?
- Stiller dere krav til interessentene når det kommer til bærekraft og ta grønne valg? Isåfall hvilke?
- Har dere opplevd en økning i nye kunder etter dere fikk et større fokus på bærekraft?

Vedlegg 3

- Hvilke fordeler vil det ha for kundene at Fana Sparebank opererer bærekraftig?
- Hvilke krav stiller dere til de bedriftene, organisasjonene og personene som får gavemidler?
- Vi har sett at dere har ulike arrangementer, som nattevandring. Kan du fortelle litt mer om
- de ulike arrangementene dere har for å fremme bærekraftig utvikling?

Intervjuguide – Respondent 3:

Bakgrunn:

- Informere respondenten om prosjektet og hensikten med prosjektet
- Avtale varighet – ca. 1 time
- Få samtykke av respondenten til å ta opptak. Bruken av opptak gjør at det blir en bedre kommunikasjon ettersom en slipper å bruke mye tid på å notere underveis.
- Informere om at dataen som blir hentet inn er konfidensiell og vil bli oppbevart på en pc som krever passord for å få tilgang til informasjonen. Videre vil alle personopplysninger bli slettet etter innlevering.
- Respondenten kan trekke seg når som helst frem til innleveringsfristen 13. mai 2022

Biografisk data:

- Navn
- Stilling og ansvar i bedriften
- Hvordan jobber du med bærekraft

Oppvarming

- Hva legger du i begrepet bærekraft?
- Hva legger dere i et lavutslippssamfunn?
- Hva var motivasjonen bak å implementere bærekraftstrategien i Fana Sparebank som et overordnet mål?

Bærekraft i Fana Sparebank

- Når begynte dere arbeidet med bærekraft og klimanøytralitet?
- Hva innebærer det at dere er med i FN Global Compact?
- Vi ser at dere har en delstrategi som omhandler likviditet, kreditt og kapital i forbindelse med bærekraft, kan du si noe mer om hva dette innebærer?
- Vi ser dere har signert Climate Neutral Now Pledge, og har valgt å implementere de tre trinnene gjennom klimaregnskap, reduserte utslipp og kompensere for restutslipp
 - Hva inngår i et klimaregnskap og hvilke deler av driften deres står for de største utslippene?
 - Hvilke tiltak har dere iverksatt for å redusere utslippene?
 - Og hva gjør dere for å kompensere for utslipp?
- Dere har vært sertifisert som et miljøfyrtårn siden 2015, hvordan tar dere i bruk dette verktøyet for å oppnå konkurransefortrinn i markedet, når det kommer til bærekraft?

Vedlegg 4

- I hvor stor grad samarbeider dere med Finans Norge?
 - Finans Norge har et veikart for grønn konkurransekraft innen finansnæringen, kan du forklare hvordan dere omstiller bedriften i veien mot et lavutslippssamfunn?
- Vi ser dere har et organisasjonshierarki, hvordan har dere lagt opp dette?
- Har dere merket forskjell i drift og etterspørsel etter bærekraft ble en større del av virksomheten?
- Kan du si mer konkret om hvordan dere jobber mot et lavutslippssamfunn ?

Samfunnsansvar:

- Tar dere samfunnsansvar globalt? For eksempel samarbeidspartnere i andre land
- Hvilke samfunnsansvar har dere valgt å fokusere på for å drive ansvarlig bankdrift?
- Har dere møtt på noen utfordringer for å møte forventningene til interessentene?
- Hva er de viktigste aktivitetene i 2022 i forhold til samfunnsansvar?
- Har du opplevd at aktører i bransjen driver med grønnvasking?

Intervjuguide – Respondent 4:

Bakgrunn:

- Informere respondenten om prosjektet og hensikten med prosjektet
- Avtale varighet – ca. 1 time
- Få samtykke av respondenten til å ta opptak. Bruken av opptak gjør at det blir en bedre kommunikasjon ettersom at en slipper å bruke mye tid på å notere underveis.
- Informere om at dataen som blir hentet inn er konfidensiell og vil bli oppbevart på en pc som krever passord for å få tilgang til informasjonen. Videre vill alle personopplysninger bli slettet etter innlevering.
- Respondenten kan trekke seg når som helst frem til innleveringsfristen 13. mai 2022

Biografisk data:

- Navn
- Stilling og ansvar i bedriften
- Hvordan jobber du med bærekraft
- Har du erfaring fra å jobbe med bærekraft og har du hatt interesse for det tidligere

Bærekraft:

- Hvilke betydning har bærekraft for finansnæringen?
- Hvilke sertifiseringer og standere bør aktører i bransjen følge?
- Hvor stor del av foretaksstrategien bør bærekraft være?
- Kan du beskrive det grønne veikartet i finansnæringen?
- Stiller dere noen bærekrafts krav til aktører i bransjen?
- Jobber dere tett med FNs bærekraftsmål for å oppnå en bærekraftig finansnæring innen 2030?
- Er det store forskjeller blant finansielle aktører og i hvilken grad de velger å implementere bærekraft og klimatiltak?
- Er grønnvasking et reelt problem i bransjen?

NSD NORSK SENTER FOR FORSKNINGSDATA

Vurdering

Referansenummer

530046

Prosjekttittel

Bachelor 2022

Behandlingsansvarlig institusjon

Høgskulen på Vestlandet / Fakultet for økonomi og samfunnsvitenskap / Institutt for økonomi og administrasjon

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Atle Nyhagen, atle.nyhagen@hvl.no, tlf: 55587832

Type prosjekt

Studentprosjekt, bachelorstudium

Kontaktinformasjon, student

Torbjorg Synnøve Berg, torbjorg.synnove@gmail.com, tlf: 41172196

Prosjektperiode

14.01.2022 - 13.05.2022

Vurdering (1)

03.02.2022 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg, og eventuelt i meldingsdialogen mellom innmelder og Personverntjenester. Behandlingen kan starte.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til den datoen som er oppgitt i meldeskjemaet.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

Personverntjenester vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Personverntjenester vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!